

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ
**СМЪРТТА
СЕ НАРИЧА
• КЕНТАВЪР •**

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ
СМЪРТТА СЕ НАРИЧА
„КЕНТАВЪР“

chitanka.info

Следите може да са замаскирани старателно, убийството или обирът да са подготвени с години и всяка стъпка дълго да е премисляна. Но „идеално“ престъпление няма. Невидими нишки винаги свързват престъпника с неговата жертва, издават замисъла, разкриват обстоятелствата. По тези нишки тръгва съвременната техника и не оставя и най-малката надежда на престъпника да остане неизвестен. Науката и техниката в това отношение са всемогъщи.

Авторът води читателя по следите на различни престъпления чрез описанието на достоверни случаи и едновременно с това го запознава и с постиженията на науката и техниката, използвани умело от съвременната криминалистика.

Книгата е предназначена за най-широк кръг читатели.

ВМЕСТО ПРЕДГОВОР

Една от историите в тази книга ми я разказа възрастен, много опитен следовател — да го наречем Янкулов. Разказа я и добави:

— Ако решите да я опишете, просто не знам как ще стане! Вие, авторите, обичате повече така... интуиция, смели догадки, внезапни обрати! Интуиция тук също имаше, не мога да отрека, но повече и много по-важно беше другото!

„Другото“ беше знания, умение, дълбоко човешко разбиране на хората, безкраен упорит труд и — съвсем не на последно място! — силата на науката, въплътена в техническите средства.

— А за интуицията не сте напълно прав! — възразих аз.

Така е, не беше напълно прав. Интуицията, това донякъде загадъчно явление, не е толкова загадъчно. Тя е натрупани знания, вроден и придобит опит, които „неосъзнатото“ пази и преработва. Тези знания и опит интуицията понякога ни поднася в нужния миг със скоростта на електронноизчислителна машина. (Дано психолозите ми простят малките волности във формулировките!) И няма защо нашият „компютър на неосъзнатото“ да бъде противопоставян на съзнанието.

А „другото“ и особено техническите средства в криминалистиката е нещо още по-интересно. С исполинските крачки на научно-техническия прогрес растат неимоверно и възможностите на тези средства. И да си признаем, те като че ли започнаха да придобиват някаква тайнственост за обикновения човек, за неспециалиста; започнаха да се отдалечават от него. Какво означава например „лазерен емисионен спектрометър“? Или „германиево литиев детектор“? Това са думи.

Зад тези думи всъщност се крият уреди, които работят със смайваща точност и са с необикновени възможности. И никак не е пресилен примерът, който се появява от време на време в литературата: един от тези уреди има такива чувствителност, че при съответни условия би могъл да регистрира в София запалването на свещ на разстояние десет хиляди километра, т.е. в Атлантическия океан!

Всички тези възможности на техническите средства се използват и в криминалистиката. Но...

Тук има едно „но“. Човекът и единствено човекът е, който определя целта, смисъла и значението на тази техника. И никой няма право да заобикаля въпросите: „Кой я използва? За какви цели?“ Дали тя ще бъде струпана в полицейските лаборатории и ще се превърне в помощник при скалпване на фалшификати и провокации срещу хората, които се борят против империализма и военщината? Или ще служи на бъдещето, на хуманността и законността в социалистическото общество, ще хвърля ярка светлина върху големите въпроси за виновност и невинност? Съвсем не е едно и също!

Техниката е призвана не да обеднява, а да обогатява човешкото у човека! А в криминалистиката то се изяснява в пълната яснота по противозаконното деяние, в разбирането на човека, който е прекрачил позволената граница, в помощта, която може да му се окаже. Иначе техниката без хуманизъм се превръща в технизиран, антихуманен Франкенщайн. Той не ни е нужен. Никак!

Читателят е в правото си да запита:

— Разказите в книгата документални ли са?

Преди всичко това не са разкази, а описания на някои случаи, размисли около тях. Достоверни ли са те? И да, и не. Достоверни са, доколкото някои от събитията са се случили, но по напълно понятни съображения хората тук са с променени имена, друга е обстановката и въобще действието е с различен ход. А някои може да се приемат и за „истински“, доколкото при дадени обстоятелства биха могли да се случат. Така че, както казват обикновено авторите на подобни книги, всяка прилика с действителни лица и събития е напълно непреднамерена.

Но по-важно е не дали тези истории действително са протекли така, както са описани. По-важно ще бъде, ако те успеят да дадат известна представа за възможностите на техниката в криминалистиката, за търпеливия и всеотдаен труд на хората, които стоят зад тази техника. И не на последно място, ако те накарат някого да се замисли, да избегне някоя съдбоносна стъпка, да се спре пред онази невидима граница, зад която вече има похабен живот, разбити съдби и закъсняло разкаяние.

Това наистина ще е най-важното.

Авторът

СЛУЧАЯТ „22051“

Вагонът беше пломбиран, документите му — абсолютно редовни. И въпреки това от него липсваха четири кашона вносни цигари. Тримата мъже от приемателната комисия брояха отново и отново и си разменяха неприятни реплики. Нямахше какво толкова да броят: кашоните липсваха.

— Богданов! — каза един възрастен дребен мъж, като се показва на вратата на вагона. Това е положението! Дванадесет. Трябва да говорим с Варна, друго не виждам!

Николай Богданов, стоковед в една външнотърговска организация, беше рано олисял мъж с бледо, гладко избръснато лице и рогови очила с дебели стъкла. Има такива хора, на които целият им вид говори за години, прекарани над колони от цифри. Богданов принадлежеше към тях. Сега той стоеше пред вагона, сложил чантата до краката ви, и разлистваше товарителницата и документите на злополучния вагон. Утринното декемврийско слънце чупеше лъчи в малките замръзнали локвички край линията и червеникавата му светлина проблясваше в прозорците на симетричните и еднообразни блокове встрани от сточната гара.

— Какво да говорим, Ганчев? Аз пратката не мога да я приема и край! — каза Богданов и зиморничаво размърда рамене под тънкия, доста износен балтон.

— Не можеш, ама престоите кой ще плаща, баба ми ли? — чу се гласът на третия мъж, които сега също се показва на вратата. Той беше млад човек в железничарска униформа.

— Не ме интересува! — повиши глас Богданов. — Оня път отчетохме кашона, дето липсваше, ама сега няма да я бъде! Сто кутии по два и петдесет са двеста и петдесет, но четири — хиляда лева! А, не!

„Оня път“ беше случаят през октомври, когато в подобен вагон, натоварен редовно, липсваше един кашон. Тогава тримата — впрочем железничарят беше друг — съставиха протокол и този протокол, съпроводен с много неприятности, беше подписан от генералния директор. Загубата потъна в някакъв параграф. Очевидно сега Богданов не искаше и да чуе за загуби. Железничарят обаче си знаеше своето:

— Като не го разтоварите, ще го лашна в седма глуха и утре и половината няма да ги има!

Дребничкият мъж слезе от вагона.

— Това си е чиста кражба — рече той, като се приближи към Богданов — и аз мисля да викаме милицията. Вагонът натоварен ли е редовно, пред комисия? Натоварен е. Пломбиран ли е? Пломбиран е. Липсват кашони, значи са откраднати. Ще се обадим във Варна, да няма все пак грешка, и ще искаме човек от транспортната! Съгласен ли си?

Богданов вдигна рамене.

Следователят от транспортната милиция дойде почти веднага. Беше млад мъж с открито, интелигентно лице и кафяви очи, облечен в топло подплатена „канадка“. Воден от Ганчев, той пъргаво прекрещаваше релсите, държейки под мишница куфарче. Богданов и железничарят, вече по-спокойни, се разтъркваха около злополучния вагон, за да не им е толкова студено, пушеха и разговаряха.

Представиха се и Богданов като най-старши обясни положението и добави, че „организацията — товарител носи пълната отговорност за съхранеността и целостта на товара“. При думата „съхраненост“ Ганчев се намръщи като от зъбобол, следователят се усмихна леко, а железничарят въобще не реагира.

— ... и моля другарят следовател да предприеме необходимото! — завърши Богданов.

Настъпи кратко мълчание, през което следователят — неговото име бе Минковски — се приближи до вратата на вагона, погледна вътре, без да се качва по стъпалата, и се върна.

— Ще ги броя и аз, но после! Сега да смятаме, че вие сте броили точно! Дайте ми документите!

Богданов ги подаде.

— Кой разтвори пломбата?

— Аз, но всички бяхме заедно! — отговори Богданов. — Така ли е? — обърна се той към другите двама.

— Въпросите оставете на мен! — усмихна се пак Минковски. — Ясно. Отворили сте, броили сте. С какво отворихте пломбата и къде е тя?

— Ей я там, виси! — кимна железничарят към вратата на вагона. — С тази отвертка я отворихме.

И той измъкна от джоба на железничарския си шинел една голяма отвертка с червена дръжка.

Минковски протегна ръка за отвертката, разтвори куфарчето си и я сложи вътре. После пристъпи към вратата, разгледа дръжките и простичкото резе за затваряне, свали пломбата заедно с гъвкавия тел и сложи и тях в куфарчето. След това мина около вагона, като от време на време почуквате обшивката, наведе се, погледна и отдолу. Тримата вървяха подире му и с любопитство следяха какво прави.

Минковски завърши огледа. Качи се по стълбичките и разгледа покрива.

— Няма! — обади се по едно време железничарят. — Тия вагони аз ги знам, с топ да ги биеш! През вратата ще да е!

Минковски изтупа ръцете си от полепналата прах.

— Всички ли броихте? — попита той.

— Всички — потвърди Богданов.

— Значи всички сте влизали вътре — констатира Минковски. — Сега, другари, и аз ще преброя, ще затворим и запечатим вагона и ще дойдете с мен така, както сте! Трябва да направим някои изследвания!

Драгиев обичаше тези минути — когато се връщаше от обяд и заварваше лабораторията тиха и спокойна, с двата микроскопа и другите уреди, закрити с калъфи върху пристенните маси, с лампите на дългите стативи и хладилника в ъгъла, който мъркаше от време на време като сънлива котка. Това бяха минутите след нервните утринни съвещания, телефонните разговори, предаването на експертизите и цялото предобедно суетене. Сега можеше да подреди новите проби, да

прочете внимателно съпроводителните писма и да размисли малко, без някой да го притеснява.

Не можеше да се каже, че Кирил Драгиев, трасологът на отдела, просто обичаше работата си. Той живееше с нея и беше от онези рядко срещани, малко чудати и щастливи хора, за които любимото хоби бе станало професия. Това беше всеизвестно и в отдела, и в управлението и тъкмо защото го смятаха за чудак, някак неусетно Драгиев като че беше излязъл от общия коловоз на твърдата служебна дисциплина. Наистина, явяваше се навреме на работа, но можеше най-неочаквано да вдигне слушалката и да каже без много обяснения, че излиза, а отсрещното неловко мълчание да смята за съгласие. Или на утринния рапорт да заяви, че не е готов със заключението, което е трябвало да даде, защото са му нужни още справки. И затова не знае кога ще е готов.

Началникът на отдела, подполковник Хинов, беше опитал всичко — и приятелски уговорки, и служебни мъмрения, но накрая беше вдигнал ръце и само гледаше Драгиев много да не бие на очи. Защото беше опитен администратор, видял всякакви хора в службата, и беше наясно, че с този човек въпреки всичко е случил. Експертизите на Кирил Драгиев бяха такива, че се приемаха безусловно. Следователи, прокурори, съдии — всички, които виждаха малко детския подпис на Драгиев, въобще не се колебаеха, знаеха, че трасологичната експертиза е окончателна и не подлежи на съмнение.

Ако беше писател, Драгиев щеше да пише пиеси за своите проби. Защото всяка една от тих за него беше хора, сцени и епизоди.

Следата от обувка беше човек. И този човек ходеше, тичаше, препъваше се, катереше се. В един случай Драгиев доказва нещо, което изглеждаше абсурдно — крадецът беше ходил на ръце, пъхнати в обувки, след това беше скочил на краката си и изглеждаше като че двама души са били на мястото.

Следите от пръсти бяха човек. Онзи човек, който в тъмнината на горската хижа беше пипнал стъклото на газената лампа и колкото и да беше предпазлив, не бе забелязал това.

Следата от автомобилна гума беше човек. Шофьорът, който беше блъснал дете и ужасен от извършеното и отвратен от себе си, се криеше и чакаше да му позвънят на вратата.

А тази пломба от железопътен вагон, която сега лежеше на пристенната маса, му беше донесена сутринта от един младичък следовател — Милковски или Минковски — Драгиев не си спомняше точно. Следователят каза, че става дума за обир на стока от железопътен вагон и доведе със себе си още трима души — цялата комисия, която беше отпорила вагона на сточната гара. Искаше трасологът да снее отпечатащи от пръстите и от обувките на всеки един от тях. После да отиде на гарата, да огледа прашния под на вагона, да потърси и заснее още някоя следа и да провери пипано ли е резето на вратата. Остави за изследване разтворената пломба и една отвертка. Молеше да се изяснят следите по пломбата.

Всичко беше от просто по-просто. На някоя от десетките гари между Варна и София крадецът беше издебнал вагона с по-ценната пратка, беше разтворил пломбата така, че после пак да я затвори, беше вдигнал резето и беше хвърлил набързо четири кашона на земята. После помощникът му — защото кражбата може би бе извършена с помощник — беше отнесъл кашоните, а той самият беше закачил пломбата на мястото ѝ така, че да не буди подозрение. И вагонът беше заминал към следващата и по-следващите гари, докато стигне до изненаданата приемателна комисия.

По прашния под на вагона имаше и други следи от обувки и Драгиев ги засне добросъвестно, макар сам да разбираше колко малка е вероятността някоя от тях да се окаже тази, която търсеха. А пломбата беше сега на пристенния плот, прихлупена под капачката на петри. До нея лежеше червената отвертка.

Трябваше да започне от тях.

Драгиев се настани на въртящата се табуретка пред плота, претегли към себе си микроскопа и нагласи светлината. След това отхлупи петрито, взе дъното му, на което лежеше пломбата, и го постави под обективите.

В кръглото зрително поле на стереоскопичния микроскоп пломбата изведнъж израсна като планина — със свои плато, върхове и остро изрязани долини. Веднага се виждаше — ето я широката, леко набраздена следа от отвертката. Браздите и неравностите идваха от плоското острие, което за невъоръженото око беше гладко, а всъщност криеше десетки незабележими грапавини. Сега трябваше да вземе подобна сплав, да направи рез с отвертката, да заснее двата нареза и

да ги сравни. Щеше да го направи, за да бъде сигурен докрай. Но и така беше ясно — това беше следата от отвертката, която беше тук, до ръката му.

А къде беше другата следа — онази, която се търсеше?

Драгиев завъртя малко петрито и в зрителното поле се появи нова част от оловната планина — онази близо до отвора за тела. Да! В самия му край се спускаше тънък дълъг улей. На места той се връзваше, по-дълбоко и се забиваше и склоновете, а другаде изскачаше. Това беше следа от тънък, много здрав и остър предмет. Следа от шило. За да остане plombата видимо здрава, крадецът беше употребил шило.

Следващите минути минаха в снимки. Беше заснето всичко: plombата, отвертката, следите. Драгиев даже направи и някои, както му се струваше, излишни кадри. Надписа ролката и слезе да я занесе във фотолабораторията. Подир половин час щеше да има пресните, още влажни и огъващи се снимки. А към края на работния ден щеше да чука на пишещата си машинка заключението:

... което дава основание да се смята, че целостта на изпратената за изследване plombа под №214/А най-напред е била нарушена с остър, тънък и твърд предмет. Навярно е било използвано шило.

И щеше да се подпише със закръгления си детски подпис.

Ако имаше нещо, което полковник Васил Томов да ненавижда в отношенията си с подчинените, то беше „показването“. Да демонстрираш, че знаеш изход от всяко положение, че притежаваш готово решение, за което никой преди теб не се е сетил. Томов имаше зад гърба си двадесет и две години служба, беше се „показвал“ достатъчно като старши лейтенант и капитан и беше придобил горчив опит от такива положения.

„Ако искаш сигурно да те надхитрят, мисли се за много умен!“ — твърдеше той и беше дълбоко убеден в тази своя максима.

Затова той прочете преписката „Вагон № 22051“ още веднъж и извика Минковски, без да има в ума си окончателно решение по нея.

„Ще поговорим, ще помислим! — каза си Томов. — Виждали сме и по-хитри кражби!“

Когато Минковски влезе и рапортува, той покани младия следовател и попита:

— Капитан Минковски, искате ли един чай? Сега ще стане!

Специалитетът на Томов — и негово любимо питие — беше чайот от шипки. И всеки от следователите знаеше, че чай се предлага, когато предстои разговор с размишления. С годините поднасянето на този малко особен, тръпчив чай се беше превърнало в ритуал и в традиция. Един от тези ритуали, на които всяко уважаващо се учреждение леко се надсмива и с които някак посвоему се гордее.

— Добре — каза Томов, докато бъркаше чая си с лъжичка. — Кражба. Ясно. Направили сте необходимото. Експертиза на следите... виждам тук Драгиев. Имате ли следствено-оперативен план?

Минковски се пресегна и постави на бюрото два листа. Томов само хвърли поглед отгоре им — той беше виждал стотици следствено-оперативни планове и светкавично отделяше от тях общите, нищо незначещи думи от действително добре намисленото.

— Н-да... Разписанието на вагона по дни, гарите, където се е спирал. Изключват гарите, където е бил през деня, защото никой няма да рискува да краде посред бял ден... така. Остават гарите през нощта. Но и те не са малко! Значи следва да се провери кой в тези гари може да има достъп нощем до товарните вагони! — Томов погледна към Минковски. — Та това е работа поне за шест месеца, ако не и повече!

— Тъй вярно. Следователно не си струва да предприемаме такава проверка.

Томов сега изглежда по-внимателно младия следовател. Отговорът му хареса. Точно така: в следствено-оперативния план се посочваха и „задънените“ ходове. Не си струва да тръгнат по гарите от Варна до София, защото подобна проверка беше твърде продължителна.

— А тези, от търговската, защо са изпратили такава стока с вагон, а не както обикновено се прави — с автомобилен превоз! Обявили са стойността и са си измили ръцете!

— Питам. Оправдания колкото искате. Нямали в момента коли, трябвало да плащат глоби за престои и така нататък. Но според мен

главното е безотговорност. Впрочем тук имам още една справка.

Минковски постави на бюрото листа, който досега бе държал пред себе си.

— Какво е това?

— Справка за недеklarираните липси, които можах да издира от някои кантори товародатели по линията София — Варна. Не са ги сметнали за кражби и не са ни съобщили. Но вижте как са разпределени по дати!

Томов погледна листа.

— Н-да. И смятате, че имат връзка?

— Мисля. Ако ги приемем за кражби, по брой и по обем това вече е нещо значително. И може да се предположи, че по линията София — Варна действа цяла група. Може би един краде, само едни. А другите са посредници и пласьори. Но сумата... общата сума не е от малките! Според мен наистина имаме работа с група.

— Така. И какво предлагате?

— Преди всичко бих желал да си представя онзи, който се вмъква във вагоните, другарю полковник! Опитвам се поне.

— Е, и как си го представяте?

— Това е ловък човек, запознат с железопътния транспорт. Той се върти постоянно край някоя гара. Иначе, ако не е постоянно, ако не е местен, той просто би отворил пломбата и не би се грижил кражбата да остане скрита по целия път!

— Добре. После?

— Мнозина го познават и неговото присъствие около вагоните нощем не буди подозрение. Следователно най-вероятно е от служителите по гарите.

— Но може и да не е.

— Може и да не е — съгласи се Минковски, — но по-вероятно е да е от служителите или бивш служител. А сега въпросът за пласирането на откраднатото. Сам той не може да го пласира. Значи съучастниците му работят в някои от по-големите градове по линията. Като изключим Варна и София, остават Шумен, Търговище, Горна Оряховица, Плевен. Можем да концентрираме търсенията около тях.

— Добра постройка — усмихна се Томов, — с единствен недостатък. Че може и да не е вярна.

Минковски също се усмихна и кафявите му очи блеснаха хитро.

— Може ли да продължа?

— Пийте си чая, че изстина! — каза Томов. — Мисля, че разбирам накъде биете! Искате ли захар?

Минковски си сипа захар, разбърка я и продължи:

— Крадецът познава добре вагоните, регистрирането на товарите и пломбирането. Групата извършва дадена кражба и чака. Нищо. Липсата се взема за случайна грешка и някак си я оправдават. Или просто мислят, че кражбата е малка и не си струва главоболията. Минават десетина дни, групата решава, че трябва да направи нов удар. И го прави. Сегашният е точно преди Нова година, когато по ресторантите и нощните заведения могат да се пласират цигари без особени затруднения. Ще ги пласират и отново ще чакат. Но не вярвам да е дълго. Апетитът идва с яденето, пък и януари е месец на празници... разни празници!

— Кажете го, именни дни! — измърмори Томов. — После?

— Именни дни. Следователно следващата кражба може да се очаква към средата на януари. И ние да сме подготвени. Имам предвид вагона, който ще подберем, да е подготвен. Да се уговорим с хората от търговската организация да натоварят още един вагон по наше искане. С примамлива стока. И да проследим внимателно вагона по гарите. В локомотива ще пътува един наш служител в железничарска униформа, за да не буди съмнение...

— И какво?

— А в самия вагон — продължи предпазливо Минковски — ще пътувам аз. Ще държа връзка както с нашия човек в локомотива, така и с подготвени хора по гарите. Ако имаме малко късмет, нощната птица ще влезе в клетката!

Минковски свърши. Томов отпиваше от чая и мълчеше. Мълча доста дълго. После подхвърли:

— Много четете криминални романи. Има ли го писано някъде това?

— Чета — призна Минковски. — Не съм го срещал, но сигурно е писано. То всичко е написано.

Томов пак замълча.

— Ако позволите, другарю полковник — каза Минковски, — ще добавя, че няма никаква опасност. За никого. И никаква загуба. Стоката

ще пътува, ще пътуваме и ние. Радиовръзката ще осигурява безопасността... ако се случи нещо извънредно. Просто едно пътуване.

— Н-да — присви очи Томов. — Просто едно пътуване! Четиридесет и осем часа в затворен вагон, и то пломбиран. И шанс, да речем, десет на сто крадецът да се залепи точно за този вагон!

Това, че Томов не отказа веднага, окуражи Минковски.

— Ще подготвим вагона, другарю полковник! — продължи той. — Ще го подготвим така, че непременно да привлече вниманието. Вие знаете, на мястото за обяви по вагоните железничарите лепят разни отрязъци от товарителници. Ще залепим и ние. Крадецът сигурно се ориентира точно по тези отрязъци.

Томов остави чашата си на бюрото.

— Ама че експеримент! Не може да ви се откаже въображение. Пломбиран вагон, в който седи следовател! Това съвсем не съответствува на вашите служебни задължения! А какво може да ви се случи, помислили ли сте?

Минковски поклати глава.

— Мислих. Според мен — нищо опасно. Вентилация има, храна и вода ще си взема... е, ще се погрижа и за нещата, които ще ми трябват за два дни. А нашият служител в локомотива ще ме осигурява за всеки случай. — Той направи една пауза и добави — Да го включат ли като следствен експеримент в оперативния план, другарю полковник?

— Какъв следствен експеримент? — сви вежди Томов. — Това не е следствен експеримент! Лотария, ето какво е! Тото!

Той се облегна на стола си.

— Не казвам „не“. Може и... да стане. Но само като извънредно изключение в нашата практика! Разработете го все пак! Всичко, до последните подробности! Едва тогава ще го обсъждаме!

Планът предвиждаше наистина всичко, което би могло да се предвиди, включително топли ботуши, кожух и дублиране на радиостанцията. Все пак Минковски разчиташе и на обърканото време, което през януари можеше да бъде топло и без сняг, както си и беше.

Томов не даде веднага съгласието си. Дълго размисля, веднъж върна плана, като каза, че има „недоизкусурени“ подробности.

Навярно беше така, защото Минковски след два дни донесе плана с нови идеи за примамване на крадеца.

И накрая, на 10 януари, петък, машината се завъртя. По-точно завъртяха се колелата на вагона клопка.

Денят не беше избран случайно. Ако крадецът имаше съучастници, които пласираха стоката, петъкът беше идеален ден за кражба, защото разпродаването на пляквата можеше бързо да стане в събота и неделя. Само времето започна леко да се разваля, но все още беше сравнително топло — заръмя, но не го обърна на сняг.

На варненската гара преносвачите натовариха кашони с цигари и каси вино, блъснаха вратата на вагона и си отидоха. Двамата железничари, посветени в операцията, уредиха останалото.

И сега, през нощта, Минковски лежеше в ъгъла между кашоните и щайгите, завит в дебелия кожух, и слушаше равномерното потракване на колелата. Увереността, с която бе защищавал плана си пред Томов, го напускаше.

„Десет на сто шанс крадецът да се залепи точно за този вагон“ — припомняше си той недоверието на полковника. — „Хайде да не е десет, да е двадесет или двадесет и пет! Но повече? Не.“

Колелата потракваха.

„Всъщност какво ще изгубим? Нищо. Ако не стане — не стане. Ще мръзна две нощи тук, но поне ще зная, че съм проверил!“

Той погледна светещия циферблат на часовника си. Дванадесет и половина. Докато влакът беше в движение, нищо нямаше да се случи. Можеше да поспи. Преди малко бяха излезли от Шумен и предстоеше още доста път. Утре сутринта щяха да стоят в Горна Оряховица — кой знае колко щяха да стоят! — и чак вдругиден на разсъмване щяха да са в София.

Зумерът на радиостанцията му забръмча.

— Осми, тук е Десети! — чу се познат глас. Беше помощникът му в операцията, един младичък старшина, наскоро завършил школата. Той седеше при машиниста. — Имате ли нужда от нещо?

— Тук е Осми — каза Минковски. — Всичко е наред. Хайде, поспете! Ако има нещо, ще ви повикам!

Все пак беше студено, дявол да го вземе! Минковски се понадигна, взе одеялото, което си беше подложил под главата, и го хвърли върху обутите си крака.

Скоростта намаля, заскърцаха спирачките и влакът спря. Беше някаква малка гара, светлините ѝ едва-едва мержелееха през цепнатините между пода на вагона и стените. Кой знае колко щяха да киснат тук! Все пак трябва да внимава. Може би точно на такава гаричка ставаше кражбата!

Не, нищо нямаше. Минаха десет или петнадесет минути, чуха се някъде далеч мъжки гласове и стъпки, които приближиха, но отминаха и се изгубиха в нощта на другия край на влака. После със страшен грохот, сякаш изведнъж нещо оглушително се стовари върху вагона, профуча експрес. Изсвири кратко, звукът от колелата му биеше в ушите, светлината в пролуките примигваше.

Пак настъпи тишина. После на тласъци, някак нерешително, товарният влак потегли.

„Няма нищо — помисли Минковски. — Добре е да поспя, това ще е най-разумното“.

И тогава чу шума. Беше тих, „плъзгащ се“ шум, като че някой се смъкваше от покрива на вагона и търсеше с крак страничната стълба.

Минковски се изпъна, превърна се целият в слух. Да, някой се смъкваше предпазливо по стълбичката.

Това беше неочаквано. Не на гарата значи, а в движение! На какво разчиташе онзи? Минковски мигновено съобрази. Влакът не набираше скорост, значи идваше някаква височина. Очевидно всичко бе пресметнато добре. Онзи беше опитен, знаеше къде безопасно да стъпи. Можеше да отвори вагона в движение, да изхвърли няколко кашона, да свърши всичко и спокойно да слезе на следващата гара. А съучастникът му щеше да прибере кашоните!

Минковски напипа копчето на зумера.

— Десети, тук Осми! — прошепна той. — Чуваш ли ме?

— Тъй вярно! — отзова се далечният глас.

— Някой слезе по стълбичката на вагона. Сега е пред вратата. Имай готовност!

— Да спра ли влака? — предложи Десетият.

— В никакъв случай! Само по мое нареждане!

Ако онзи усетеше, щеше да скочи долу и просто да избяга, още преди влакът да е спрял. Бяха в неизгодно положение — единият — затворен във вагона, другият — далеч в локомотива. А и какви

доказателства имаха, че се е готвел да краде? Не. Трябваше да отвори вагона, да влезе...

Изтекоха още две-три минути. Влакът пухтеше по нагорницето, онзи отвън разтвори пломбата — и го направи доста бързо. После вратата с един тласък малко се отмести. От сумрачния правоъгълник лъхна тънка струя студен въздух. Човекът се промъкна вътре. Беше нисък, плещест, с ловки движения. В мрачината друго не можеше да се види.

Минковски се надигна от убежището си.

Влезлият стоеше на място, като леко се поклащаше от люлеенето на влака. После пристъпи една крачка. Чу се как щракна запалка, после още веднъж, но пламък не се появи.

— Не мърдай! — каза високо Минковски. — Не мърдай!

И изскочи иззад кашоните, като натисна копчето на ръчния фенер.

Поток от остра, рязка светлина заля лицето и гърдите на влезлия. Беше наистина нисък, но добре сложен мъж, облечен в изтрито железничарско яке, с широко мургаво лице и смолисточерни коси. В един сякаш безкраен миг се закова с протегнати напред ръце, примижал от светлината.

Тогаваша стана неочакваното. Мъжът се извъртя като котка, залови се светкавично за външната дръжка на вратата, отблъсна се и свит на кълбо се изхвърли навън. Беше невероятен, акробатичен скок. Да беше само това! От силното дръпване вратата тръгна по улея, правоъгълникът на отвора се стесни и почти изчезна.

— Десети, спри влака! — извика Минковски и с два скока стигна до вратата. Хвана я за дръжката и я отблъсна. Но вече беше изгубил няколко секунди.

Навън, в тъмнината, в лицето му биеше студен вятър. Встрани бягаха черните силуети на дървета от някаква горичка. Влакът пухтеше по височината и скоростта не беше голяма, но все пак не можеше безопасно да скочи. Не познаваше мястото.

Изскърцаха спирачките и вагоните се затресоха. Минковски насочи фенера към стъпенката, която се подаваше вляво и ниско долу, хвана се за дръжката, извърна се и спусна крака си на нея. Избра, както на него му се струваше, едно по-равно място, напрегна се и се хвърли по посоката на движението.

Скочи добре, почувствува го. Претърколи се по земята със стегнати мускули, но фенерът, привързан с каишка за рамото му, издрънча и болезнено го удари в гърдите. Минковски изохка, хвана се за удареното ребро и се опита да си поеме дъх. Заболя го, но не прекалено.

„Няма счупено!“ — помисли той, докато се изправяше.

Влакът беше спрял малко по-нататък, на петдесетина метра. Стоповете на последния вагон светеха ярко и се чуваше глухото боботене на дизеловия локомотив. Светлината на фенера се завъртя. Ярки и нереални като в театрален декор в нея изскочиха белите стволове на оголени брези с ниски шубраци под тях. Наблизо се издигаше хълм, по който се редяха ивици нестопен сняг. Беше пусто и неприятно.

По чакъла на линията се чува стъпки на тичащ човек и започна да приближава светлината на друг фенер.

— Насам, насам! — извика Минковски.

Покрай брезовата горичка криволичеше пътека. Не можеше да се види накъде води, но сигурно водеше нанякъде и навярно крадецът бе побягнал на нея.

Минковски насочи фенера пред себе си и затича. Светлият кръг заигра пред краката му. С всяка стъпка, с всяко вдишване удареното ребро го заболяваше все повече, но той ругаеше наум, стискаше зъби и си налагаше да тича. Душеше го не само болката, а и яд. Беше избързал. Сметна, че крадецът е вече в ръцете му и че не може да скочи в движение. А се беше оказало, че може.

„Пребил се е, дяволът!“ — проклинаше Минковски и се взираше пред себе си. Такъв скок! След подобно салтомортале онзи трябваше да е някъде тук, лежащ със счупен крак на пътеката, или стенойки, се криеше някъде из храстите.

Но нямаше никой. Ядът му се смени с гняв, а после, когато въздухът в гърдите му свърши и болката го принуди да спре — с разочарование.

Спря. Насочи фенера наляво и надясно. Пътеката изтъняваше и се качваше по хълма. Наоколо вятърът подмяташе кафяви листа. Никаква следа не показваше, че отгук бе минавал човек. Вляво,

оттатък линията, се тъмнееше изкоп, а зад изкопа се простираха широки блокове от отдавна обрана и орязана царевица. Онзи би бил луд, ако бе тръгнал в мрака през разкаляното стърнище, пълно с остри царевични стъбла. Но кой знае, може и да бе тръгнал!

Старшината дотича. На светлината на фенера мярна изцапаните лакти и колене на Минковски, но премълча. Само изпухтя недоволно. А Минковски постоя още малко и като се мъчеше гласът му да звучи спокойно, каза:

— Е, това е! Избяга.

— Лицето е малко по-широко! — каза Минковски в микрофона.
— И по-грубо.

От екрана пред него струеше синкава светлина. Не се различаваше много от обикновен телевизионен екран, само беше по-голям. На синкавия фон, като че изписани от чертожник, се открояваха контурите на мъжко лице. Всъщност не можеше точно да се каже, дали лицето е мъжко, защото по него нямаше още очи, коси и брада. Бяха само линии.

Контурите оживяха, изместиха се встрани и се закръглиха. Едновременно с това долната челюст стана по-четвъртита.

— Нещо такова — съгласи се Минковски.

Той седеше удобно в креслото в полутъмната стая, гледаше екрана и рисуваше с думи върху него лицето на онзи, когото беше видял само за две или три секунди във вагона — лице, ярко осветено от потока светлина. То се беше запечатало в съзнанието му. Но съзнанието, паметта са неща измамни. Утре, вдругиден образът ще избледнее, чертите му ще се разляят, ще потъне сред лицата из хилядите видени хора. Трябваше да се фиксира сега.

— Очите. Сравнително малки.

На екрана се появиха две очи, които втренчено загледаха следователя. Не, не бяха такива. Онзи имаше нещо особено в очите. Вярно, беше примижал от силната неочаквана светлина, но какво беше особеното?

Минковски се поколеба няколко секунди и допълни:

— Знаете ли, Нейков... като че бяха леко сближени.

Очите на екрана помръднаха и бавно, на тласъци се сближиха.

— Още ли? — чу се глас от репродуктора.

— Достатъчно. Сега е добре.

Да, така бяха разположени очите на онова лице. Беше ред на носа. Но какъв беше точно той?

„Сега е ред на носа“ — помисли си и другият мъж, Нейков, който седеше в съседната стая, пред големия пулт на електронноизчислителната машина и през стъклената преграда също се вираше в дисплея. Носът е нещо много съществено, той е от елементите, които характеризират човешкото лице, и често в обикновения живот хората даже не предполагат колко важен е той за цялостния облик. Ако Минковски можеше да си припомни и да възпроизведе точно носа, половината от задачата щеше да бъде решена. Дълъг нос, прав, извит, елински, гърбав, с широки или тънки чувствителни ноздри... Какъв беше? В паметта на електронноизчислителната машина имаше стотици носове, съставлящи доста пълна сбирка, и все пак всеки нос е неповторим с нещо, с някой нюанс.

— В носа нямаше нищо особено... — каза нерешително Минковски.

— Да опитаме.

Нейков натисна един от клавишите на пулта и на дисплея, встрани от контурите на лицето, се появи нос. Появи се, отмести се и

влезе в лицето.

Не, не беше това. Всяко лице притежава свои закономерности и всеки елемент от лицето се подчинява на тези закономерности. За подобно широко и грубовато лице и такива очи природата би подбрала по-друг нос!

— Не — отсече Минковски кратко.

— Добре, ще кажете кой!

Нейков натисна последователно още два клавиша. Появи се друг нос, който замести предишния, постоя в лицето две-три секунди и изчезна. Дойде трети, после четвърти, пети...

Вместо да каже нещо, Минковски изпухтя от досада.

— Ще опитаме друга серия! — успокои го Нейков. Той разбираше досадата на следователя и нетърпението му. Отначало беше най-трудно, докато се комбинират опорните елементи в лицето. Понякога минаваха часове в напразни взирания, връщания, в почивки, в които следователите разказваха обстоятелствата на престъплението, пиеха кафе или раздражено пушеха.

Словесният портрет беше едно от мъчните, но полезни неща в криминалистиката. Нейков беше от дълги години в отдела, помнеше добре как някога правеха словесен портрет. Разполагаха с готови нарисувани върху картони части от лица. Окачваха картоните върху поставката, сменяха ги един след друг и очевидецът започваше да избира — това, не, другото... пак не е...

Принципът беше останал, защото не можеше да не остане — очевидецът пресъздаваше с думи образа на лицето, което беше видял. Електронноизчислителните машини обаче промениха цялата технология на словесния портрет. Сега вече компютърът „рисуваше“ заедно с очевидеца. В машинната, практически неизчерпаема памет, имаше толкова детайли, бяха заложили такива закономерности в изграждането на човешкото лице, че словесният портрет се доближаваше плътно до снимката. В някои случаи дори не можеше да се различи кое е снимка и кое — словесен портрет. А и още нещо. Поради това, че компютърът знаеше много повече от очевидеца за закономерностите в човешкото лице, той с много по-голяма лекота и сигурност се насочваше точно към онази серия елементи, която беше необходима в дадения случай.

Отначало рисуваше контурите. Широко лице, тясно лице, овално, триъгълно с издадено чело, с малка челюст, скулесто... Кое лице беше?

Върху контурите на лицето наслояваше кожа. В паметта си имаше десетки кожи — гладки, бледи, с лунички, с разширени от алкохола венички, с бръчици... Компютърът знаеше къде трябва да постави бръчиците, къде те се появяват най-напред, как растат и задълбават с го дините. Електронноизчислителната машина можеше да възпроизведе бръчиците на тридесетгодишен мъж, на петдесетгодишен, на жена, която се опитва да ги скрие под грим... Можеше да покаже бръчки на смеещ се мъж, на наскърбено дете, на актриса, която пресилено плаче. Върху кожата компютърът поставяше коса. Менеше прическата, цвета. Мигновено рисуваше оредяващата коса на интелектуалеца, късо подстригания бретон на мнимия супермен, небрежно сресаната коса на домакинята, излязла сутринта до магазина. Компютърът знаеше всичко за косите. А и за брадите. Познаваше къде брадата крие дефект на лицето и защо е избрана точно тази форма — защото например долната челюст е грозно издадена или мъжът се стреми да не се виждат бръчките по шията му.

Следваха ушите. В паметта на компютъра имаше данни за толкова уши, колкото не бе виждало нито едно човешко същество през живота си. Интересно, очевидците запомняха ушите само ако те имаха някаква особеност — бяха тясно прилепнали, щръкнали или с неправилна форма. Обикновено обаче рядко се вглеждаха в тях. А ушите носеха на криминалиста съвсем специфична информация, бяха толкова индивидуални, колкото например отпечатъците от пръсти. Можеше да бъде разчетена например невидимата следа, оставена от ухо върху телефонна слушалка, и експертът да каже с абсолютна сигурност дали тя е от определен човек или не е от него.

„Компютърът в криминалистиката“ беше част от дисертацията, върху която Нейков работеше. Когато я започна, даже той самият не предполагаше колко големи са възможностите на електронноизчислителните машини в криминалистиката. Тяхното умение се състоеше не само в изграждането на словесния портрет. Навсякъде, където се появяваше нужда от събиране и систематизиране на огромен брой факти, компютърът бе незаменим. Необходимо бе в много случаи например изследване и сравнение на отпечатъци от пръсти или, както криминалистите ги наричат, „потомастни следи от

пръсти“. Само преди десетина години тази бавна и търпелива работа се извършваше от специалист дактилоскоп в продължение на часове, а понякога — и на дни. Сега компютрите даваха отговор за минути. В тях бяха събрани сведения за пръстовите отпечатащи на невероятен брой хора от различни страни, участвували или заподозрени в престъпления. Съмнителният отпечатък се обработваше и се въвеждаше в електронноизчислителната машина. Отговорът се даваше с изумителна бързина: „Не, в наличната сбирка няма сходен отпечатък!“ или „Да, това е отпечатък, сходен с отпечатък на лицето Н., участвувало през еди-коя си година...“. И следваха всички известни данни за този човек.

А когато ставаше или става дума за регистриране и сравняване на данни, тогава способностите на компютъра далеч надхвърлят възможностите на отделния човек. Той може да класифицира престъпленията по най-различни признаци, да изтъкне прилики или отлики. Да извади от своята памет колко обира са извършени например в дъждовно време или в определен час на типа, или с какво характерно оръдие е действувал крадецът. Сравнението ще насочи разследването към определени линия, защото всеки крадец има свой „почерк“, свои навици, опитност, свои страхове и иска или не иска, повтаря някои детайли. От десетки обира компютърът изважда сходното, класифицира го и го поднася готово на следователя.

Електронноизчислителните машини помнеха всички видове пистолети и пушки с техните характеристики — от антикварните „колтове“ до модерните и свръхмодерните пистолети. Можеха веднага и безпогрешно да сравнят типовете оръжия и да определят годината на производство. И да предложат и снимка!

Какво щеше да е бъдещето на компютрите в криминалистиката? Те вече имаха дар слово, можеха да разговарят със следователя, да изтъкват свои съображения, да долавят детайли, които човек не би забелязал — дори да е Мегре или Поаро. Може би щяха да заместят и Мегре, и Поаро?

В близкото бъдеще — не. На електронноизчислителните машини липсваше и сега липсва творческо въображение и интуиция — онова, което прави от следователя отличен следовател, онова, което му дава възможност зад обичайните факти да съзре необикновеното, да се

постави на мястото на престъпника, да разкрие миналите и прозре бъдещите му замисли. И при разпита — да го разбере като човек.

В близкото бъдеще — не. А за далечното едва ли някой би се осмелил да прави прогнози.

— Мисля, че е това! — каза Минковски.

От екрана го гледаше лицето, което бе видял за секунда-две в лъчите на фенера. Може би нещо не достигаше само в брадичката, но погледът беше същият, същите бяха и широкото лице, и мургавата кожа, и косата. Не можеха да бъдат сбъркани.

Нейков се изправи и включи осветлението.

— Добре. Какво ще желаете по-нататък?

— Можете ли да проверите в картотеката? Някое подобно лице?

— Разбира се. Веднага.

— И ако не намерите, размножете портрета. Двадесетина екземпляра, а аз ще имам грижата по-нататък.

— Да се надяваме, че техниката ще ви е от полза! — каза Нейков.
— Ще ви се обадя след десетина минути!

През този ден те двамата повече не се видяха. Минковски отиде в регистратурата, после се отби и при Драгиев. Поговориха за следите върху пломбата. Драгиев беше категоричен: шило. Много яко, навярно стоманено шило със закалено острие. При това с него бе действувало доста умело — пломбата бе разтворена така, че лесно да бъде затворена и отварянето да остане по-дълго време незабелязано.

Минковски се върна в стаята си и колегата, който работеше на съседното бюро, му подаде плика с портретите и една кратка бележка — в картотеката няма подобно лице.

Започваше търсенето. Службите по гарите около Шумен щяха да получат портретите и много хора щяха да се вгледат в тях. Кой беше този човек?

А най-добре щеше да бъде и самият Минковски да отиде отново до Шумен и да мине по гарите... Живият разговор беше във всички случаи за предпочитане.

Но преди това предстоеше един разговор с Томов. И то не от най-приятните.

Впрочем не можеше да се каже, че беше и много неприятен. Полковникът изслуша доклада, погледна портрета и резюмира положението леко хапливо:

— Е, какво? Не сме суперследователи, нали?

Помълча малко и добави:

— Добре, че и вие не сте скочили веднага от влака! А то иначе...

После, разбира се, следваше разбор на грешките, допуснати от Минковски.

— А за едно нещо трябваше да се досетя аз, не вие! — завърши Томов. — Че обирът може да стане в движение и да вземем мерки за такъв случай. Но не сме имали... И досега все на дребно, на дребно, кокошкарски се е крало. А ето, намериха се хитреци!

Той помълча малко и заключи:

— Добре. Заминавайте. И се връщайте с този акробат!

Отначало търсенето като че потръгна, потръгна даже прекалено, а това беше лошо. Защото по словесния портрет бяха заподозрени четирима души. Още първите проучвания на Минковски обаче категорично изключиха двама от тях — машинист и кондуктор, които нощта срещу 11 януари бяха прекарвали в път. Другите двама не приличаха много на човека от портрета, а и Минковски си изясни — това бяха хора, които нямат нищо общо с кражбите.

Оставаше да се потърсят някои от по-възрастните служители на шуменската гара, които през своята служба може би се бяха срещали с крадеца. Да се намери някой пенсионер например.

От „Личен състав“ му препоръчаха Велко Данев, бивш началник на магазинята.

— Само бай Вельо! — насочи Минковски началникът на „Личен състав“ в отговор на неясното му обяснение за какво търси някой пенсионер. — Той познава и плъховете в магазинята!

Бай Вельо беше лесен за намиране. Седеше на топло в кухнята си в един малък апартамент в новите блокове около гарата. Минковски се легитимира и без да се впуска в подробности, му подаде портрета.

— Търсим този човек!

Бай Вельо сложи портрета на коленете си, намести очилата си и се загледа в него. После прокара ръка по гланцираната повърхност.

— На Ангелчо ми прилича. Ама не съм твърде сигурен. Какво е направил завалията?

— Кой е този Ангелчо?

— Имахме един в магазина. Само че отдавна беше, преди повече от пет-шест години.

— Как се казва точно? Къде живее?

— Ангел... като че Петков Ангел. А къде живее, виж, не мога да ти кажа. Не знам.

— Нещо повече за него? Нали при вас е работил?

— При нас. Ами... добро момче. Лоша дума няма да отвори. Само един кусур... пиеше. Но иначе — як. И такъв един ловък като котка. Но с това пиене!

„Ловък като котка“! Бивш работник в магазина. Сведенията от бай Вельо не бяха кой знае колко богати. Но те се оказаха достатъчни, за да бъде намерен Ангел Петков, сега куриер в една ТПК.

Още като го видя отдалеч, Минковски трепна. Той беше. Нужно беше да действа бързо и едновременно с това — твърде предпазливо, без Ангел Петков да разбере, че е заподозрян. Един преждевременен разпит би донесъл само вреда.

Допълнителното проучване даде още някои данни. Един братовчед на Петков работеше в хотел, а и службата на самия Петков

му даваше възможност да се среща с много хора. Може би някои от тях бяха пласьори на краденото?

Минковски поиска разрешение за обиск. Беше напълно сигурен, че това е човекът. Ако имаше малко шанс — на което се и надяваше! — би могъл да открие у дома му нещо от краденото.

Наистина не биваше да се бави. След неуспешния опит за обир на вагона групата навярно беше разтревожена и се мъчеше да прикрие следите. Откраднатите по-рано стоки сигурно вече бяха продадени и бяха потънали по незнайните канали на черната търговия. Всеки ден можеше да бъде от значение, с всеки ден уликите намаляваха. Затова Ангел Петков беше задържан едновременно с обиска у дома му.

Ако не се смятат трите шила, които Минковски откри в едно сандъче с инструменти, не беше намерено нищо особено. Бяха съвсем обикновени, старички шила и Петков не отрече, че са негови. Нямаше смисъл да отрича.

Още същия ден трите шила постъпиха за изследване в лабораторията при Драгиев.

В светлото поле на обектива върхът на шилото изглеждаше необикновено голям. Толкова голям, че почти изпълваше полето. Нужно беше обаче още по-силно увеличение.

Драгиев вдигна очи, пресегна се и смени окулярите. Сега вече поле нямаше, виждаха се тънките тъмни ивици по острието — следи от работата с шилото. Следи, които за невъоръженото човешко око въобще са недоловими.

Ивиците някъде се раздвояваха и разклоняваха и Драгиев внимателно се взираше точно в разклоненията — в тях обикновено се задържаха микроскопични частички от материите, през които беше преминавало шилото. Но върху това шило почти нямаше такива частички. Нямаше и по второто. Само на едно място Драгиев откри мъничко късче с неравни контури. Беше частица от картон, но тя не беше интересна.

Драгиев постави под микроскопа третото шило. От пръв поглед се виждаше, че то е по-ново — ивиците бяха много по-малко и по-ясни. Затова пък повечето от тях бяха много по-дълбоки — беше пробивана по-твърда повърхност.

От тази страна нямаше нищо. Драгиев бавно завъртя острието.

Ето го. В едно от разклоненията лежеше малко топчесто парченце. В съседното разклонение имаше още едно. Формата им показваше, че са от метал.

Сега предстоеше главното изследване, но в лаборатория, където топчетата можеха да бъдат видени под огромно увеличение и нещо повече — да бъде изследван точно съставът им. Тази лаборатория носеше доста сложното наименование „Сканираща електронна микроскопия и рентгенов микроанализ“. Там Драгиев щеше да ползува съдействието на други специалисти — физици и химици.

Сканиращият електронен микроскоп даваше възможност изследваният обект да се разгледа при огромно увеличение. Сега на екрана невидимото за невъоръжено око метално топче в драскотината по острието беше голямо колкото тенисна топка и ясно се виждаше, че съвсем няма толкова правилна форма — по него имаше издатини и неравности.

— Ето го — произнесе се веднага физикът, който седеше до Драгиев в затъмнената лаборатория и регулираше фокуса. После допълни: — Сплав, и то сравнително мека. Искате и състава, нали?

— Да. Необходим е и сравнителен анализ.

Драгиев бръкна в джоба на престилката си и измъкна две залепени отстрани петрита с етикети на капачките. Вътре бяха пломбите от вагоните. Едната — на злополучния обран 22051, а втората — от вагона, с който бе пътувал Минковски.

— Кога ще мога да имам анализите?

Физикът погледна часовника си.

— След обед ще ги получите.

Ако към този разказ трябва да се добави и нещо за рентгеновия микроанализ — това истинско чудо на съвременната наука и техника, то е нужно да се започне с неговите възможности.

Принципът на анализа е следният. Изследваният микроскопичен обект се облъчва със сноп от електрони, които, образно казано, бомбардират пробата. Атомите на изследвания обект взаимодействуват с електроните и сигналите от тези взаимодействия могат да бъдат съвсем точно регистрирани. Различни са атомите — различни са и

сигналите. Всеки атом притежава своя характеристика, нещо като личен атомен паспорт, изразяващ се в определен набор от данни. Когато на екрана се появяват серии от дадени линии, физикът веднага е в състояние да каже на кой елемент са те. По този начин, без да се унищожава обектът, той може да бъде анализиран с невероятна точност. Така че навсякъде, където е необходимо да се узнае съставът на някой микроскопичен обект или да се направи сравнение между няколко образца, рентгеновият микроанализ дава възможност да се констатира: каква е по състав дадена частица; сходна ли е тя с друг обект по своя състав; при какъв процес е получена.

При катастрофи, пожари, експлозии, взломовете, вредителства и много други случаи рентгеновият микроанализ е изключително ценен. Той ще покаже например...

А случаите са безкрайно много, странни и разнообразни — каквито дори не могат да бъдат измислени.

Върху обувките на убития Д. Д. от град Т.^[1] бяха открити почти невидими с невъоръжено око метални микрочастици. Те бяха изследвани чрез сканираща микроскопия и рентгенов микроанализ. Установено бе, че това са частици, получени при работа с електрожен. Установи се и техният точен химичен състав. Трябваше да се разбере къде убитият е имал досег с електрожен. Разследването стигна до електрожена в една работилница и до хората в нея. Стигна и до човек, по чиито обувки също бяха намерени метални микрочастици. Съставът им се оказа идентичен със състава на онези частици от обувките на убития. Доказателството за връзката беше само косвено, но твърде важно за по-нататъшния ход на разследването.

Причините за пожара в едно предприятие в град К. бяха неясни. Трябваше да се установи какво стои в основата — дали неизправна електрическа инсталация или нагревател, който е забравен включен. За изследване бяха изпратени „перлички“, които се получават при стопяване на реотан в резултат на прекомерно висока температура, както и парченца от самия реотан. Нужно беше да се изясни дали „перличките“ са получени преди пожара или след него, т.е. дали нагревателят е виновен за бедата. Съставът на перличките в единия и в другия случай е различен, защото при пожар количеството кислород в околния въздух намалява. Данните от рентгеновия микроанализ бяха

неоспорими и с точност до четвъртия знак след десетичната запетая. Причината — престъпно нехайство — беше изяснена.

Край град И. при изстрел от ловна пушка беше тежко ранен един мъж. Трябваше да се установи кой е точно ловният патрон, от който са сачмите. Сравнителният анализ на микрочастиците от една разкъсана гилза и от сачмите даде отговора на този въпрос.

В град Н. стана обир в склад за кожи. Заподозрените бяха няколко и всички твърдяха, че през живота си не са влизали в този склад. Но у един от тях бе намерен панталон, изцапан с някакъв прах. При друг случай това не би било никаква улика, но в този имаше съществено значение, защото на пътя на крадеца случайно се бе оказала разкъсана торба с цимент. Трябваше да се установи дали панталонът е изцапан с циментов прах. И нещо повече: дали този цимент, ако се окаже цимент! — е идентичен с онзи от разкъсаната торба. Защото известно е, че циментът от различните серии на производство е различен — поради процента на смеските, технологията или просто поради конкретните условия. Доказателствата на рентгеновия микроанализ бяха неоспорими: панталонът е изцапан с цимент и той е същият по състав както онзи от разкъсаната торба в склада.

Или както в случая с обира във вагон 22051 — металните микрочастици по едно от шилата, намерени у Ангел Петков, бяха идентични по химичен състав с plombата, която беше отворена.

Ангел Петков съвсем не беше наивен или глупав. Още щом Минковски му прочете резултата от анализите, той разбра, че трябва да спре да отрича.

— Седнете спокойно и напишете чистосърдечно всичко! — предложи му Минковски. — Дати, съучастници, какво е откраднато, къде е продадено! Всичко. Не мога да ви обещаю снизхождение, но по принцип съдът винаги взема под внимание самопризнанието!

Късно следобед, когато Ангел Петков подаде изписаните листове на следователя, ръката му трепна за миг.

— Позволявате ли един въпрос? — запита той и устните му се свиха в гримаса.

— Питайте!

— А какво щеше да стане, ако не бях оставил шилата, а ги бях хвърлил? Нямахте да имате уликата, нали? Какво щеше да стане?

Минковски пое листовете.

— Същото. Няма престъпление без следи. Ние с вас да не сме безпътни духове? Друга следа щеше в края на краищата пак да ме доведе до вас. И пак щеше да е неопровержима улика. Само на едно ви се чудя. Та това беше истинска лудост! Как се решихте в онази нощ с шилото в джоба да скочите от влака?

[1] Случаите са дадени по Г. Меченов „Сканиращата електронна микроскопия и рентгеновият микроанализ в криминалистиката“, НИИКК. С. 1981. ↑

СМЪРТТА СЕ НАРИЧА „КЕНТАВЪР“

„През нощта на 7 срещу 8 август 198... година в крайморската градина на курортния град — да го наречем Б. — бе намерен мъртъв мъж“.

По този начин може да започне най-обикновен криминален роман, в който да има стрелба и побой, гонитба с автомобили, леко разпуснати, но в душата си честни момичета и положителен герой, когото от време на време бият, ала той в края на краищата побеждава.

Какво да се прави! Романите си имат свои закони и читателите са свикнали с тях.

В действителност в този случай нямаше нито стрелба, нито гонитба с автомобили, да не говорим за разпуснати момичета. Просто един полупиян мъж изтича по централната алея на градината, стигна до входа, където нощем постоянно дежуреше патрулна милиционерска кола, и като се надвеси над отворения страничен прозорец на колата, каза тихо, на пресекулки:

— Ей, другари! Другари, бе! Там един човек... лежи един човек!

Полупияният беше Барба Маро, известен във всички крайморски кръчми и в милицията, разбира се. Неговото амплоа обхващаше различни видове пиянски скандали, доста шумни, но общо взето, безобидни. Затова единият от двамата старшини в колата — този, който седеше вдясно, го изгледа недоверчиво.

— Барба! Да си нямаме после ядове!

— Лежи човек, бе! — почти извика Барбата. С това „бе“ той напълно изчерпа всички аргументи, които можеха да му дойдат на ум.

Старшината — неговото име бе Георги Донеv — погледна часовника на арматурното табло. Светещите зеленикави стрелки показваха три без десет. Донеv отвори вратата, за да излезе, и каза на другия старшина — онзи, който седеше зад волана:

— Стефане, аз ще отида да видя! Ти вземи връзка! — и после се обърна към Барбата. — Хайде, Барба! Къде е?

Мъжът лежеше на дясната си страна върху тревата и само подгънатите му в колената крака излизаха на асфалтовата алея. Алеята беше тъмна и странична, оградена от малко запуснати високи храсти. На десетина метра по-нататък се белееше градинска пейка, а след още двадесет-тридесет метра се завиваше към една от централните алеи на градината. Светлината от синкавите луминесцентни лампи почти не стигаше дотук, а висеше като призрачно, нереално сияние над храстите. Миришеше остро на влажна трева.

— Ти стой там встрани! — нареди Донеv на Барбата и натисна копчето на електрическия фенер.

Резкият кръг светлина отдели неподвижния мъж от околния сумрак и сенките сякаш станаха по-тъмни, а лицето — по-бяло. Беше млад, около тридесетгодишен, с грубовато лице, добре избръснат и с малки контешки мустачки. Очите му бяха полузатворени, но в онова неестествено полузатворено състояние, което веднага внушава страх, защото го няма у живите. Така, както лежеше, по него не се забелязваше никаква рана. Беше облечен в бял летен костюм. Под сакото се подаваше модната яка на светла бежова риза.

Донеv заобиколи внимателно подгънатите крака, без да стъпи на тревата, клекна, протегна ръка и хвана китката на мъжа. После я пусна, изправи се и напипа клавиша на радиостанцията, препасана на хълбока му. Чу се пращане като лека кашлица.

— Стефане! — рече Донеv. — Веднага връзка с управлението. Мъж е. Мисля, че е мъртъв!

— Сигурен ли си? — запита гласът на другия старшина. — Да не е някой пиан?

— Какво ти пиан, той почти е изстинал! Вземи връзка, а аз ще им кажа откъде да мине колата! — сопна се Донеv. Той насочи светлината на фенера към храстите, започна да я мести и да ги оглежда, но там не се забелязваше нещо подозрително.

— Абе, другарю старшина! — чу се по едно време дрезгавият глас на Барбата. — Аз да взема да си вървя, а?

Донеv даже се учуди.

— Как така ще си вървиш! Тук ще стоиш, няма да мърдаш никъде!

Барбата подсмръкна недоволно, по пьянски, и се поклати на краката си.

Колата на дежурната следствено-оперативна група пристигна след десетина минути — отначало отдалече се чу шумът на двигателя, после по централната алея блеснаха фаровете. Те завиха, насочиха се насам и сумракът на тясната алея изчезна изведнъж, станаха видими дори случайно попадналите камъчета по асфалта.

От колата бързо излязоха трима мъже. Този, който вървеше отпред, беше по-възрастен от другите, към петдесетте, с доста пооредяла коса и светли сиви очи на закръгленото леко отпуснато лице. Широката риза скриваше донякъде пълнотата му, макар че той едва ли вече я криеше. Зад него бързаха двама, по-млади. Единият носеше тъмно куфарче, а другият в движение разкопчаваше широк кожен калъф, който висеше на ремък през рамото му.

Донев се изпъна, козирува и се представи. По-възрастният го погледна, погледна и Барбата и кимна към мъжа с куфарчето.

— Докторе, виж как е! Само гледай там... тревата!

Лекарят стъпи предпазливо на тревата, като я оглеждаше, и бързо, с привично движение постави едната си ръка върху големите артерии на шията на мъжа, а с другата повдигна малко главата.

На слепоочието на мъртвия тъмнееше голяма синкаво кървава рана, която проникваше под косата. Лекарят се взря в нея, после отпусна главата и полека разтвори единия клепащ. Светлината от фаровете заблестя мътно в зеницата.

Лекарят мълчеше, мълчаха и другите. Чуваше се единствено тихият близък шум от мотора на колата. След това лекарят хвана ръката на мъжа и бавно я сгъна в лакътя. Изправи се и каза:

— Мъртъв е! От два до три часа.

По-възрастният — това беше следователят Янкулов — се обърна към най-младия от групата — онзи, който държеше широкия кожен калъф.

— Стоянов! Можеш да започнеш. Общ, възлов и детайлен.

Отстъпи малко и като хвърли кос поглед към Барбата, кимна към Донев:

— Докладвайте, старшина! Кой съобщи? Как го намерихте? Онзи там кой е?

Следователят Михаил Янкулов започваше разследването на тежко произшествие.

Личността на пострадалия и адресът му бяха установени веднага — във вътрешния джоб на самото му намериха портфейл, в който имаше паспорт. Името му беше Марин Каранешев, роден през 1952 година в Свищов, барман в хотел „Сирена“, разведен. В портфейла лежаха и няколко разписки от платен наем, карта за автобус, визитни картички на различни хора и десетина лева в банкноти. От другите джобове извадиха връзка ключове, цигари и запалка, както и пластмасова опаковка на лекарство, в която няколко от кръгчетата на таблетките бяха празни.

— Аналгин — каза съдебният лекар, като я повъртя в ръка. — Все пак, трябва да се види! Да няма под надписа нещо друго!

Всичко, което бе намерено, следователят описваше и поставяше в пликове. В това време камерата тихо бръмчеше в ръцете на експерта криминалист. Заснемаше се главното: обстановката, положението на мъртвия, видяно от различни ъгли, предметите наоколо, раната. Под светлината на прожектора на лентата се фиксираше подробно и тревата. Онова, което сега човешкото око трудно би могло да забележи, на снимките може би щеше да личи по-ясно.

Янкулов стоеше на асфалта — пазеше се да стъпва по тревата — и даваше къси нареждания:

— Стоянов! Там, около храстите! Гледай добре за следи!

Но и самият той присвиваше очи и се взираше в добре подравнената трева. Съдебният лекар Гетов се бе навел и с помощта на голяма лупа изучаваше асфалта около краката на мъртвия. По едно време се надигна и поклати глава.

— Няма. Поне аз не виждам пръски по асфалта. Има малко кръв, която се е стекла по шията и е намокрила ризата и самото. Има и там, на тревата.

Янкулов вдигна вежди.

— Е? Мислиш, че е пренесен? Нещо не ми изглежда.

Това, преведено на по-разбираем език, означаваше:

„Смяташ, че е убийство, че жертвата е ударена другаде, а след това е била пренесена и оставена тук?“

— Не изключвам — рече Гетов. — Малко е кръвта. Или пък ударът е бил такъв, че го е убил почти мигновено.

Той помълча малко и добави:

— Но и така може да е. Слепоочие е, все пак.

Янкулов направи няколко крачки по алеята, отдалечи се на десетина метра, после бавно се върна. Сякаш се опитваше нагледно да си представи пътя на убития.

— Има нещо не в ред! — обърна се той към Гетов. — Гледай сега, раната е от дясната страна, а е паднал точно на дясната. Поестествено е да падне на другата!

Докторът не каза нищо.

— И после гледай сега — продължи Янкулов, — за да има удар вдясно, значи онзи, който удря, трябва да е левак. Или...

— Или да го е издебнал и ударил отзад.

— Да го с издебнал и ударил отзад, вярно — повтори Янкулов. — Само че как ще го издебнеш такъв? Я виж, какъв е бил... як. И защо по тази тиха алея? Е? И въобще ние още не сме наясно това ли е... — той посочи собственото си слепоочие — ... причината за смъртта или нещо друго? Знаем какво ще ми кажеш: „Днес, на аутопсията!“

— Така е — съгласи се Гетов. — Има го и по учебниците. Отровен, после ударен. Не раната е смъртоносна, а отровата. Днес, на аутопсията!

Камерата продължаваше да бръмчи в неестествено ярката светлина на лампите. Мъртвият лежеше там, където го бе намерил Барбата, а Барбата и старшината стояха встрани и търпеливо чакаха.

На изток, на хоризонта над морето, се беше появила тънка сива ивица.

Започваше да се разплита едно огромно кълбо от въпроси.

„Коя е причината за смъртта? Ударът или нещо друго?“

„Ако е ударът, с какъв предмет е бил нанесен той?“

„Кога? Защо? От кого?“

Един от първите въпроси беше:

„Кога е настъпила смъртта?“

Съдебният лекар бе казал своето предварително мнение, но беше добавил: „Днес, на аутопсията!“.

Така започна разследването около смъртта на Марин Каранешев. Така обикновено започват тези разследвания. Такава е действителността. С много неща читателите повече или по-малко са навикнали: следователи, на които им иде да проклинат любимата професия и които сънени се надигат нощем от звъна на телефона, коли, които с вой минават на червени светофари, съдебни лекари, които окачват дрехите си по балконите, за да се измиришат от прилепчивия дъх на карбол, неизвестни старшини, които, без да мислят за децата си, застават срещу дулата на пистолети. Има всичко.

Но това е само едната страна. Другата страна — онази, която обикновено оставя и сянка, са секционните зали и лабораториите, странните уреди, по чиито екрани играят загадъчни ивици, броячи, примигващи с рубинени цифри, компютри и електронни микроскопи. Тази страна е неизменно свързана с другата — със следователя, който ще се взре в резултата от експертизата, със съдебния лекар, който нервно ще пуши и ще разглежда увеличената микроскопска снимка, с трасолога, с дактилоскопа и въобще с онези хора, чийто труд не е толкова ефектен за описване. А понякога и не трябва да бъде описван.

Раната ли беше причината за смъртта на Марин Каранешев? Това щеше да се реши при аутопсията в секционната зала на моргата.

Не е никак странно, че думата „морга“ за повече от хората звучи зловещо. Така е, животът инстинктивно се бои от смъртта. Каквато и да е моргата, у неспециалиста — пък и у много от лекарите! — тя буди неприятно чувство. Точно казано, под „морга“ трябва да се разбира комплекс от помещения с различно предназначение — за приемане и съхраняване на труповете, кабинети и пр., в който една или няколко зали са предназначени за аутопсии.

Има всякакви секционни зали. Бетонни „гробници“, залени от марсианска луминесцентна светлина, зали с ослепително бели стени и лъщящ мрамор, зали зад двойни стоманени врати за специални изследвания, зали, които отвън са потънали в тропическа зеленина, зали... Във всички тях, каквито и да са те, човек неизменно се среща с една невесела мисъл: твърде тънка е онази граница, която дели нашия живот от смъртта. Дели я един нищожен съсирек, едва видим, който може да заседне в артерия на мозъка или в артериите, хранещи сърцето. Една стара, отдавна забравена язва, която коварно се е спотайвала. До съдбоносния миг. Една дребна инфекция, на която

никой не е обърнал внимание, но която изведнъж е пламнала като пожар. И сепсисът не може да бъде спрян.

Границата е тънка. А за съдебния лекар тя е винаги и нещо повече: въпроси, на които трябва да отговори. Между най-важните е въпросът: „Кога е настъпила смъртта?“

Това беше и първото, на което бе нужно да отговорят д-р Гетов и неговият помощник д-р Танев.

Тук може би е по-добре да прекъснем за малко разказа за смъртта на Марин Каранешев, за да изясним някои по-обща положения около понятието „час на смъртта“.

Ясно е колко много зависи ходът на разследването от отговора. Точното определяне на времето, когато е настъпила смъртта, насочва следователя към определени хора — заподозрени или свидетели. И обратно — изключил други. Има престъпници, които дълго и търпеливо обмислят своето алиби, опитват се да симулират друг час на смъртта на жертвата или използват всякакви маневри и технически средства, за да докажат, че са били далеч от мястото, където е извършено убийството. Влизат в действие различни манипулации с часовници и фиктивни пътувания, телефонни обаждания и магнетофонни записи, умело се заблуждават очевидци. (Всичко това съществува не само като остроумни измислици в романите!) В един случай престъпникът така беше комбинирал пътуването си с влак и лека кола, че да бъде видян на началната и крайната гара, а междувремево беше слязъл, извършил опит за убийство и беше настигнал влака. Напразни комбинации. Никой не е в състояние да излъже науката.

Обаче не само съдебномедицинското значение прави толкова важен въпроса за часа на смъртта. Литературата от средата на миналия век изобилствува от потресаващи разкази за живо погребани хора, които погрешно са били сметнати за мъртви. Такива случаи, съвсем не толкова много колкото в романите, са описвани и в медицинската литература. Наистина погребването на още живи хора преди сто — сто и петдесет години, преди усъвършенствването на методите на съдебната медицина, не е било изключено. Има състояния, при които ударите на сърцето, се забавят и стават практически недоловими, дихателните движения почти се прекратяват, а температурата на тялото се понижава, макар и не много. За онова време това е било достатъчно,

за да сгрешат не само околните, но дори и лекарите. А какво би могло да се сравни с ужаса на живо погребания, който се е събудил, за да умре отново?

Съвременната наука вече познава твърде подробно процеса на умирање, клиничната смърт и следващата я биологична смърт и може да каже с абсолютна сигурност кога е настъпило състоянието, при което животът вече не може да се върне. Ако съществува и най-малкото съмнение, че не е настъпила биологичната смърт, лекарят е длъжен да вложи всичко — целия си опит, всички лекарствени и технически средства, за да спечели борбата. А такива случаи не са малко. През четиридесетте години бе изучено подробно състоянието, наричано клинична смърт. Това са онези три-четири до десетина минути, в които кръвообращението и дихателните движения са спрели, но клетките на мозъка още живеят. В тези именно минути понякога е възможно човек да бъде върнат към живот посредством точни и енергични лечебни действия. Целта е да се възстанови кръвообращението, за да се достави кислород на най-специализирания и най-застрашен от кислородния глад орган в човешкото тяло — главния мозък. Известно е, че при спиране на кръвообращението мозъчните клетки остават живи не повече от пет-шест до десет минути. След това в тях настъпват необратими изменения. В света сега почти няма голяма болница без добре развито реанимационно отделение. Всеки ден десетки и стотини хора, които иначе просто биха угаснали за тези десетина минути, биват спасявани и започват втори живот.

Има още едно обстоятелство, което постави пред науката въпроса: „Кога може безпогрешно да се каже, че един човек е мъртъв?“ Това обстоятелство беше бързото развитие на техниката за присаждане на органи. Без непоколебимата диагноза „биологична смърт“ няма гаранция, че не ще бъде взето например сърце от жив човек, за да бъде присадено на онзи, който може да плати добре. Подобни разкази и филми отдавна плашат западния читател и зрител. А може би и не само го плашат... Кой знае, макар че присаждането на сърце е толкова сложна операция, че не може да бъде извършвана къде да е, нито да се запази около нея тайната на едно престъпление.

Впрочем, когато нарочно не се търси начин да бъде направена грешка, грешка не може да има. При преценката, дали е настъпила

биологична смърт, се взема под внимание не само онова, което специалистите виждат с невъоръжено око, а и показанията на точна апаратура: електрокардиографи и електроенцефалографи. В много страни, за да бъде издаден смъртен акт, обикновено е необходимо с електрокардиограф и електроенцефалограф да се констатира пълната липса на жизнена активност на сърцето и мозъчните клетки.

Навярно такива изследвания са нужни само за особени случаи, защото обикновено не се прибегва до специални уреди. Известни са признаци на смъртта, които показват, че от клиничната смърт тялото е минало към необратимата вече биологична смърт. Тези класически признаци са три: трупните петна, вкочаняването и изстиването. Всеки от тях се появява в определен ред, по определено време и зависи от определени условия. Има детайлно разработени таблици, съставени при анализа на хиляди смъртни случаи, по които съдебният лекар може да каже колко време е минало от настъпването на клиничната смърт. Точността от порядъка на половин час до десетина-петнадесет минути е практически достатъчна за почти всяко разследване, при което мъртвият е намерен около 48 часа след смъртта.

Помощен метод е и изследването на съдържанието на стомаха и червата, ако се знае кога е била поета дадена храна, защото е известно приблизително за колко време тя се придвижва от стомаха по червата.

А ако е нужна още по-голяма точност, тогава влизат в действие специално разработени научни и технически методи. Например извършва се биохимично изследване на нивата на някои ензими, глюкозата, калция и пр., в кръвта, в гръбначномозъчната течност и в стъкловидното тяло в окото. Правят се патологоанатомични препарати от някои вътрешни органи и се разглежда под микроскоп степента на измененията. Резултатът обикновено е недвусмислен и пределно точен.

— Значи смятате, че е това — каза Янкулов.

Той прочете наум пасажа от протокола още веднъж и вдигна очи. Следобедното слънце чертаеше светъл ъгъл на стената и Янкулов примига и отмести глава. Доктор Гетов, който седеше от другата страна на бюрото, кимна.

— Н-да... — вгледа се пак в протокола Янкулов. — Както сте го написали... „вертикално счупване на дясната темпорална кост,

разкъсване на менингеалните обвивки, навлизане на костен отломък на около сантиметър и половина в мозъчната тъкан, разкъсване на клонове на артерия темпоралис и обширен субдурален излив на кръв...“ Силничък удар!

— Силен — потвърди Гетов.

— „... като причина за смъртта следва да се приеме тежко увреждане на мозъка с последващо спиране на дейността на централните на дишането и сърдечната дейност“. Бързо ли е настъпила смъртта?

— Ако се съди по кръвоизлива — за минута или две, не повече. Но съзнание е загубил веднага.

— Нещо в кръвта?

— Алкохол, не много. Нула цяло шест на хиляда.

— Значи не е бил пиян. Те барманите въобще не пият по принцип, гледат да са трезвени, за да си правят комбинациите. Така и очаквах. Кога е настъпила смъртта?

— Около един час преди да го намерят. Следователно към два часа.

— Съвпада — рече Янкулов. — В един и половина е затворил бара, останал е десетина-петнадесет минути, за да приключи, и е тръгнал. А с какво е бил ударен? Поне... предположения?

— С винкелно желязо. Някакво тежко парче.

Янкулов едва забележимо трепна и сивите му очи се взряха в доктора. Гетов седеше невъзмутим.

— Отведнъж така точно? Защо пък винкелно желязо? И защо не сте го включили в протокола, като сте толкова сигурен?

— Защото изследванията на Божкова дойдоха следобед. Пък и исках да ги пообсъдим малко.

Гетов сложи на коленете си куфарчето, отвори го, измъкна отвътре един лист, но не го подаде на Янкулов, а внимателно започна да обяснява:

— Вижте какво, раната беше доста чиста... Е, доколкото може да се каже „чиста“. Но ми направи впечатление, че в единия край има някакво особено замърсяване. Гледах под лупата, заприлича ми на ръжда. Да, на ръжда.

— Интересно.

— После помолих Божкова да дойде. Тя, нали знаете, трупове не може да гледа, но дойде. Взе микропроба, сложи я под микроскопа. Казва: „Прилича на ръжда, но искам да съм сигурна“. Тогава направи и химическото изследване. Никакво съмнение. Ето протокола.

Гетов протегна ръка и сложи листа пред Янкулов. После добави:

— Микрохимическа реакция. Качествена, не количествена, но достатъчно сигурна. Навярно ще трябва и количествено изследване на състава на винкелното желязо, но то е работа за други, не за Божкова.

— Поздравления — рече Янкулов, като продължаваше да се взира в доктора. — Желязо. А защо пък винкелно?

— Личи по характера на раната. Профилът е много специфичен: посоката на удара, навлизането на предмета и меката тъкан и следата върху костта. Е, пък аз случайно съм виждал подобна следи. Ударът е нанесен с ръба на желязото, така че краят му се е отпечатал доста ясно.

Янкулов се изправи, пристъпи няколко крачки из кабинета, върна се към бюрото и спря пред голямата карта на града, окачена на стената. Гетов мълчеше. Янкулов прокара длан по картата и каза бавно, със зле скривана досада:

— В този град в момента има над четиридесет строежа — държавни и частни. Да не говорим пък за ремонтите! Наистина партидите винкелно желязо, които са дошли, едва ли са много и при един сравнителен анализ може да излезе нещо! Но това е ужасна работа! И какво ще ни даде? Евентуално мястото, откъдето е било взето парчето, нищо повече! Виж, ако намерим самото парче, това е друго! Може да се докаже, че е оръдието на убийството!

— Което и липсва! — допълни Гетов. — Сто метра по алеята, хвърля го в морето и край! Може да търсите с години! А до какво стигнахте около убития?

— Нищо особено — обърна се Янкулов и седна зад бюрото. — Разведен, бившата му жена живее в Попово, майка му — в Свищов. Следвал икономика, не завършил, започнал работа по заведенията и постъпил в „Сирена“. Хубаво местенце, кой знае как са му го дали старите вълци! Снощи — както обикновено. Отворил бара в осем, после дошъл Захари — сервитьорът... А и той е едно хитричко момче! До десет почти нямаало хора, след това се изсипала някаква пиянска компания от холандски кораб и двамата кажи-речи само около нея се

въртели! Как няма да се въртят! Първо плащали с левове, после с гулдени и долари... Захари си призна веднага.

— Значи валутата липсва?

— Липсва, така излиза. Захари получил двадесет гулдена, колкото да не е без хич, останалото — както обикновено! — прибрал Каранешев. Към един и половина успели да „изметат“ пияните холандци. Захари измил надве-натри чашите и си тръгнал. Друго нищо не знае. Даже не знаеше, че Каранешев е убит. А, още нещо. Към единадесет някой или някоя се обадил на Каранешев по телефона. Захари не обърнал внимание, защото Каранешев го търсели от време на време, само чул нещо като име на някакъв крем за бръснене. Това е. Сега търсим познати, приятели, кой го е назначил и така нататък... да установим връзките му, контактите...

— Чакайте, валутата не е намерена, нали?

— Не. Дадохме указания. Ако някъде изведнъж се появят гулдени... Но какво да ви кажа, по курортите има няколко холандски групи. Пък и онзи, който ги е взел, няма да тръгне веднага да ги харчи, няма да е толкова глупав! Е, това е засега.

Доктор Гетов се изправи.

— Сложна е тя! — въздъхна той, като подаваше ръка за сбогуване. — Макар че съм виждал такива случаи изведнъж да се разплитат! Дано!

Янкулов го съпроводи до вратата и мълчаливо, пълен със съмнения, поклати глава.

Едва ли някой от работната група си представяше, че разследването няма да е сложно. Тази работна група се състоеше от старши следователя Михаил Янкулов и от още двама души — оперативните работници Петър Ризов и Живко Шиваров. Ризов беше от опитните хора в отдела, с над десетгодишна практика, но началникът на отдела, полковник Марков, доста се колеба дали да го придаде към Янкулов. Преди две-три години Янкулов и Ризов бяха работили заедно и се бяха спречкали остро при разследването на някакъв обир. Спречкването после се беше огладило, но между двамата все пак бе останала ако не хладина, то забележима дистанция. И сега, при такъв труден случай, кой можеше да гарантира, че отново

няма да избухне конфликт? Живко Шиваров беше съвсем нов в отдела, току-що завършил и назначен след стажа. Ако можеше да не го включва към групата, Марков не би го включил, но просто нямаше достатъчно хора, а и за самия Шиваров щеше да е полезно.

С какво разполагаше като начало работната група?

Това Янкулов изясни веднага, когато покани при себе си Ризов и Шиваров — още щом доктор Гетов излезе.

Не можеше да се каже, че началото бе много окуражаващо за разследването. Наистина налице бяха данните за Марин Каранешев, знаеха се и събитията около последните часове преди смъртта му. Съдебномедицинската експертиза беше дала важни неща: часа на смъртта, причината и вида на оръдието. Ясно беше още, че липсва и немалка сума във валута.

Това беше всичко. А липсваше главното — мотивът за възможното убийство, както и доказателството, че въобще е убийство. Можеше и да е особен нещастен случай. Има такива. Минава камион с извънгабаритен товар, удря смъртоносно човека и никой от камиона не забелязва станалото. Раненият изминава десетина метра и пада.

Янкулов разказа всичко, като поглеждаше от време на време в разтворената папка пред себе си. После се изправи, отключи сейфа и извади оттам няколко снимки.

— И накрая последното, което имаме! — рече той, подавайки снимките на Ризов.

На фотосите личаха следи от обувки. Една от следите беше върху тревата. Не беше много ясна, но фотографът я беше заснел майсторски и беше избрал отлично осветлението — така, че се беше получил почти обемен образ. Сходна следа, но от ляв крак имаше върху асфалта. Тя беше всъщност обратен отпечатък. Човекът беше стъпил върху влажната трева и след това — върху асфалта. Две от снимките бяха на отливка от първата следа. В синтетичния затвърдяващ материал на отливката се бяха врязали стръкчетата трева и впечатлението не беше така пълно както от обикновената снимка.

Ризов разгледа снимките и ги сложи на масичката пред Ливаров.

— Следата от крак е нещо. Нещо. — Той имаше обичай понякога да повтаря последната дума от изречението. — Само че не знаем кога е оставена тази следа. Може вечерта някой просто да се е разходил до храстите поради естествена нужда. Не мислите ли?

— Би могло — съгласи се Янкулов. — Но за всеки случай наредих да вземат проби пръст и трева в непосредствена близост до мястото. Кой знае какво може да излезе после! Нека ги имаме.

— Правилно.

У Янкулов пропълъзя леко раздражение, но той с нищо не го показва. Ето това не обичаше той у Ризов, че дава оценка. Може би беше само начин на изразяване и колегата не влагаше нищо повече в думите си, но го дразнеше.

— Така. Сега бих желал да чуя какви версии предлагате! — каза Янкулов, като седна зад бюрото си.

Следващият час мина в изграждане на версии. Първо бе отхвърлена версията за особен нещастен случай. Данните говореха за убийство. Но по какви подбуди?

Една от вероятните беше кражба. Тя предполагаше човек, който познава навиците на Каранешев или поне го е наблюдавал достатъчно. Замислил е кражбата на валутата и я е извършил. Смятал е да зашемети Каранешев с удар, да прибере парите и да избяга.

Втората версия включваше лично отмъщение. Трябваше да се провери миналото на бармана, неговите връзки, приятели и неприятели. Беше възможно например убийство поради ревност. Или някаква история, свързана с развода му. Такъв мотив трудно остава скрит и щеше да изплува при разследването.

Третата версия вече беше чиста игра на въображението. Някакви валутни престъпления, канали за пренасяне на пари, измами и разчистване на сметки. Едва ли имаше нещо такова. Валутните шмекерии на Каранешев изглеждаха твърде дребни. По все пак изчезването на валутата навеждаше на подобни мисли.

Най-тежко за разкриване щеше да бъде, ако убийството бе случайно, т.е. убиецът да е сгрешил, да се е припознал. Или да е психичноболен. Въобще ако е убийство, при което мотивите не се определят от конкретната жертва или от нейните действия.

Следствено-оперативният план бе съставен с оглед на първите две версии. Преди всичко следваше да се изучат последователно кръговете хора, които са познавали Каранешев и са имали някакви отношения с него. Трябваше да се установи кой е видял последен убития и кой има някакъв интерес от неговата смърт. Кому Каранешев бе продавал евентуално валутата, не се ли е замесвал в нещо много по-

сериозно около нея. Изобщо въпросите с валутата и връзките с хората, които са му я давали, беше нужно да се изяснят докрай. С тези задачи се заеха Янкулов и Ризов.

Втората насока в разследването беше издирването на оръдието, причинило смъртта. Ако то се намереше, беше възможно почти със сигурност да се определи дали е убийство или нещастен случай. Можеше да се потърси партидата винкелно желязо и да се разбере на кои строежи е стоварено и какви хора имат достъп до него. Янкулов знаеше, че насоката е малко перспективна — както го и каза, — но и тя не трябваше да се пренебрегва. Да се намери и идентифицира оръдието, причинило смъртта, означаваше, че е направена важна стъпка при разследването.

— Това удоволствие предоставям на вас! — обърна се Янкулов към Шиваров и се усмихна с ъгъла на устните си. — Скоро сте ги чели тези неща по букварите... металотърсачи и така нататък! Вижте там, организирайте се с лабораториите! Ако е нужно, ще поискаме и помощ от София!

И понеже Шиваров не каза нищо, той затвори папката пред себе си и добави:

— Ще представя плана на началника. Е, засега стига.

„Металотърсачи и така нататък!“

Шиваров не бе имал досега работа с металотърсачи. Онова, което знаеше за тях, бе от упражненията по криминалистика. Бяха им показали някои по-стари — като тези от военните кинопрегледы, в които сапъори търсят мини. Имаше също и металотърсачи — детектори на оръжие, които всеки е виждал да се използват по летищата. Както бе обяснил асистентът, принципът и в двата типа бе сходен. Има една търсеща част, която е магнитен кондензор. Дали тя ще е монтирана на дълъг прът (както е при сапъорите), или човек ще я държи в ръка и тя ще прилича на малка телевизионна антена — нима значение. Ако в магнитното поле на уреда попадне някой от феромагнитните метали — желязо, кобалт, никел, а и от рядко срещаните — например самарий, полето се променя. Изменението се регистрира от специален детектор, който дава светлинен или звуков сигнал.

Шиваров предполагаше, че представите му за металотърсачите са остарели. Но се изненада, когато видя наистина колко са остарели.

Пристигна истинска подвижна лаборатория, монтирана в микробус „Латвия“. Отвън тя с нищо не будеше любопитството на курортистите, когато се настани на тревата зад храстите, по-далеч от разхождащите се летовници, но все пак близо до мястото на убийството. Минаващите я вземаха за нещо като строително фургонче, а настаняването ѝ на тревата — за поредното безобразие на някоя строителна организация.

Ръководителят на лабораторията беше възрастен мъж и навярно приближаваше пенсионирането му, защото, като разговаряше с Шиваров, се усмихна и каза между другото: „Е, аз моето вече съм си отслужил!“ Той покани младия си колега в „Латвията“, изслуша версиите около убийството и само от време на време го прекъсваше, за да уточни някоя подробност.

Шиваров говореше и с любопитство оглеждаше уредите наоколо. Бяха сложни и непознати за него съоръжения — метални касетки, автоматични броячи и скали, по които трептяха стрелки. На стената в дъното имаше голям екран като тези в рентгеновите кабинети. Очевидно върху него се проектираше образът на открития метален предмет.

После двамата със Симеонов, така се наричаше ръководителят на лабораторията, излязоха навън и застанаха на алеята. Беше горещ, ослепително слънчев ден. Алеята беше пуста. Някъде, откъм морето се носеше разногласният шум от плажа.

— Значи — тук? — кимна с глава Симеонов към мястото, където бе намерен Каранешев.

— Тук — потвърди Шиваров. — Какво ще кажете?

Симеонов плъзна поглед по алеята в посока към морето.

— Неясен е моментът... Не зная дали си го представяте! — сви вежди той. — Моментът на нападението. Добре, Барманът откъде идва?

Шиваров не отговори.

— Това е като сцена в пиеса — продължи Симеонов. — И всичко трябва да е правдоподобно. Иначе не може. Добре. Да речем, барманът идва оттук — и той посочи с ръка вдясно. — После? Този го издебва с винкела и р-раз! По главата. Така ли? Барманът не го вижда, не го чува и изведнъж се пренася в небитието! Не върви!

— Не върви! — съгласи се Шиваров. — Обсъждахме го този вариант при другаря Янкулов. Не е така.

— И защо му е потрябвало на бармана, с валутата в джоба, да се пъха в тази алея? Всеки малко от малко нормален барман, който се е напечелил вечерта, ще избира светлото! Значи?

— Значи тук той просто има среща с познат човек. И нападателят трябва да се търси между познатите!

— Вярно! — Симеонов се усмихна едва забележимо. — Само че в нашата професия очевидното невинаги е и вярно. Може да излезе нещо дявол знае що! Но Мишо е хитър, ще го има наум.

— Мишо?

— Другарят Янкулов — поправи се бързо Симеонов и като че по лицето му мина сянка. — Ние по едно време работехме заедно, но после с мен станаха някои работи... е, това е друга песен. За нас е важно сега да проследим пътя на оръдието. Винкел, казвате, а?

— Точно така. Парче винкелно желязо. Доктор Гетов е сигурен.

— Това е добре.

— Какво добре?

— Че е парче винкелно желязо. Човек не може да се разхожда дълго време посред нощ и да носи такова нещо. Все някой ще го види, ще му направи впечатление. Значи или парчето е случайно тук и му попада под ръка в нужния момент, или пък го носи отнякъде, но съвсем отблизо. И трябва да се освободи от него бързо. Не може да го мъкне със себе си, не е нож или пистолет да го скрие в дрехите си. А и къде да го скрие? Лятно време човек ходи по една риза!

Симеонов обърна глава към града. Някъде глухо бучаха камиони.

— Ако е винкел, онзи го е взел там, от новия хотел. Друг строеж няма наблизо, а този си колко е... двеста метра. Значи убийството не е подготвяно дълго, повече е импулсивно. Добре.

Той тръгна бавно по алеята, следван от Шиваров.

— И ще иска бързо да се освободи от това... То му пари в ръката. Замахнал е, ударил е, сега панически се стреми само към едно — да се махне, да се скрие! Желязото му пречи, то го издава, то крещи на целия свят — ето го, ето го убиеца!

Говорейки, Симеонов забърза и някак целият се преобрази. Започна да се оглежда наоколо наистина като подгонен. Шиваров също закрачи бързо подире му, удивен от начина, по който бившият следовател се вживяваше в ролята на убиеца. Беше убедително, нещо повече — създаваше се усещането, че точно така е станало.

— А там идва една закъсняла двойка — посочи с ръка Симеонов някъде по главната алея. — Идват бавно, вървят си и кой знае, може да завият насам!

С два скока той се шумгува в храста на завоя.

— Решен е вече на всичко! Ако завият — край! Ще се нахвърли като звяр! — Той замълча. — Не, не завиха! Отминаха. Слава богу! Сега — напред! Това желязо трябва да изчезне, да се махне, да потъне вдън земя!

Симеонов прекоси главната алея. Огледа се. На пет-шест метра встрани една пътека извиваше по склона и слизаше към морето. Без да се колебае, той се спусна по нея, сподирен от Шиваров.

Отначало пътеката вървеше сравнително полегато, после изведнъж стана стръмна и свърши, обрасла с буренак, надвиснала над остър сипей. Долу беше морето, което бе изляло брега. Вълните тихо се плискаха в големите, позеленели от водорасли камъни.

— Ето, това е! — посочи към морето с ръка Симеонов. — Колко далеч може да се хвърли едно такова парче желязо? Петнадесет метра? Двадесет? Нима никакво значение. Ще го намерим. Той го е хвърлил по права линия, за да го запрати по-далеч! Ще го намерим. Още днес! Щом дойде помощникът ми.

— Кой помощник?

— Едно младо момче, биофизик. Само че не случихме с него. Не му е интересна нашата работа, не го влече. Ама работи я, какво да прави! Той стои горе, при екрана. Появи ли се нещо, при мен звъни зумерът, а при него се виждат контурите. И се оправяме по радиостанцията. Не се тревожете, ще намерим този винкел!

Двамата тръгнаха нагоре по пътеката, която вече им се струваше много по-стръмна. Напичаше здраво.

— Сега е само за плаж! — рече Шиваров, като излязоха на алеята горе. Той помълча малко и добави: — Исках да ви питам, а злато можете ли да откривате?

— Можем. Злато, сребро, ценни метали. Пак при нас, в тази лаборатория, но уредбата е друга. По-сложна. Платиканов го разкрихме ние.

— Пла... Кой? Що за име!

— Ама вие не сте ли чували? — учуди се Симеонов. — А аз си мислех, че цялото министерство знае. Платиканов. То роман може да

се напише за тази история. „Златото на Платиканов“. Само че писателите си измислят други истории. Седят си на кафе в клуба и измислят дявол знае що!

— Е, може и да не е така! — усмихна се Шиваров.

Симеонов само махна с ръка.

— Може. Но Платиканов... О! Имате ли десет минути?

И в следващите — не десет, а петдесет — минути Симеонов с удоволствие разказа странната история на това злато.

Всъщност трупането на златото не е било странно. Преди Девети, Любен Платиканов имал кабаре. Било от реномираните заведения, посещавано от „елита“ — чужди търговци, дипломати, чиновници от министерствата, въобще хора с пари и положение. Самият Платиканов бил хитра лисица. Не се намесвал в тъмни сделки и сводничество. И живеел, общо взето, скромно за възможностите си.

След Девети, разбира се, кабарето било затворено. Когато дошъл ред да се конфискуват апартаментите, вилата в Чамкория и акциите на Платиканов в една тежка фирма за внос-износ, се оказало, че няма много нещо за конфискуване. Апартаментите и вилата били „подарени“ по нотариален път преди два-три месеца, акциите били продадени, след което фирмата била ликвидирана. Самият Платиканов, изглежда, не успял да се измъкне, събитията го изпреварили. Макар и да бил свързан с върхушката, собственикът на кабарето не бил извършил никакви конкретни престъпления. Започнал да работи нещо, годините минавали. Дъщерите му се изпоженили, жена му починала, останал сам. В седемдесет и втора, доста възрастен вече, се разболял от бронхопневмония. Не искал да отиде в болница, положението му изведнъж се влошило и за една нощ — сърдечна слабост и край.

Само че това не бил краят на историята. Защото поведението на жената, с която бил близък в последните години и която го наглеждала преди смъртта му, станало изведнъж твърде странно. Една от дъщерите — те явно не са я обичали — я проследила. Въобще дъщерите смятали, че баща им има скрито злато от миналото, но бил с манията, че са го изоставили и не искал да им го даде. Затова насочили вниманието си към тази жена. Направило им впечатление, че жената често взема автобуса и отива на Витоша. Носи в чантата си чук, минава по морените и когато решава, че никой не я гледа — почуква камъните или рови под тях.

Тогава дъщерите разказали историята, комуто трябва. Какви са били съображенията им — отделна работа. Разследването така и не довело до нищо. Жената отричала да знае какато и да е за някакво злато, а че ходела на Витоша — какво от това? За ровенето под камъните изобщо не искала и да чуе. Било измислица на дъщерите.

Започнали да проверяват измислицата. Влязла в действие лабораторията с металотърсачните уредби. Работили упорито — ден след ден, близо цял месен.

И златото било намерено. Скрито под един камък в глинено гърне, точно като в приказките. Четири килограма златни монети! На времето, когато камъкът бил разместен, това навярно личало, но после, след години, той обраснал с трева и мъх, и никому и през ум не можело да мине, че под него има цяло състояние. Платиканов запазил тайната до края. Но в последната нощ, когато бълнувал, говорел за много злато, за Витоша и за морените.

— Е, това е! — завърши Симеонов.

Помълчаха малко. По алеята, под слънчевия пек, мина възрастна жена с летен чадър, която взеше количка с разсъблечено бебе.

— Роман не става! — усмихна се Шиваров, — най-много разказ, или някой филм от тези, дето ги гледаме напоследък!

Симеонов също се засмя.

— Е, значи ще му трябва от това, как му казват — художествена измислица! Тръгвате ли?

А винкелът така и не можа да бъде намерен. Нито този ден, нито на следващия, нито до края на седмицата. Като че нарочно, за да се докажат, че едно предположение може да бъде изградено логично и талантливо и въпреки това да излезе невярно.

Шиваров ходеше често при Симеонов, но той от ден на ден ставаше все по-мрачен. Беше изготвил нещо като карта на целия участък — от алеята, та чак доста навътре в морето, и методично, метър по метър го претърсваше.

— Срам за предприятието! — усмихваше се кисело Симеонов. — Вече инвентаризирах всички консервени кутии в района. Този човек или е някой побъркан и си е занесъл винкела вкъщи, или е много хитър и пак си го е занесъл! А вие какво правите?

От страна на Янкулов и Ризов разследването се движеше, макар и бавно. Те още същия ден бяха запечатали стаята на Каранешев, а след това неколккратно я оглеждаха, като отново и отново я запечатваха.

„Стая“ не беше точно казано. Каранешев държеше доста широка стая и хол, макар и в общ апартамент. Плащаше нормиран наем, но беше ясно, че хазяите му не остават само с нормираното.

Претърсиха грижливо всичко. Шиваров също беше там, когато в едно куфарче намериха документите на Каранешев и започнаха да ги разглеждат. Бяха, общо взето, такива, каквито всеки мъж на неговата възраст би имал при себе си: диплома за основно и за средно образование, заповеди за назначаване и преназначаване, военна книжка, разписки от превеждане на суми в Попово, които бяха на името на бившата му жена — Каранешев плащаше издръжка за детето. А най-отгоре имаше спестовна книжка.

— Седем хиляди лева! — промърмори недоволно Янкулов, като я отвори. — Нищо и половина за един барман! Трябва да търсим!

Тогава започна подробното търсене. В гърба на нощното шкафче, между два листа шперплат, откриха още две книжки.

Намери ги Ризов. Измъкна ги от скривалището им и сви устни:

— Тридесет и една хиляди. Значи общо — тридесет и осем! Това вече е друго!

После се обърна към Шиваров.

— Вие, колега, виждали ли сте закуп тридесет и осем хиляди лева? А ето, този е виждал! Спестени от залька!

Янкулов, който беше разположил на масата всички документи от куфарчето, и се взираше в тях, даже не стана, за да види книжките.

— Аз очаквах повече! — рече той. — Тридесет и осем, че това си е един почти честен барман. Помните ли оня, фаянсджията? Ами тенекеджиите, които се бяха хванали към апекато, а ходеха из цялата страна? Ремонтче — десет. Ремонтче — петнадесет. Мащабно, както казват журналистите.

Ризов мълчаливо хвърли книжките на масата. Подир малко Янкулов пак се обади:

— А тук нещо не ми е ясно. Ризов, какво ще кажете?

Той беше измъкнал една от разписките за преведена сума в Попово и оглеждаше гърба ѝ. После я подаде на Ризов, който също

внимателно я огледа, но съвсем не бързаше да отговори.

На гърба на разписката беше написано: „К. — 66/066“.

И отдолу се редеше колонка от числа:

540
975
1670
1400
2100

Ризов, обърна разписката.

— Стара — каза той. — Преди повече от две години. Пратил е тридесет лева издръжка в Попово. В Попово.

Ризов пак загледа гърба на разписката.

— Н-да — рече Янкулов. („Това и слепият вижда!“).

— Интересни числа. Първо, писани са с различни химикалки, значи по различно време. Нещо е смятал.

— Не е смятал? — възрази Янкулов. — Няма нито изваждане, нито събиране!... Впрочем може и да сте прав! — съобрази той мигновено. — Може да е изваждал или събирал наум!

После се изправи и се взря в разписката, която още беше в ръцете на Ризов.

— Така излиза! Ето. До 1670 числата растат, значи събиране, после изведнъж има едно намаление, после пак растат! А това „Ка“ дявол знае какво означава!

— Каранешев — каза Шиваров.

— Навярно. Каранешев върви. Само че очевидното може и да не е вярно.

— И вие като Симеонов! — не се сдържа Шиваров.

— Кой Симеонов?

— От лабораторията с металотърсачите. Той каза същото днес.

— А, Симеонов! — спомни си Янкулов, но по лицето му не можеше да се прочете нищо. — Впрочем това са думи на нашия бивш началник. Не сте чували, Миленов се казваше. Той ни е учил всичките.

Янкулов отново погледна разписката.

— Какво ще кажете, Ризов? Първо — да видим горе-долу кога са писани тези числа. И второ — като отида до Попово, ще ги покажа на бившата му жена. Може обяснението да е съвсем простичко, а ние да губим време.

Ризов вдигна рамене.

— Да, и една експертиза не е излишна. Само че не знам могат ли нашите хора да определят възрастта на написаното. Могат, ако е с мастило, така знам. Но с химикалка?

— Бихте ли се заели? Е, не е спешно, но все пак...

— Ще им го дам. Вие после напишете искането за експертизата.

Ризов измъкна от куфарчето си пластмасово калъфче, сложи вътре разписката и го прибра.

— За днес да приключим тук — предложи Янкулов. — Викали сме хора за срещи, трябва да вървим.

Срещите, за които Янкулов спомена, бяха за уточняване на познатите на Каранешев. Постепенно се очертаха няколко кръга.

Близки роднини Каранешев почти нямаше. Родителите му, вече пенсионери, живееха в Свищов заедно със семейството на сестра му. Връзката им със сина се състоеше в някое рядко писмо или гостуване по за ден-два. Беше излязъл от Свищов преди седем-осем години и се оправял сам в живота. Отначало беше работил в Попово, там се беше оженил, но само след година и половина се бе развел. От този мимолетен брак беше останало момиченце, което сега навършваше четири години.

Янкулов намери веднага бившата жена на Каранешев — тя беше учителка в детска градина. Изглеждаше умна, сдържана жена под тридесетте. Когато чу за смъртта на бившия си мъж, изтърва едно кратко възклицание, хвана се за ръба на масата, до която седяха с Янкулов, и лицето ѝ побеля.

Янкулов имаше опит от подобни инциденти. Той светкавично измъкна от пътната си чанта шишенце амоняк, отпуши го и го поднесе до лицето на жената. Ти се дръпна, разтърси рамене и изхлипа:

— Марчо... господи! О, господи!

Янкулов каза нещо банално за съдбата и хората, за нуждата да се живее. И когато след десетина минути Ваня — така се казваше жената

— се успокои донякъде, ѝ зададе няколко въпроса. Жената отговаряше смислено. И постепенно от разпокъсаните отговори се оформяше един доста странен портрет на Каранешев.

Тя каза: „Беше твърд човек, никого около себе си не жалеше“.

Янкулов разбра: суров.

Каза: „Печелеше добре, но пресмяташе всичко“.

Това означаваше: алчен и свадлив.

И изведнъж: „Мен ме ненавиждаше, какво му бях направила! Но за детето умираше. Плащаше издръжката, често даваше и още. Носеше му дрехи и подаръци, глезеше го. А мен не ме смяташе за човек... Господи, няма го Марчо!“ — И тя отново изхълца, по лицето и потекоха сълзи.

„Ето — помисли Янкулов. — Характери, правила, ще предвиждаме поведението... вятър! Алчен, а за детето не е броил колко дава. Нея не иска да я види, а тя...“

— Нещо по-особено да сте говорили напоследък? — запита Янкулов, когато сълзите попрестанаха.

— Не. Какво по-особено?

— Нещо, което да ви е направило впечатление. По което да сте мислили после.

— Не — повтори пак жената, но някак неуверено. — Впрочем, но то няма връзка...

— Какво е? — хвана се Янкулов за думите и. — Моля ви! За него вече няма значение, но за вас, за детето!

— Точно за детето. Казваше, че подир някоя и друга година ще пътува за чужбина и ще вземе Нинка със себе си. На екскурзия. Имал възможност да я вземе.

— Кога смяташе да пътува?

— Ами не определяше. А аз му казах, че няма да я дам. Ако ще пътува — да вземе и мен! — по страните на жената се появиха две червени петна.

„Обичала го е, само как го е обичала! — помисли пак Янкулов. — И все се е надявала, нали?“

— Извинете — рече той, — не е празно любопитство. Но защо се разведохте?

Червените петна се усилиха, заляха цялото лице.

— Не се разбирахме. По взаимно съгласие беше.

— Взаимно съгласие. А всъщност? Моля ви, това е само за мое сведение!

Жената бавно изви глава встрани. Навън, от градината се чуваше детска врява.

— Разбирам — каза Янкулов. — Друга жена. Коя?

— Нищо не разбирате! — избухна изведнъж тя. — Той... той нямаше влечение към мен... Само отначало. Това беше. Какво не съм правила! А с другите... о! Вкъщи даже ги водеше, да съм вземала пример!

Янкулов замря. Стана му безкрайно неудобно. Неприязънта към мъртвия, една напълно интуитивна неприязън, се превърна в озлобление. Но не каза нищо, щеше да бъде по-лошо, ако кажеше. А тази жена, която седеше срещу него и плачеше, въпреки всичко беше обичала онзи подлец!

Той се извини, изправи се и неловко се сбогува. Ясно беше, че тук в Попово, няма да научи нищо повече.

По пътя, в колата, обаче размисли и ядът го обхвана с нова сила. Малко преждевременно си беше тръгнал, трябваше по околен път да научи някои имена, да разпита жени, с които бе имал връзки Каранешев. Можеше да стигне до някоя нишка. Здравият разум поне говореше така.

Мислил е да пътува с детето? За къде? Не е казвал. А тя е искала да отиде с него. Ясно защо. Страхувала се е, че ще остане там заедно с детето. Не се е съгласявала, но и не е могла да му откаже!

Не, в Попово нямаше нищо повече. Едно-две познати семейства, с които двамата, докато са били женени, са поддържали връзки, но след това са се отчуждили. А и Каранешев не е бил такъв човек, че да държи на познанства, от които няма полза.

Трябваше да види какво е свършил Ризов, който разпитваше познатите на Каранешев от хотела. Ризов беше опитен, умееше да извлече нужното от един разговор. Каквато и дистанция да имаше помежду им, Янкулов беше сигурен — ако има нещо в хотела, Ризов ще го открие.

Ризов се беше постарал. По своя малко муден, но последователен маниер той беше говорил с доста хора и вече имаше определено

мнение.

Първо — за хазяите на Каранешев. Те бяха възрастни хора със задомени син и дъщеря. Живееха при дъщерята, жилището си даваха под наем, зя да прибавят нещо към пенсиите. И разбира се — в такъв град любопитството не е грях! — живо се бяха интересували от житието-битието на своя наемател. Разказаха историята му на развода (във версията на самия Каранешев), изредиха някои жени, които бяха виждали да му гостуват, повториха два-три пъти колко акуратен е бил в плащането на наема и електричеството.

— Да сте чували да е имал някакви врагове? Или да ви се оплаквал, че има неприятности? — попита Ризов с напразната надежда да се добере до нещо по-съществено, макар и да знаеше, че такъв човек като Каранешев няма да седне да споделя неприятностите си с хазяите.

— Врагове? — замисли се Бошнаков — така се наричаше мъжът. — Не мога да знам. Колкото сме говорили, не ми е казал. А неприятности? Че кой няма неприятности!

— А аптекарката? Ти кажи за аптекарката! — вметна жена му, която седеше на съседното канапе. Разговорът се водеше в дома, където живееха Бошнакови.

— Е, аптекарката! — махна с ръка Бошнаков. — Свободен мъж, хубавец, жени колкото искаш! А тя, че е луда да се трови за него, то си е нейна работа!

— Кой се е тровил?

— Германова. Тя е на аптечния клон, до морската градина. Има половин година оттогава. Ама я отървах. И ще знаете, то е било само за да го сплаши!

До морската градина? Значи все пак близо до онова място.

И опит за самоубийство?

Ризов се превърна целият е слух, но не го показа.

— Нещо не съм чувал за тази история — каза той. — Кога е станала?

Оказа се, че любовните похождения на Каранешев все пак не са минавали безобидно. В дългата поредица от авантюри бе имало и по-леки, и по-тежки разправии — с една фризьорка от хотела, с някаква щандистка от РЕП, а най-сериозната била с аптекарката, която опитала да се отрови. Бошнакови повече не знаеха, но и това не беше малко.

Ризов отиде след това в хотела и се отби при управителя на ресторантите — един мъж към четиридесетте, с пригладена на път коса и властни жестове. Управителят веднага отпрати някаква касиерка, която в момента му показваше ведомости, и посочи креслото.

— Вие знаете защо съм при вас — рече Ризов кратко.

— Предполагам — също така кратко отвърна управителят.

— Е?

— За мъртвите или добро, или нищо. От мен — нищо.

Както се казва, успехът от разговора още от самото начало клонеше към нула. Ризов се раздразни — и от непоколебимата интонация, и от властните жестове.

— Ако искате да кажете, че няма да открием кому е плащал всеки месец за мястото си, лъжете се! — рече той.

Управителят се усмихна едва-едва.

— Каранешев ми беше спуснат отгоре.

Което значеше, че поне по отношение на Каранешев е чист.

Този управител явно и друг път бе имал работа с оперативни работници и следователи. Просто професията му беше от тези, които привличат следователите.

Ризов преглътна незабележимо.

— Добре. А защо ви е бил несимпатичен? Само затова ли?

Управителят премълча.

— Е, какво? — настоя Ризов. — Ще говорим ли човешки или не?

— Да говорим, нали това правим? — съгласи се управителят.

Само че от разговора нищо не излезе. Или по-точно — излезе нещо като служебна характеристика, която Ризов можеше да вземе и от „Личен състав“: дисциплиниран, трудолюбив, поддържа обекта в добро състояние, внимателен с клиентите, сигнали и оплаквания няма.

— Просто един ангел! — заключи Янкулов, когато Ризов изреждаше вечерта разговорите си в хотела. — Ангел с три спестовни книжки. Нещо за валута този управител каза ли?

Ризов поклати глава.

— Все едно че говориш с глух! Но здравата е мразил Каранешев. И трябва да видим защо.

— Ами ясно, не е бил от неговата мафия. Спуснат отгоре. Другите какво казаха?

— Траят си, общо взето. И както усещам, не са го обичали много. Скрит бил, алчничък, доста нахален на моменти. Само че, изглежда, точно това нахалство се е харесвало на жените!

И Ризов предаде с няколко думи сведенията на Бошнакови.

— Да-а... — проточи Янкулов и сивите му очи се присвиха — Да му се чуди човек!

Ризов вдигна рамене.

— Защо се чудите? Има такива мъже. Комплекс някакъв. Като не им върви в брака, избиват го на донжуанство!

— Има. Всякакви ги има — съгласи се Янкулов. — Но защо на нас ни се падат? Или ще кажете — такава ни е службата.

Той помълча малко и добави:

— Ризов, я намерете тази аптекарка! То любов разбирам, ама чак да се трови! Намерете я!

После разтвори папката пред себе си и побутна най-горния лист.

— Има писмо от лабораторията. За онези числа.

— Толкова бързо? — учуди се Ризов.

— А, не. Пишат ни само какво могат да направят. Можели въз основа на свои модели на пасти за пълнители да изчислят кога е написано всяко число. Но по-добре щяло да бъде, ако за сравнение им намерим някоя негова химикалка.

— Нещо не видях там химикалки.

— И аз не видях, но да вземем и да потърсим! Впрочем дадох препис от тези числа на елин мой приятел, той се занимава с шифроване. И знаете ли какво ми каза? Банкова сметка.

— Банкова сметка?

— Е, не е сигурен, но така предполага. Горе, това 66/066, с код, а под него са сумите. Внасял е и веднъж е теглил. Върви, нали?

— Върви. Само че къде е тая банкова сметка?

— В чужбина. У нас такива кодове няма.

— Той не може да е внасял. Значи някой е внасял и теглил за негова сметка.

— Да. Виждате ли какво излиза?

Двамата замълчаха.

— Не го вярвам много — каза Ризов. — Кой знае какво си е писал! А ние тук... Хм.

Янкулов затвори папката, стана и я сложи в сейфа.

— Кой знае. Само че да вземем и да потърсим някоя и друга химикалка, какво ще кажете?

И изпухтя от досада.

ПРОТОКОЛ №218

Днес, 14 август 198... година, по искане на Окръжния следствен отдел в град Б. в лабораторията за органичен химически анализ подписаните: ст.н.с.к.х.н. Веселин Гинев, началник на лабораторията, и н.с. инж. Христина Маркова и Радинка Алексиева, химик, извършихме изследване на проба под № 218, изпратена с писмо № 655/11.VIII.198... година, представляваща квитанция с написани на гърба ѝ числа.

Задача на експертизата:

1. Да се установи съответствуват ли по вид и състав употребените пасти за химикал, с които са написани числата, на някоя от пастите на четирите химикалки, предоставени за сравнение...

Мъжът, който пишеше на машината, довърши изречението и дясната му ръка някак сама, с привичен жест посегна към чекмеджето.

„Сега вече една може!“ — помисли той.

Оттатък, в лабораторията, пушенето беше забранено, но тук, в неговия кабинет, пушеха всички. Особено когато ги свикваше на съвещание. Тогава даже и не искаха разрешение — така, поне проформа да го попитат.

Той измъкна пакетчето и запалката, машинално преброи цигарите. Четири, толкова още имаше за деня. Беше си определил по шест и прилагаше всички малки хитрини на пушачите, които се бореха със себе си. Оставяше в пакетчето само определената доза, делеше цигарите на половинки и не ги допушваше.

Мъжът се изправи, пристъпи към прозореца и запали. Следобедът беше все така горещ, като че нямаше никога да се разхлади и вечерта нямаше никога да дойде. Над улицата заедно с шума от

трамвая и автобусите се носеше сладникавата миризма на напечен асфалт.

„Трябва да намеря време утре да ида на контролен!“ — реши той. От един месец всяка седмица по веднъж решаваше, че най-после ще отиде на контролен преглед. Отдавна беше пропуснал срока, който лекарката на кабинета по кардиология му бе поставила. Тогава, преди шест месеца, го беше свило сърцето. Боля го цял следобед и през нощта, а на сутринта, вече достатъчно уплашен, се обади на един приятел — лекар, и той го разведе по кабинетите. Опази лекарка разгъна лентите на кардиограмата, разпита го, преслуша го и докато пишеше болничния лист за три дни отпуск, каза:

— Облечете се! Засега няма анатомични изменения. Спазъм. Ще спрете веднага цигарите, защото след спазъма инфарктът чука на вратата! Разбирате ли, другарю Гинев!

Той разбра. Само че през деня сърцето го отпусна и повече от седмица не можа да издържи без бетето. А на контролния преглед така и не отиде. Извиняваше се пред себе си с многото работа, но всъщност му беше неприятно, че ще трябва да признае слабостта си пред кардиоложката. В края на краищата — с цигари и без цигари — все тая.

Сега до края на работното време трябваше да довърши протокола, за да могат Маркова и Алексиева да го подпишат и да го предаде за извеждане. Защото хората от окръга чакаха.

Гинев се върна на бюрото и продължи:

2. Да се определи приблизително времето, изминало от написването на числата до днес.

ВЪНШЕН ВИД НА ОБЕКТА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Обектът за анализ представлява квитанция за платен наем, на гърба, на която са написани букви и числа, разположени в отвесен ред. Микроскопски по квитанцията не се установяват замърсявания, които биха попречили на анализите при решаването на задачите на експертизата.

МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

За установяване на състава на употребените пасти за химикал в щрихите на разписката и на химикалите за сравнение бе приложен количествен спектрален анализ на багрилните компоненти...

Гинев се облегна на бюрото, прочете написаното и се замисли. „Количествен спектрален анализ“ — звучеше някак претенциозно, но трябваше да го напише така, това беше точното название на метода. Дали хората от окръга, които бяха изпратили разписката, щяха да разбират за какво става дума? А може би разбираха. Много от тях преминаха курсове за допълнителна квалификация и знаеха какво е спектрален анализ. Той самият беше изнасял лекции на такива курсове.

Нищо сложно нямаше — бяха достатъчни гимназиалните знания по физика. Още в гимназията се учеше, че всеки елемент от състава на дадено вещество има специфичен спектър на излъчване и поглъщане на светлината. Принципът на действие на всички тези спектрографи, спектрометри, спектрофотометри беше: като се внесе енергия в изследвалото вещество, да се регистрират по най-нагледен, достъпен за по-нататъшно изучаване начин излъчваните в резултат на това спектри. Другото беше вече за специалистите — видовете методики, вариантите, остроумните приспособления. Да се избере например какъв вид спектрален анализ да се приложи. Би могло изследваният материал да се загрее до точката на светене и да се изследва спектърът на излъчваната светлина или пък материалът да се облъчи с определен вид вълни и да се изследва кон дължини от тях се поглъщат от материала и кои се отразяват. Защото съществува закономерността, че всеки елемент поглъща електромагнитни трептения с такава дължина на вълната, каквато излъчва.

Не, нямаше нещо прекалено сложно. Работата обаче беше в това, че тези изследвания на мастила и пасти от химикалки бяха от т.нар. „изследвания с повишена трудопоглъщаемост“, които изискваха дълга и най-прецизна подготовка. В продължение на два дни практически цялата лаборатория — сътрудничките му и лаборантките им — се бяха занимавали с тази разписка. И за решението на първата задача той като началник на лабораторията можеше спокойно да напише:

От направения спектрален анализ на щрихите в разписката и пастите от химикалките и от сравнението им може да се заключи, че числата 1670 и 1400 са написани с химикалка под условен №2, а числото 2100 е написано с химикалка под условен №3.

Сега — по втората задача. Да се уточни, ако е възможно, времето на написването. Това вече изискваше друг метод, който още беше в период на експериментиране. Гинев отдавна се беше интересувал от проблема как „остарява“ написан с химикалка текст. Остаряването се дължеше на настъпването на химически промени в щрихите с времето, защото пастата в щрихата беше изложена на въздействието на въздуха и веществата от хартията, докато пастата в пълнителя почти не се изменяше. По-добре беше да разполагат със самата химикалка, за да направят сравнение, но това не беше абсолютно необходимо. Съставът на пастите за химикал не бе кой знае колко различен, знаеше се и можеше при нужда като модели за сравнение да се изготвят проби от подобни пасти.

Но тук, при изследването на тази разписка, те се бяха натъкнали на нещо особено — на една доста ясно изразена периодичност при записването на числата.

Това беше странно. Отначало смяташе, че не е нужно да говори с отдела, но сега реши друго. Заслужаваше си да доизясни някои обстоятелства, преди да напише заключението по втората задача.

Гинев избута машината, на която стоеше незавършеният протокол, и придърпа телефона. Набра кода на окръжния град, после номера на отдела. Малко вероятно беше да попадне на някой от групата, но искаше да опита.

— Почакайте малко! — каза телефонистката. — Да видя кой от тях е тук!

Чу се далечното и неясно превключване на сигнали. После:

— Янкулов слуша.

Гинев се представи. Предаде с няколко думи изследванията по първата задача и продължи:

— А що се касае до времето, когато са написани числата, по-добре е да говорим за времена. И има нещо, което ми изглежда... как

да кажа, не се среща случайно. Числата са записвани периодично. На три месеца.

— На три месеца?

— Да. Или приблизително. Знаете ли, грешката на метода е плюс-минус петнадесет дни. Но ще получите графиките и ще видите. Приблизително на три месеца. С едно изключение. Между „975“ и „1670“ времето е шест месеца. Но то е пак два пъти по три. Като че едно записване просто не е имало.

— Че как го открихте! — учуди се гласът оттатък.

— То... е един специален метод. От тънкослойната хроматография. Не зная как по-ясно да го обясня, но ако си представите механизма на една хроматография...

— Извинете! — поправи се веднага Янкулов. — Аз нямах предвид вашия метод, когато попитах. То си е ваша работа. И да ми го обяснявате, едва ли ще разбере всичко! Значи на три месеца? Защо пък на три?

— Е, точно това пък исках аз да разбира! — усмихна се Гинев. — Мислех, че имате някакви ваши данни. Или поне предположения. Знаете ли, за всяка лаборатория е хубаво, когато разследването потвърди експертизата. Пък даже и да я отхвърли. Обратната връзка, нали разбирате!

— Ясно. А кога с направено последното записване?

— Сега, момент! На числото...

Гинев погледна едно листче, което беше сложил до машината.

— ... на числото „2100“. Преди три месеца.

— Следователно по тази логика сега е трябвало да се впише ново число! А вместо число... н-да. Гледай ти!

— Е, логика. Ако всичко беше логично като две и две! Значи вие нямате повече данни? — уточни Гинев.

— Нямаме. Това е ново и за нас — призна Янкулов. — Кога ще получим експертизата?

— Сега довършвам, утре ще я имате! Довиждане, беше ми приятно, колега!

Гинев остави слушалката и се облегна назад. Обхвана го задоволство, после към него се примеси мъничко съмнение. Всичко ли беше наред? Не беше ли пресилил работите и подвел онзи далечен колега Янкулов? Резултатите си бяха резултати, но и той самият

знаеше случаи, когато данните можеха да се тълкуват с уговорка. А тук изведнъж така категорично — три месеца!

Съмнението не го оставяше и вече съвсем изтри задоволството от интересната експертиза. Трябваше да провери пак в лабораторните дневници, да види отново как е извършено логаритмуването. Може да са направили грешка. Радинка има болно дете, може да е мислила за вкъщи, кой знае какво си е мислила — и да е сбъркала. А той веднага — телефонът! Ангажира се пред онзи колега! Няма как. Ако има грешка, ще се извини. Добре, че още не е дописал протокола!

Гинев стана и мина оттатък, в лабораторията.

Когато след час и половина се върна, вече беше сигурен. Всичко беше точно. Той седна и продължи да чука на машината:

... резултатите от изследванията по втората задача са представени в приложените към експертизата таблици А и Б. От тях се вижда, че...

И пак посегна към чекмеджето за цигара. Беше притеснен и уморен.

— Ние се въртим в омагьосан кръг. Непрекъснато се връщаме там, откъдето сме започнали. Защото нямаме мотив за убийството.

Каза го Ризов. Съвсем спокойно, като констатация, по своя маниер. И може би точно това спокойствие раздразни Янкулов. И още нещо го раздразни — казаното беше истина. Всеки ден на тези утринни събирания тръгваха от един и същи предположения, до които пак стигаха на другата сутрин.

— Никой не е очаквал бързи резултати! — широкото лице на Янкулов беше спокойно, но тонът излезе неприятен и следователят веднага съжали. Налагаше си да не се дразни от безапелационните оценки на Ризов, но това ставаше някак от само себе си и не можеше да го заглуши. Той помълча малко, за да заглади впечатлението, и добави:

— Какво ще кажете за резултатите от експертизата? Това все пак е нещо ново.

— Позволявате ли? — намеси се Шиваров. — Мисля, че са интересни резултати. За да записва на едно и също място всеки три месеца някакви числа, значи тези числа са били важни. За Каранешев. А щом са били важни за него, значи може да се предполага, че са важни и за някой друг. Мисля, че е така.

— Само че може да нямат никакво отношение към убийството и да са например показания на електромера му! — каза пак спокойно Ризов. — Впрочем ние май не видяхме електромера.

— Защо да го гледаме? — поколеба се Шиваров.

— Ами един електромер може понякога много да разкаже. За безсънните нощи на стопанина си например. Ако не и друго.

„Опитен. Много е опитен, дяволът! — помисли Янкулов. — Само да не говореше по този начин!“

Той ясно си даваше сметка, че не начинът на говор го дразни, а другият начин на мислене, който с нищо не беше по-лош от неговия, ако не и по-добър. Но след като си работил такава работа толкова години, някак свикваш да не признаваш начин на мислене, който може и да е по-добър от твоя. А това е недостатък, за което Янкулов също много ясно си даваше сметка.

— Добре. Няма да правим предварителни заключения. Но като факт е интересен. И според мен числата са пари. Да допуснем дори хипотезата, че е банкова сметка, която периодично, на три месеца, се променя. В плюс и в минус. Внася и тегли. Но на три месеца. Следователно трябва да видим кой или коя от близките му знае нещо за тази сметка. Вие разпитахте ли аптекарката? — обърна се Янкулов към Ризов.

— Да. Сълзи и глупости. Не можела да живее без него, трвила се, защото не била повече в състояние да го дели с други жени. И така нататък. За последен път го видяла в деня преди убийството му. Само че нещо крие, имам аз това чувство. Не знам. Ще измисля нещо и пак ще поговоря.

— Връзките им?

— Връзки като връзки. Във всеки случай тези връзки съвсем не са били по на три месеца. Не, наистина ще взема пак да поговоря с нея.

— А вие, нещо по оръдието на убийството? — обърна се Янкулов към Шиваров.

— Не могат да го открият. Търсят и в морето, и в пясъка, да не би да е заровен този винкел.

И Шиваров започна подробно да обяснява къде Симеонов търси.

По средата на това обяснение, когато Янкулов вече се готвеше да го прекъсне, иззвъня телефонът.

Янкулов вдигна слушалката, изслуша онова, което му казаха, вметвайки само няколко кратки „да“ и „къде?“, после поблагодари и затвори.

— Задържали са... — каза той бавно, като изгледа събеседниците си — ... задържали са един красавец с гулдени. Колегите смятат, че може да е човек, който ни интересува.

„Красавецът“ се наричаше Михаил Аврамов Тошев по прякор Крачуна, четиридесетгодишен, по професия бояджия, добър познат на милицията. Зад регистрираната спокойна и уважавана професия се криеше доста неспокоен живот, изпъстрен с две малки присъди за кражба, незаконни препродажби на вещи, разправии за измами и така нататък все в този „жанр“. Но Крачуна беше човек, който държеше на „фасадата“ — обличаше се добре, говореше сдържано и общо взето, правеше прилично впечатление. Този ден едва ли щеше да попадне някому в очите, ако не беше го подхлъзнала една глупава случайност. Бе продал на някой две фалшиви банкноти по двадесет долара. Този някой бе отишъл във валутния магазин, бе станал скандал и чорапът се беше разплел. Разплел се до такава степен, че при неочаквания обиск в квартирата на Тошев в едно поизносено сако бяха открити четиристотин гулдена. Не особено голяма сума. Но онези, които търсеха, знаеха, че сега за намирането на гулдени се полага веднага да съобщят в следствения отдел.

Затова Михаил Аврамов Тошев, по прякор Крачуна, седеше в кабинета на един следовател, в приятното присъствие на самия следовател, и когато Янкулов и Ризов влязоха, се извъртя учудено. Не беше очаквал такова внимание към своята личност.

— Здравейте! — поздрави Янкулов, като хвърли кос поглед към седналия пред бюрото Тошев. — Добър ден, гражданино Тошев! Признахте вече всичко, нали!?

— На път е! — усмихна се следователят.

— Какво да признавам? — вдигна рамене Тошев и мускулите под скулите му се стегнаха. — Ако е за доларите — и аз съм измамен! Не произвеждам фалшиви долари! И вече ви казах: подари ми ги една немкия от Федералната заедно с гулдените. Елза Гумперт. Можете да проверите. Беше с една група на почивка, излизали сме няколко вечери. Това е, харесваше ме жената! Сигурно и тя не е, знаела, че доларите са фалшиви!

Следователят се обърна към Янкулов, който си взе стол и седна в страни от бюрото.

— Чувате ли го? Гражданинът Тошев в ролята на гларус. Как убедително разказва басни. Просто човек да седне да ги запише тези басни, че някой може и да ги издаде!

Тошев се възмути.

— Гражданино следовател, аз ви говоря истината, а вие ме обвинявате... Даже и не знам в какво ме обвинявате!

— А-а, до обвинения още не сме стигнали! Искате ли да зададете въпроси? — погледна следователят към Янкулов.

— Да, ако може.

Янкулов се изправи и се опря на бюрото.

— Кажете ми, гражданино Тошев, къде сте били на седми срещу осми този месец в два и половина часа през нощта?

Тошев се замисли.

— Седми срещу осми? Не... не си спомням. Сигурно съм бил някъде с Елза.

— Я си спомнете! И да сте минавали случайно по това време на нощта през морската градина?

— Никаква морска градина! — Тошев беше категоричен.

— И да сте срещали някого в морската градина?

— Казах ви: не зная и никого не съм срещал!

— Добре! — кимна Янкулов. — Това исках да чуя. Засега нямам други въпроси.

Следователят натисна копчето на зумера на бюрото си.

Когато Тошев бе изведен, Янкулов седна пак на стола и накратко запозна следователя с положението. Търси се убиецът на Каранешев. Една от нишките е валутата. Гулдените.

— Крачуна няма да се реши на убийство! — каза убедено следователят. — Не е в неговия стил. А на всичкото отгоре си е измислил и алиби, което не е от лошите. Проверих за тази Гумперт. Имало с наистина такава и той сигурно се е погрижил да са ги видели заедно.

— Алиби всички имат. Трябва да сме наясно дали е познавал отнякъде Каранешев. И знаете ли, нужни са ми някакви обувки на Тошев. Колкото можете да намерите. Включително и тези на краката му.

— Имате следи?

— Имаме.

— Добре, обувки ще получите. Още следобед.

Експертизата беше от лесните. Обувките на Михаил Аврамов Тошев, наричан Крачуна, пристигнаха към два и половина следобед — четири чифта, два, от които той едва ли би сложил вече на краката си.

Към пет часа от трасологичната лаборатория позвъниха на Ризов. Янкулов беше излязъл.

Един от сътрудниците в лабораторията покани Ризов в съседната малка стая, дръпна пердетата и нагласи прожекционния апарат. На екрана, който заемаше почти цялата стена, се появи, чудовищно уголемена, снимка на отливката от следата.

Апаратът прецрака глухо. Новата снимка беше от другата следа, тази върху асфалта.

— И двете са от един вид обувки — поясни трасологът. — Но лява и дясна. Втората дори е по-контрастна.

Снимката се измести малко встрани и до нея дойде друга.

— А това е следа от лява обувка на чифт номер втори на задържания. Погледнете!

Трасологът се изправи, отиде до екрана и започна да обяснява:

— Тук и тук. Сходство при налагане. За да кажем, че има сходство, са ни нужни определен брой фрагменти, които са идентични. Разбира се, ако следата е лоша, размита или неясна по други причини, посочваме по-малко на брой участъци. Но заключението ни тогава е условно. Съдът е, който прави цялостната преценка, като взема предвид всички обстоятелства. Тук просто няма съмнение. Тази обувка е оставила тази следа!

Трасологът запали осветлението. Ризов се изправи.

— Заключението ще имате още днес. Изпратете някой да го вземе!

Експертизата наистина бе готова бързо — категорична и неоспорима. А привечер Тошев отново бе доведен в кабинета на следователя. Но ролите сега бяха разменени. Янкулов седеше зад бюрото, а другият следовател — на стола встрани.

— Така — започна Янкулов. — Значи, Елза Гумперт. Вярно. Имало е такава.

— Проверили сте — кимна Тошев доволно.

— Само че гулдените не са от нея. Тошев, кажете ми, защо ударихте Каранешев?

— Какъв Каранешев? Искате да ми пришиете нещо! Но тая няма да я бъде!

— Защо да ви пришиваме? — учуди се Янкулов. — Та вие и без друго сте с двата крака! И в прекия, и в преносния смисъл. Я вижте

тези крака!

Той бръкна в чекмеджето и измъкна оттам четири снимки голям формат. Разположи ги пред Тошев. На снимките с ярки червени кръгчета бяха обозначени и номерирани елементите на сходство. Целите снимки бяха изпъстрени с такива кръгчета.

— Това е отпечатък от ваша обувка, означен с номер втори. А същият отпечатък има и на мястото на престъплението. Виждате ли?

— Какво... престъпление?

— Ами онова, което сте извършили, или... да речем, на което само сте присъствували, а го е извършил друг. Не отхвърлям тази възможност!

— Какво престъпление! Нищо не съм извършил! — почти истерично извика Тошев.

— Слушайте ме добре, гражданино Тошев! През нощта на седми срещу осми в морската градина намерихме един мъж. Убит. От джобовите му липсваха пари, валута. Така. Валутата се оказа у вас. А на мястото на убийството се намери отпечатък от ваша обувка. Никакво съмнение, ваша. Нещо да кажете?

Тошев замръзна. Опули очи и се втренчи в Янкулов. Лицето му изведнъж побеля.

— Е? Да обясните тези съвпадения?

— Аз... но той... — гласът на Тошев беше като чужд и излизаше с хриптене от пресъхналото му гърло — ... мислех, че е пиян... Господи, не приличаше...

— На какво не приличаше?

— На убит... даже си сви крака, като го бутнах! Господи, защо ми трябваше! Защо ми трябваше, господи!

С края на окото си Янкулов забеляза погледа на следователя.

— Разказвайте! Кога, как? И гледайте нещо да не забравите!

Тошев преглътна и се отприщи. Отивал си вкъщи, било към два и нещо, не обърнал внимание колко, защото бил пийнал, но той и друг път бил така; сега решил от главната алея да мине направо. И видял лежащия мъж. Побутнал го, онзи мръднал, но той — Тошев, не забелязал нищо друго...

„Лежал е върху раната! — помисли Янкулов. — А щом е свил крак, значи този тук е попаднал там в същата минута! И убиецът не е бил далеч!“

Янкулов вече приемаше версията на Тошев и даже се укори, че така лесно я приема. Но уплахата на дребния шмекер беше толкова истинска, че трудно можеше да се разиграе — в това опитът му не го лъжеше.

... и после сякаш дяволът го накарал. Клекнал, бръкнал във вътрешния джоб на самото. Парите били просто там, даже не в портфейла. Взел ги и бързо-бързо... Нищо друго не помислил, едва вкъщи ги разгледал. Да, двете двадесетдоларови банкноти и гулдените...

— Това беше, кълна ви се, това беше! — проскимтя накрая Тошев. — Аз бях пийнал, мислех, че и той е така... Какво ще стане сега?

— Какво ще стане? Първо ще проверим всичко. И ако е истина, ще се отървете само по членовете за кражба. Но ако не е... Тошев! — хрумна му нещо на Янкулов. — Я кажете, когато бързахте да се измъкнете от алеята, не видяхте ли някого?

Тошев се залови за тия думи като за сламка.

— Видях, видях, но далече беше, тъмно!

— Слушайте, сериозно!

— Сериозно, сериозно! Гърбом беше, но го видях. Един възрастен мъж вече беше към улицата!

— Спомнете см го сега добре! И ми го опишете!

— Ами — възрастен. Нисък. С... бяла коса. Гърбом беше. Но и аз... не исках той да ме види!

— Как беше облечен?

— Че как... — Тошев се замисли. — Сако така... светло. И панталонът като че беше по-тъмен. Бързо ходеше. Само че...

— Какво „само че“?

— Не знам. Особено никак.

— Я покажете!

— Какво?

— Станете и покажете как е ходил! — поясни Янкулов.

Тошев се изправи, позамисли се. След това тръгна из кабинета. Не накуцваше, а вървеше някак сковано и малко приведен.

— Хм — рече Янкулов. — Че така върви всеки втори възрастен.

Тошев пак се замисли.

— Не-е. Другояче е. Знам как вървят възрастните. Този бързаше и повече личеше!

И той повтори движенията.

— Ако го видите, ще го познаете ли?

— Н-не. Не съм сигурен. Но може и да го позная.

— Добре — приключи Янкулов. — Засега стига!

Милиционерът изведе Тошев.

Янкулов се изправи, стана и следователят, който беше мълчал по време на пелия разпит.

— Истина е — каза следователят. — Как беше? Дойдох, видях, победих. А той: минал, видял, откраднал. Аз на тези мошеници душичките им зная! Да лежи там един пиян и той да не го пребърка!

— А за онзи, възрастния?

— Тук може и да послъга, за да ни се докара. Но пък чак така да го измисли!

Сбогуваха се и Янкулов си тръгна. Макар че не вярваше сто процента на Тошев и все пак допускаше той да е замесен в убийството, искрената уплаха на крадеца му беше повлияла. Трудно се симулираше такава уплаха — с ужаса в очите и побледняването, с пълното объркване и страха от последствията. Но защо пък възрастен? Какъв е този възрастен, с когото Каранешев би имал среща в два часа през нощта? Това вкарваше ново действащо лице във версиите, и то съвсем необяснимо. Досега такъв човек не беше се появявал между познатите на Каранешев. И на всичко отгоре възрастен, който ще има сила да удари така Каранешев!

А защо пък не?

Когато се качваше по стълбите на кооперацията, мисълта неочаквано се появи. Всичко беше толкова просто, че той се спря от изненада на стъпалото. Да, трябваше да опита сам! Трябваше да опита да ходи бързо, като крие под дрехата си един винкел! Не може да хвърли желязото, усеща, че някой има по алеята, държи го плътно пред себе си! Така. И бърза. Как ще ходи?

И още нещо. Няма да намерят винкела. Разбира се, че няма да го намерят! Той съвсем не е хвърлен в онази посока, към морето! Дали е бил възрастният или не е бил — никой още не знае кой е убиецът, но той не е можел да отиде към морето, защото оттам е идвал човек.

Тошев е идвал. Избягал е към улицата, към града! Винкелът трябва да се търси другаде!

— Това са, разбира се, предположения — заключи Янкулов, когато излагаше на другия ден съображенията си пред Ризов и Шиваров. — Тошев може да лъже в някои неща, но едно е истина: той е бил на мястото почти в същата минута. Значи оръдието трябва да търсим другаде.

— Ако самият Тошев не е свършил работата! — измърмори Ризов.

— Ако. Не изключвам. Нещо ново около вас? Има ли?

— И аз не знам има ли, няма ли. Разговарях с фризьорката, и с щандистката от РЕП. Имало и една медицинска сестра. Намерих я. И знаете ли какво? Някак доста са лекарствата.

— Как така?

— Ами така. Фризьорката има сестра, която е в „Аптечно снабдяване“. И от време на време Каранешев искал по някоя услуга. Да му намира лекарства. И не какви да е, а антитуморни...

Ризов бръкна в джоба си, извади една бележка.

— Записал съм си. Ими... фос. Миелосан. Левкеран. Циклофосфамид. Азатиоприн. Не знам дали съм ги записал правилно!

— А! — рече само Янкулов. — Ново двайсет! Да не е имал някой близък... болен от рак?

— Може. Но количествата ми се виждат големи. По десет кутии, по десет! Медицинската сестра — и тя. Отначало не искаше да каже, не било важно. Изписала за себе см — уж за баща ся, от болничната аптека. Пак антитуморни. Уредила да ги плати по някакъв начин, разрешили ѝ. Значи не е откраднала. И пак много. На два пъти вземала, след това вече не ѝ дали.

Янкулов вдигна вежди. Разкритията на Ризов неволно го изпълниха с уважение към него. Това се казваше изпипано! Може да не харесваш някого, но това е отделна работа.

— Щандистката няма нищо общо с медицината — продължаваше Ризов. — Тя е една хубавичка такава... Остава аптекарката, Германова. Вчера не можах да отскоча до аптеката, нямах

време. Ако се окаже, че и тя му е давала лекарства... Впрочем иска ми се да ѝ видя най-напред дневните ведомости за изписани лекарства.

— Много време ще отиде. По-добре я попитайте направо. После ще проверите! Но това е важно! Гледай ти! — Учуди се пак Янкулов. — Това е нишка!

— Да. И на мен така ми се струва.

— А вие — обърна се Янкулов към Шиваров — предлагам да отидете при Симеонов. Да му обясните положението и нека престане да търси към морето.

— Ами то в другата посока е улицата. Къде там? Във всяка къща ли да влиза?

— Вярно. Но да помисли все пак! Хайде да тръгваме!

Аз ще се занимая пак с Тошев. Да видим какво ще си спомни още!

Симеонов внимателно изслуша съображенията, които Шиваров му предаде. После излезе навън, извървя десетима метра и се загледа със съмнение към улицата. Зад зелената алея, след лехата от едри и червени като пламъци цветя, имаше тротоар. Следваше асфалтът на улицата сградите — с балкончета и капандури — строени във веселия и приятен стил между двете войни. Алеята от градината извиваше и окръжена от високите, но добре подрязани храсти, излизаше на тротоара.

Шиваров, който стоеше зад Симеонов, следеше внимателно погледа му.

— Там е абсурд! — рече по едно време Симеонов. — По дворовете желяза колкото искаш! В мазетата, по земята, под земята! А вечер всички котки са сиви!

Тази последна констатация Шиваров не я разбра.

— Но има нещо друго — каза Симеонов. — Чувате ли?

— Какво?

— Там, дето бучат камионите. Строежът на новия хотел. Ще ми се да огледам винкелното им желязо. Безнадеждно е, затова не ходих досега, но какво да се прави? Я елате да отидем!

И двамата тръгнаха.

— Видяхте ли? — намуси се Симеонов, когато влязоха в оградената с метални платна строителна площадка, над която въртяха стрелите си два огромни крана. — Видяхте ли? Никой не ни и попита откъде сме, какви сме! И защо да ни попита? Общо! Какво му влиза в работата общото! Четохте ли в „Поглед“ как редакторите крали цимент?

— Как така са крали... цимент?

Симеонов се засмя кисело.

— Организирали кражби, за да покажат как се стопанисва! Влизат с камион в един строеж, изцапани и измазани. Псуват, почват да товарят торби цимент, тухли, плочки. Каквото им попадне под ръка. Никой нищо не пита. Палят камиона и си заминават. След това викат техническия ръководител. А той даже и не знае какво му липсва! Такива... ах, такива! — закани се неизвестно кому Симеонов. — Я да огледаме къде какво има! Ей къде са струпали винкелното желязо!

Приблжиха купа. Все пак имаше някакъв ред — дълги профили, по-късо нарязани парчета, малки отпадъци, явно за „вторични суровини“. Опитният поглед на Симеонов опипваше всеки къс.

— Представете си — рече по едно време той, — че убиецът е минал оттук през нощта, преди да се срещне с Каранешев. Бесен е, бесен! Решен на всичко. Неизвестно за нас защо, но той вече е луд от злоба и гняв! Вижда ей тия разкривени тараби. Влиза, грабва първото му попаднало парче и излиза! Пазачът? Пазачът дреме. А онзи отива на срещата, халосва Каранешев... и изтрезнява. Убил е човек! — Не знае още дали го е убил, но разбира, че е станало непоправимото! Дори не пипва падналия, защото оттатък идва някой. Идва другият, Тошев. И убиецът се измъква. Излиза на улицата. Отначало върви, после подтичва. Къде? Къде може да хвърли омразното желязо?

— Откъдето го е взел — довърши мисълта Шиваров. — Той отново бе завладян от богатото въображение на Симеонов и като че видя как силуетът пресича улицата, как се скрива в сенките на дърветата, далеч от светлината на уличните лампи, как прибъгва до строежа и се промъква през отвора между плоскостите. Хвърля винкела в купчината и се разтопява в мрачината.

— Ще търсим! — заяви Симеонов, като вземаше в ръка парче след парче и ги оглеждаше. — Какво друго ни остава?

И го намери. Шиваров даже се стъписа, когато видя как се закова на място Симеонов и чу краткото му възклицание.

Беше парче, точно каквото бе описал доктор Гетов. Бе го описал, без да го види, а Симеонов го държеше и студенината на метала проникваше в дланта му. Това бе около петдесет-шестдесет сантиметра дълго парче и ръждата по него бе обърсана на места. Не ожулена, а обърсана.

Симеонов бръкна с лявата си ръка във външния джоб на самото си и измъкна голяма лупа със сгъваема дръжка. Разтвори я с една ръка и прокара огромното ѝ око по ръбовете. Шиваров, затаил лъх, следеше всяко движение.

В края на единия ръб имаше нещо и лупата го „хвана“. Бяха няколко косъма и до тях — дребно, едва видимо петно.

Ръката на Симеонов потрепна.

— Това е — каза той. — Това е, дяволите да ме вземат!

Този път съвещанието беше в кабинета на полковник Марков. Янкулов се забави малко и когато влезе, там бяха вече Ризов и Шиваров, а заедно с тях и един мъж, когото дотогава не бе виждал.

— Янкулов, запознайте се! — каза Марков. — Другарят Тенев от лабораторията в София. Сядай! Другарю Тенев, слушаме ви! — обърна се той към мъжа.

Тенев разтвори куфарчето си и извади оттам една купчина снимки. Избра няколко от тях, стана и ги разположи на бюрото пред Марков. Полковникът кимна, другите се надигнаха от местата си и се приближиха.

— Ще започна открай — каза Тенев. — Това, което главно ви интересува. Намерените по винкела косми са идентични с космите, взети за проба от убития Каранешев. Заповядайте, ето писмената експертиза! — и той сложи два плътно изписани на машина листа до снимките.

Марков оглеждаше снимките с любопитство. На тях като огромни тропически дървета от край до край върху тъмния фон се разполагаха едри цилиндрични стволоче. Приликата с необикновени дървета идваше от люспестата повърхност на стволочете.

— Увеличение три хиляди и шестстотин пъти на сканиращ електронен микроскоп — поясни Тенев. — Това са кутикулните редове.

— Виждам — усмихна се Марков.

Тенев разбра намека и също се усмихна.

— Само ще припомня — каза той. — По дължина частите на косъма са: корен, стебло и връх...

Той не беше наясно какво присъстващите знаят и какво не знаят, но прекрасно разбираше какво ги интересува. Затова веднага изостави описанието на косъма и се залови с въпросите, които експертизата беше длъжна да установи.

Естествено е първо да се зададе въпросът: „*За косъм ли се касае или за някакво друго влакно?*“ Това е лесно да се установи и не е нужна никаква специална техника, а най-обикновен оптичен микроскоп. Строежът на косъма е толкова характерен, че не може да се сбърка с друго влакно — например растително, синтетично или от минерален произход. Защото има и минерални влакна — азбестовите. Животинските и човешките косми се познават веднага. Те са изградени от три слоя. Най-отвън е т.нар. кутикула, съставена от наслоени рогови пластинки. Под нея е слой, назоваван кортекс. В него са включванията от пигментни зрънца и той е, който определя дали ще сме чернокоси, руси, кестеняви или червенкоси. А побеляването се дължи на това, че вместо с пигментни зрънца кортексът се изпълва с микроскопични въздушни мехурчета. Най-вътрешната част, сърцевината на косъма, се нарича медула. За различните животни тя се състои от различно ориентирани и оформени нишки и пластинки. Пластинки, разбира се, е силно казано. Тези частици се виждат като пластинки при доста голямо увеличение.

След като се отговори на първия въпрос, идва вторият: „*Добре, а от човек ли е косъмът?*“

Отговорът е еднозначен и диагнозата се поставя по общия вид и главно по сърцевината — медулата на косъма. Нишките в сърцевината на човешкия косъм са характерни. Така оформени и разнопосочно наслоени нишки имат само още космите на горилата и шимпанзето. Но маймуни престъпници съществуват само в разказите, а и трудничко могат да бъдат на мястото на някое престъпление.

Следват въпросите: „От коя част на тялото е този косъм?“, „На мъж ли принадлежи или на жена?“, „Естествено ли е паднал или е отскубнат?“, „С ножица ли е срязан или с бръснач?“, „Кога е бил срязан — скоро или отдавна?“, „Замърсен ли е?“, „Обгарян ли е?“, „Оцветяван ли е?“, „Обезцветяван ли е?“. И така нататък, и така нататък. Неслучайно се казва, че по един човешки косъм може да бъде написан роман. Дали главният герой в него е мъж или жена може да се установи, като се изследват клетките в корена на косъма. Известно е, че всяка клетка от човешкото тяло носи определен набор от хромозоми. В този набор са включени и хромозомите, определящи пола. При жените има две хромозоми, наричани X, а при мъжа има една хромозома X и една Y. Така че намирането на Y хромозома означава със сигурност, че косъмът принадлежи на мъж.

Замърсяването на косъма пък може да подсказва професията. Известен е случаят с бояджията касоразбивач, открит по косъм, залепнал за дръжката на срязаната каса. Но ако все пак боята е лесно да бъде открита и по нея да се стигне до бояджията, има и доста заплетени истории. При един грабеж били намерени косми, в чиито корени личали странни микроскопични зрънца. Изследването показало, че това е въглищен прах. Въглища? А откъде са те? Тук вече се намесил рентгеновият микроанализ с неговите фантастични възможности. Бил установен съставът на въглищния прах и най-вече точният процент сяра в него. По този процент била издирена мината и намерен миньорът крадец. Отричането не му помогнало. Сравнителният анализ на косми от косата му и тези, открити при грабежа, показал пълно сходство между двата образеца. Разбира се, обвинението не може да се гради само върху такива данни, а върху комплекс от доказателства, но издирването може.

Ако жертвата не е налице, по един косъм от раната е възможно да се разгадае видът на смъртоносното оръдие — дали то е нож, брадва или пък парче дърво. Срезът с остър нож е един, а при удар с брадва е друг. Косъм, подстриган с бръснач, се различава съществено от косъм, отрязан с ножица. При употреба на ножица ръбовете на среза са прищипнати. Нещо повече. По изгледа на среза специалистът е в състояние да определи преди колко време човекът се е подстригвал.

Косъмът може да разкаже за някои заболявания на своя притежател, за негови стари наранявания или обгаряния.

Освен това косъмът може да бъде свидетел за отравяния, защото в него се натрупват редица вещества. През последните десетина години твърде нашумя историята с отравянето на Наполеон. В негови коси, които са били пазени повече от век и половина, бе доказано значително количество арсен — много повече от нормалното. Разровиха се стари архиви, установи се какви са били оплакванията на Наполеон в месеците преди смъртта му. Заболяването му много прилича на арсеново отравяне, характеризиращо се с болки в стомаха, землист цвят на лицето, кръвоизливи. Версията, че Наполеон е бил отровен, измести предположението, че той е починал от рак в стомаха. Още повече се объркаха нещата, когато на сцената се появи запазено по невероятна случайност парче от тапетите в спалнята на бившия император. Оказа се, че тези тапети по модата от тогавашното време са били оцветявани със зелена боя, която съдържа арсен. При сухо време боята не давала летливи арсенови съединения. Но при влага и особено ако по тапета имало плесен, от него са се вдигали невидими, но силно отровни изпарения. Преди сто и петдесет години по-заможните, които слагали тапети в стаите си, се радвали на хубавия им зелен цвят... Радвал се и Наполеон — ако въобще нещо е можело да го радва в заточението му! — и тялото му бавно попивало силната отрова! Нищо чудно, разбира се, някои доброжелател и да е добавял в храната му и по мъничко мишеморка...

Така че в космите може да се докаже и наличието на различни отрови, както и на тежки метали, които над определени концентрации също са отрови — оловото например.

След сравняването на космите остава още един въпрос: „Космите от един и същи човек ли са!“ Сканиращият електронен микроскоп дава възможности космите да бъдат сравнени по много признаци. Избират се обикновено признаци, които са твърде характерни: видът и устройството на корена, кутикулата до корена, броят на кутикулните редове, кутикулата в средните участъци, различните напуквания и отлепвания по слоевете, стесненията и видът на върха. Резултатите се систематизират в таблици. Сравнението по таблиците дава категоричния отговор.

Има случаи, когато на мястото на престъплението се намират няколко вида косми и трябва да се определи със сигурност на кого принадлежат. Така например при едно престъпление в град В. през

1979 г. бяха намерени 5 косъма. При сравнението се оказа, че от тези пет само три косъма са от заподозрения, а другите два са от съвсем други лица и са попаднали случайно на мястото.

Приблизително това Петър Тенев искаше да разкаже. Той много пъти бе изнасял лекции по този въпрос в курсовете за допълнителна квалификация. Разказа обаче само по-важното, и то накратко — Марков дискретно погледна часовника на стената, телефонът звънеше... Нямахме никакво време за обширни обяснения.

— Това са косми от Каранешев — заключи Тенев, — полепнали по винкела, когато е бил ударен с него!

— Какво ще кажете за малкото петно по ръба? — запита Янкулов.

— Вероятно е кръв, примесена с тъканна течност и микрочастици от кожа. Но за него ще ви се обадят от лабораторията, в която се правят експертизи на кръв. Ще сравнят кръвните групи — на Каранешев и на кръвта от петното, и ще получат резултата!

„Той съвсем не е нужен вече!“ — помисли Шиваров. „Нали...“

— Да, и той е нужен! — каза като че в отговор на мислите му Янкулов. — Всякакви случаи има! Кръв от едного, а косми от друг!

Тенев се сбогува и излезе — бързаше да хване самолета, а Марков събра снимките, прикрепи ги с един кламер към експертизата и подаде всичко на Янкулов. После въпросително погледна присъстващите:

— Е?

В това „Е?“ имаше доста неща:

„Е, добрахме се до оръдието!“

„Е, ясно е в каква посока е избягал убиецът!“

„Е, какво ще кажете, може ли той да е възрастният, за когото говори Тошев?“ и накрая:

„Е, не искам да ви притеснявам, но все пак — кога ще го заловим?“

На вратата се почука.

— Да! — отзова се Ризов.

Влязлата жена беше между тридесет и тридесет и пет, на онази възраст, за която жените здраво се държат и не искат да я преминат.

Изглеждаше много добре — светла руса коса, пъстри очи и бяла кожа.

Това беше Венета Германова. Ризов стана, ръкува се и ѝ посочи креслото пред бюрото. Помълча малко, след като Германова седна, и каза:

— Разговаряхме вече с вас, но ви поканих, защото е нужно да изясним още някои неща. Извинете, служба. Това са неща около връзките ви с Марин Каранешев.

Германова не помръдна, но се почувствува как цялата се стегна.

— Нека започна направо. Идваше ли често Каранешев при вас в аптеката?

— Често, не. Но е идвал.

— Купуваше ли от вас лекарства?

— Може да е купувал. Аптека, всеки може да купува.

— Вие сте единственият служител в този аптечен клон, освен санитарката. Вие записвате в книгите продадените лекарства, вие пазите рецептите. Следователно не може да не знаете кога, какво и в какви количества е купувал Каранешев. Така ли е?

— Всяка аптека е длъжна да продава от наличните лекарства срещу редовно издадени рецепти. Това ви е известно. А ако искате поточен отговор, Каранешев никога не е купувал големи количества. А вие грешите, ако мислите, че трябва да пазим всички рецепти. Голямата част от тях записваме под номер и връщаме на клиентите. Ако искате да направя справка, ще я направя! Мисля, че доста подробно ви отговорих.

Ризов попадна в задънена улица. По този начин нищо не можеше да узнае. За да говори така, Германова сигурно беше наясно, че всяка справка ще потвърди думите ѝ. Но нещо имаше, Ризов долавяше, че има нещо. И това, че не можеше да го налучка, го дразнеше.

— Добре. Докъде бяхме стигнали... е, искам да кажа, предлагал ли ви е Каранешев брак?

Германова спокойно поклати глава.

— Отказвам да отговоря. Нямате право да ми задавате такива лични въпроси!

— На мен и този отговор ми е достатъчен! — кимна мрачно Ризов.

Съвсем не му беше достатъчен, разбира се. Просто с тази фраза се опитваше да спаси своя неудържимо пропукващ се авторитет. Той си

беше изградил схема на разговора, насоката, в която да го води, а сега схемата се проваляше. Въпросът с лекарствата оставаше неизяснен. Въпросът с отношенията — доколко са били сериозни — също.

— Добре. Правил ли ви е Каранешев някакви подаръци?

Тя се замисли и се усмихна.

— Чудя се дали да ви отговоря. Вие сякаш непрекъснато се опитвате да ме изкарате лека жена! Предлагал ли ми е брак, правил ли ми е подаръци... Аз не съм лека жена, гражданино Ризов! И това, че съм разведена, не ви дава право за подобни намеци!

Ризов едва не подскочи на мястото си и почувствува как се изпотява. И начинът, по който го нарече „гражданино Ризов“, и целият ѝ тон бяха нечуван шамар за неговото самочувствие. Никога досега не беше му се случвало за цялата десетгодишна практика. Идваше му да изкрещи, да я нагруби, да поиска задържането ѝ под стража за неуважение към милицията. Това беше първата му реакция. Но под бурята на гнева имаше достатъчно здрав разум. Той съдържа гнева първите десетина секунди. После вече беше по-лесно.

Изправи се, пристъпи към прозореца. И започна по-трезво да преценява положението. Беше сбъркал. Колкото и да не искаше да го признае, колкото и самолюбие му да крещеше, че там онази жена на стола се държи нахално, беше сбъркал. Беше подходил в разговора към нея така, както подхождаше към обикновените крадци и мошеници, които сядаха на този стол. И това беше всичко. Защо да се държи нахално? Тя просто бранеше достойнството си от неговите нетактични въпроси! Нищо не му оставаше, трябваше да се извини. Беше чувал, че и много по-умни от него са се извинявали, но никога не беше го правил. Сега, веднага трябваше да го направи, после вече щеше да си намира оправдания.

— Извинете! — обърна се Ризов. — Да, въпросите бяха нетактични. Съжалявам. Дайте си пропуска!

Тя стана и го подаде, той го разписа машинално, без да я погледне.

Стъпките и тръгнаха към вратата, но изведнъж спряха. Ризов вдигна очи. Германова стоеше с ръка на дръжката и го гледаше.

— Сега е друго и бих могла да ви отговоря — каза тя. — Да, Марин ми направи подарък един-единствен път. За дванадесети февруари, рождения ми ден. Хубава златна гривна, кой знае колко

струва, скъпа е. Но никога той не ми е предлагал брак. Предложих му аз, но той все отлагаше. Имал задължения, не бил човек за брак. Сега всичко е все едно! Доволен ли сте?

— Да! — кимна Ризов. Преглътна и неочаквано за себе си добави. — Не се обиждайте, Германова! Изнервени сме.

Тя направи опит да се усмихне и излезе.

Той седна зад бюрото, отвори наслуки една папка и се загледа в нея. Чувствуваше се отвратително. Опитваше се да се успокои, да омаловажи случилото се. Какво толкова беше станало? Нищо. Просто една умна жена му беше натрила носа. Случва се и с най-добрите оперативни работници.

Само че въпросът не беше в натриваното на носа и Ризов, понеже беше приучен към справедливост, го долавяше. Друго имаше. Десет години тази служба го беше поставяла все в едни и същи положения. Хората се бяха сменяли, престъпленията бяха различни, но положенията — те бяха почти едни и същи. И той беше свикнал да действа по шаблон. Случаят с Германова беше предупреждение за него, че се изхажва, че все повече и повече свиква да разчита на схеми. Това беше.

И все пак разговорът не беше минал съвсем напразно. След като му натри носа, Германова му беше подхвърлила отговорите си. „Да, имало е подарък. И то скъп“. „Не, не е предлагал брак, предлагала му с тя“. А защо да не му предложи? Свободна, еманципирана жена.

А лекарствата? Там беше опрял на камък, нищо не бе разбрал.

Повече нямаше смисъл да стои тук, по-добре беше да излезе. Да отиде и да изпие едно кафе. От тези, разредените, дето ги правеха в кафенето отсреща.

Той разкърши рамене и стана.

— Малко е! — започна Янкулов, когато обсъждаха разговора с Германова. — Лекарствата — за тях нищо не е казала... Добре. Каранешев не е купувал лекарства. А друг да е купувал от негово име, това възможно ли е? Възможно е. После тя има деветдесет и девет начина да уреди по законен път вземането на лекарства от аптечния клон! И главното още не знаем. Защо са били нужни лекарства на Каранешев? Не за да се лекува с тях, разбира се! Значи?

— Значи да ги продава! — довърши мисълта Ризов.

— Очевидно. А на кого? Няма да отвори собствена аптека? Следователно на хора, които ще спечелят още повече от него. Къде са тия хора? Какви са тия хора? Логичното заключение е незаконен износ. За кои страни? Няма да е за развитите, там фирмите достатъчно са се хванали гуша за гуша! Няма и да е по първо направление, защото нищо няма да спечели! Значи само за страни от третия свят, които нямат промишленост и които внасят лекарства. Следователно трябва да търсим някаква нишка към третия свят! Теоретично възможни... хм, доста са теоретично възможните нишки!

— Камioni от международния транспорт, кораби, самолети, автомобили — изброи Ризов. — Нещо да съм пропуснал?

— И това стига! — намръщи се Янкулов. — А сега още едно допускане. Че тези, с които Каранешев е бил свързан, минават оттук периодично. На три месеца. Какво ще кажете?

Мълчанието на другите двама той взе за одобрение и продължи:

— Малко вероятно, но все пак допустимо! Мислех си тези дни: а ако онези числа са сметките му с прекупвачите? Може, нали? Минават на три месеца и удостоверяват, че са му внесли пари. А той си ги записва. Не смее другаде, избира една стара разписка — и на нея. Кой ще заподозре старата разписка!

— Това дотук може и да е така — съгласи се Ризов, — макар че не изглежда много реално! Но мотивът за убийството какъв е тогава? Да го очистят съдружниците му? Кой убива кокошката, която снася златни яйца?

— А конкурентите? — подхвърли Шиваров, който досега въобще не се беше обаждал.

— Конкурентите? Не ми се вярва да има някакви конкуренти, не е много голяма контрабандата, ако е контрабанда. Но знае ли човек? — вдигна рамене Янкулов. — Нещо може съучастниците да са се скарали! И въобще — тъмна е! Периодичността трябва да изясним! И да видим на какъв транспорт най-добре съответствува! От това може да излезе нещо!

Някаква смътна догадка се въртеше в главата на Ризов. Ту изскачаше почти на повърхността и той беше готов да я улови, ту заедно с думите на Янкулов потъваше дълбоко. Сега, когато Янкулов заговори за периодичността, тя пак се появи.

— Трябва да разработим допълнение към следствено-оперативния план и да проверим предположението за транспорта. А другите насоки от разследването да продължим! Колега Шиваров, вие идете в международния транспорт! Ще можете ли да се справите и с портовия надзор? Аз ще видя какво е положението със самолетите. За леките коли Ризов ще поиска нещичко от колегите по граничните пунктове. Ех, че работа се отваря!

— Значи трите месеца, така ли? — запита Шиваров.

Догадката отново изскочи, задържа се малко и пак изчезна. Но Ризов забеляза кога тя се появяваше. При думите „три месеца“ и „периодичност“.

Той се размърда нервно на стола си, не слушаше вече какво говори Янкулов и няколко пъти си повтори на ум: „три месеца!“, „три месеца!“ „периодично на три месеца!“.

Отговорът проблесна като острие на нож. Беше скрит в последните думи на Германова.

„Да, Марин ми направи подарък. Един-единствен път. За дванадесети февруари, рождения ми ден“.

„Август, юли, юни, май... — отброи наум Ризов — април, март, до февруари са шест месеца от август! Два пъти по три! И преди шест месеца има намаление на онези числа! Подаръкът! Това е намалението! И опитът за самоубийството на Германова също съвпада — и той с бил преди шест месеца!“

Бързо, сякаш се боеше да не загуби пак догадката, той я разказа. Скъпият подарък за Германова е отразен в онези числа! Намалението им съвпада по време. И опитът за самоубийство — и той! Ако лабораторията не греша — съвпадат!

Янкулов замря. Широкото му лице се вкамени от изненада, докато съзнанието му смилаше казаното от Ризов. Досега Ризов се бе отнасял със съмнение към тези числа, даже бе подхвърлял, че може и да са показания на електромер, а сега... Намалението и златната гривна на Германова — това беше невероятна, затова пък толкова по-удивителна връзка! А и това неизяснено самоубийство...

Пръв наруши мълчанието Ризов.

— Ако това е вярно, то не доказва кой знае колко неща, но все пак — да видим кои! Първо, че онези числа наистина са суми, които се менят на три месеца. И второ, че преди шест месеца между Каранешев

и Германова е станало нещо, заради което тя е направила опит да се самоубие... А изглаждането на конфликта е било отбелязано с такъв подарък. Само че... — той се усмихна скептично — ... и двете неща може да нямат никакво отношение към убийството!

Янкулов вече се беше окопитил.

— Интересно! — каза той. — Това е най-интересното, до което въобще сме стигали! Всичко е толкова... Не, трябва наистина подробно да се разчепка! И да записваме: въпрос след въпрос, които подлежат на изясняване!

Първата последица от „разчепкването“ беше, че след около час и половина, преминал в доводи и възражения, в контрадоводи и контра възражения, беше съставен един доста по-разгърнат план за разследване. Този план бе представен на полковник Марков и в следващия половин час — одобрен.

Другите последици Янкулов, Ризов и Шиваров започнаха да чувствуват още същия ден и те се изразиха в доста уморителни „ходения по мъките“ из различни учреждения. В едно от тях — „Аптечно снабдяване“ — трябваше да се изясни какви и колко по-ценни лекарства или лекарства под особен режим е получил аптекният клон през последните две години и как е вървяла тяхната продажба. В Окръжната болница беше документацията по опита за самоубийство. Беше нужно тази документация да се види без много шум, а в друга една служба да се открие справка на оперативния работник, който беше проверявал обстоятелствата около това самоубийство.

Трябваше отново да се разпитат хората, които бяха работили и познавали Каранешев, но вече с въпроси от по-различен ъгъл. Къде бяха продавани лекарствата?

Едновременно беше нужно да се състави списък на транспортните средства, чийто график отговаря на тримесечната периодичност.

С мъките в аптекното снабдяване се беше заел Ризов. Да, справка можеше да бъде изготвена, но служителят го нямаше в момента и не се знаеше кога ще дойде. Ризов, който беше обръгнал на подобни отсъствия на най-нужния в момента човек, само каза да предадат на другаря — ако се обади отнякъде! — че ще трябва да бъде

тук в пет и половина за разговор. Това беше мъничко отмъщение. Беше сигурен, че още щом излезе, тия двамата ще счупят телефоните, за да открият липсващия и да го предупредят да е тук в пет и половина — след работното време!

Документите на Венета Германова бяха налице. Нищо особено нямаше в тях, освен че за бившия ѝ съпруг не беше спомената нито една дума и че живееше сама с баща си. Какъв беше този съпруг? С какво се занимаваше? Може би това беше важно. Един ревнив бивш съпруг... свада между него и Каранешев и така нататък... Ризов само го помисли и се усмихна. Празна надежда. А бащата? Пенсионер по болест, пак нищо особено.

В пет и половина Ризов се върна в „Аптечно снабдяване“ и — както и очакваше — завари другаря Бенадов сам в стаята, който започна да се извинява и да изрежда при кого бил ходил в обединението. Ризов малко безцеремонно прекъсна потока от полуистини и мина на въпроса: справката за аптекния клон до морската градина. Разбира се, тази справка не можеше да бъде изготвена тозчас, но Бенадов заяви, че ще работи, ако трябва цяла нощ, за да я има другарят Ризов сутринта на бюрото си. Колко беше работил Бенадов, не стана ясно, но на другия ден справката наистина беше донесена в отдела.

С историята на самоубийството се зае Янкулов и на него му потръгна. За да не разкрие какво търси, той поиска цялата папка с болнични листове за февруари и тя се оказа налице. Вътре в нея налице се оказа и дебелият, натъпкан с допълнителни страници болничен лист на Германова. Седнал в кабинета на заместник главния лекар, който деликатно си намери някаква работа навън, Янкулов, пухтейки от горещината, започна да изучава някои медицински премъдрости. Картината, общо взето, бързо му стана ясна. Германова наистина бе пожелала да се самоубие. Опитът бе направен не така, както го правят хората, които искат само да изплашат близките си и да предизвикат съжаление към себе си. Четиридесетте таблетки, разтворени в мляко, и то таблетки не от безопасните, биха могли съвсем сигурно да изпратят Германова в небитието. Тя беше използвала едно заминаване на баща си и вечерта беше написала прощалното си писмо, беше счукала педантично таблетките, беше ги разтворила, изпила чашата и легнала с мисълта да се раздели с този

свят без болки. Една удивителна случайност, съчетана с обичайно съседско любопитство, бяха попречили на замисъла. Лекарите от реанимацията се бяха борили за всяка минута и бяха сторили невъзможното. От цялата история Германова беше излязла с малко увреден черен дроб. Така беше отбелязано в епикризата, която Янкулов дочете. Но защо беше правила опит да се отрови Германова? Това в болничния лист го нямаше, но той се надяваше да го намери в справката на следователя. Уви, и там го нямаше. На следователя тя беше заявила само, че „има лични причини“ и всички негови опити да изкопчи нещо, за да се има предвид евентуално при втори опит за самоубийство, бяха останали напразни. Разочарован от непълните сведения, Янкулов се върна в отдела с мисълта утре да започне нови разговори с приятелките и познатите на Каранешев.

Шиваров тръгна от справките в Международния транспорт. И веднага удари на камък. Първо — пътят на колите не минаваше постоянно през града, а в зависимост от пратките и договорите. И второ — списъкът на шофьорите и фирмите беше много разнообразен. Не можеше поне на пръв поглед да се открие никаква закономерност.

Вторият обект беше пристанището. Тук също изникна трудност. Пътническите кораби пристигаха периодично, но не на три месеца, а много по-често. Ако пратките лекарства се изнасяха контрабандно от някой пътник, който посещаваше града всеки три месеца, това беше трудно да се открие. Оставаше да се проверят товарните кораби. Но и това беше мъчителна работа. Все пак имаше някаква нишка — гулдените. Можеше да е кораб, който или е холандски, или минава през холандско пристанище. Предишният опит на Янкулов да изясни с помощника на Каранешев от бара от кой кораб са били в последната вечер холандските моряци не беше довел до нищо. Захари просто не знаеше. Шефът му не бе го оставил да сервира на холандците, за да прибере сам по-тлъстата печалба.

— Холандци? — вдигна вежди служителят, с когото Шиваров разговаряше. Той беше един посивял капитан, който с недоверие се взря в младия, както той помисли, следовател. — Холандците са плъзнали по целия свят, навсякъде се наемат!

Шиваров отново обясни какво търсят, но без важната подробност — защо. Янкулов строго беше разпоредил да се спазва тайната на разследването.

— Щом трябва, дайте да я свършим тази задача! — каза капитанът. — А ако можете и да останете, добре ще е! Имаме едно кафе — страшна работа! Такова вие май не пиете!

Шиваров остана — не толкова за наистина чудесното кафе, което беше като тропическа приказка, а защото му беше интересно с този капитан. Помисли, помисли и реши да престъпи нареждането на Янкулов. Може би този видял и патил капитан щеше да даде разумен съвет. И разказа — така, в общи черти.

— А, не е за чудене! — рече капитанът, когато чу историята с гулдените. — Аз бих ги изпоарестувал всичките, тези бармани от интер хотелите! И няма да им казвам защо. Всеки от тях ще си знае!

И той добави още няколко по-солени думи. После стана, измъкна от картотеката зад гърба си един огромен подвързан регистър и го разтвори на бюрото си.

В края на работния ден, когато бяха изпити не по едно, а по три кафета и на бюрото на капитана се източи дълъг списък с имена на кораби и маршрутите им, Шиваров спомена и за контрабандата на лекарства. Попита къде се продават изгодно наши лекарства?

Капитанът даже не се и замисли. Той просто знаеше.

— В някои страни в Западна Африка — Мароко, Мавритания, Габон, Бенин, в Средния и Далечния изток — Абу Даби, Шри Ланка, Сингапур, Малайзия, Индонезия. Нашите лекарства са добри и сравнително евтини. Търсят ги и плащат. Даже питат по пристанищата!

— Но все пак си е контрабанда.

— Дума да няма. Само че по-лесна и не се наказва така, както е с наркотиците. И ако в играта е включен и някой митничар, става почти безопасно. Е, разбира се, няма да изнасят аспирин, а нещо по така!

Шиваров прибра дългия списък и си тръгна.

Този списък той постави на другата сутрин на бюрото на Янкулов и отчасти разказа разговора си с капитана. Янкулов тръгна с поглед по листа. После се замисли и присви сивите си очи.

— Да предположим, че лекарствата се изнасят за Западна Африка. Така. Тогава през не повече от три месеца в пристанището идват само два кораба — и той плъзна показалец по редовете — „Кадис“ — испански, и „Летиция“ — италиански. А за Средния и Далечния изток са доста. „Маас“ — холандски, „Кентаурус“ —

либерийски, „Нордстар“ — норвежки, и още... четири. На „Маас“ естествено има холандци, а на останалите — дявол знае!

— Либерийците ме съмняват! — додаде Ризов. — Лоша им е славата. — Винаги са някакви стари корита и командите им са едни! Но каква е гаранцията, че контрабандата е ставала от нашето пристанище? На два-три часа е Варна!

— Щеше да се забелязва все пак това негово ходене! — рече доста несигурно Янкулов. Никак нямаше да се забелязва и той го знаеше. Нищо не би струвало на Каранешев да отделя по някоя сутрин за пътуване и да се връща следобед.

Той изпуктя и побутна един лист пред себе си.

— Дойде и експертизата на петното върху винкела. От Каранешев е петното. Тъканна течност, премесена с кръв и олющен епител. Има сравнителен анализ със серум от Каранешев. Изследване на кръвната група и... — той погледна листа — ... хроматография на серумни фракции! Пълно сходство.

Серумни фракции? Такова нещо нямаше едно време в нашите „буквари“ — измърмори под носа си Ризов и се намести на стола си. — Не им стигат значи кръвните групи!

— Не им стигат. Все пак само четири кръвни групи са. А ако кръвната група е същата, трябва и други показатели! Иначе може да е от друг човек със същата група. Впрочем — върна се той към списъка — дайте да видим по маршрути кои кораби най-много подхождат!

Той започна да ги изрежда и да обмисля на глас маршрутите, като от време на време отбелязваше по нещо в полето на листа. Свърши и вдигна глава.

— Ако ги оценяваме по шестобалната, два са с петици. „Маас“ и „Кентаурус“. Вижте само! „Маас“ тръгва от Ротердам, спира в Пирея, после — у нас, после слиза до Александрия и се връща в Пирея, Марсилия и пак Ротердам. Значи може да пренася стоката до Пирея или Александрия. „Кентаурус“ тръгва от Лондон, отива в Танжер, после в Истанбул, у нас и след това директно към Сингапур. Товари стоки от Сингапур направо за Англия. Отиване — връщане около два месеца, два и половина. Почива и пак тръгва. Така че тези двата са интересни. Ризов, ще разпитате ли пак помощника на Каранешев? Да е чувал нещо за такива кораби? И да караме по плана! Аз днес ще говоря с Германова. Ето го списъка от аптечното.

— И какво, дават ли нещо... насока? — запита Шиваров.

— За насока... няма насока. Но все пак големичък е бил оборотът тия две година. И доста скъпи лекарства! Като погледне човек само колко антибиотици са продадени!

— То сега е мания това лечение с антибиотици! — каза Ризов.

— Вярно. Само че ми се иска да огледам по-добре хората около Германова и дали чрез тях не са ставали покупките — поне отчасти! Е, с това засега да свършим!

Ризов и Шиваров тръгнаха по своите задачи, а Янкулов измъкна бележника си, разлисти го и се вдълбочи в него.

„Добре, да видим този опит за самоубийство! — разсъждаваше той. — Кой е знаел по-подробно за него, за неговите причини! Най-близките й. Баща и. Добре. Нещо повече за него?“

Той обърна поредния лист от бележника.

„Бивш служител в ДСК. Пенсионирани миналата година по болест, трета група. Боледува от Бехтерев. Какво е това Бехтерев? За първи път чувам такова нещо. Значи сигурно са му трябвали лекарства. Но какво е това Бехтерев?“

Янкулов вдигна слушалката и набра един номер.

— Доктор Гетов, вие ли сте? Да. Една консултация може ли? Консултация, казвам... С една дума, какво означава Бехтерев?

Янкулов стисна слушалката между рамото и ухото си и започна да записва в бележника. После благодари и погледна написаното.

„Виж ти! Заболяване на костите, но най-вече на гръбначния стълб. Вкостявал се, губел своята подвижност. Много болезнено. Човек се изгърбвал, походката ставала особена, вдървена...“

Господи! Прегърбен, с вдървена походка! За такъв възрастен мъж говореше онзи, Тошев!

Янкулов почувствува как изведнъж всичко в него се стегна. Стана, бръкна в сейфа и измъкна преписката на Тошев...

ПОКАЗАНИЯ

Именувам се Борис Ангелов Германов, роден на 19 април 1920 година в Пловдив, вдовец, неосъждан, по образование икономист, пенсионер по болест, живущ в град Б... улица...

По въпросите, поставени ми от следователя Янкулов, казвам следното:

Убийството на Марин Каранешев извърших аз. Направих го напълно съзнателно поради лични причини, макар и в пристъп на голямо възбуждение. Не можех повече да гледам как Каранешев погубва единствения човек, когото имам на света, моята дъщеря. Аз съм тежко болен и едва ли ще живея много. Сигурно няма да дочакам съда, но ще си отида без никакво съжаление, защото светът трябва да бъде очистен от такива като Каранешев. Тук гражданинът следовател ми прави бележка да записвам по същество.

А по същество е това, че ние двамата с дъщеря ми просто нямахме късмет в живота. Жена ми почина от рак две години след раждането на Венета и аз съм я отгледал.

Не исках да се женя втори път, пък може би и не се случи подходяща жена, така че сами живяхме. Момичето е добро, скромно е, изучи се добре, благодарен съм на всички, които ми помагаша, защото има и добри хора. В последния курс обаче попадна на един човек, който не беше за нея. Нищо не мога да кажа, мисля, че я обичаше, но страшно пиеше и като се напиеше, не знаеше какво прави. Биеше я и със седмици изчезваше от къщи. Какво не съм правил за него, но накрая се разведоха и добре, че нямаха деца. Венета преживя това тежко, затвори се, нямаше и приятелки, защото приятелките ѝ се изпожениха. И сега, преди две години, се запозна с Каранешев. Подозирах, че той я търси само по сметка и за развлечение, но Венета го хареса и живееше с него. А преди година разбрах, че съм прав. Беше я оплел вече в своите комбинации. Купуваше чрез нея лекарства и беше намерил начин да ги изнася с хора от един търговски кораб. Неговите хора от този кораб идваха на всеки три месеца и тогава Венета трябваше да му дава лекарствата, които беше купила. А той я изнудваше, обещаваще ѝ да се задомят и тя теглеше от малкото спестени пари, които имаше, и пак купуваше лекарства за него.

Тук гражданинът следовател ми задава въпрос, как се нарича корабът, с който е вършена контрабандата. Не съм сигурен, но мисля, че веднъж чух едно име „Кентавър“. Не съм сигурен.

Опитах веднъж да поговоря с този Каранешев, а той се изсмя и каза, че не трябва да се бъркам, ако искам дъщеря ми да излезе суха от тази работа, защото вече доста била затънала. Затънал беше той, а и Венета сигурно виждаше, че той въобще не я обича, и преди шест месеца направи опит да се отрови. Тогава намразих истински този мръсник и реших аз да свърша с него, преди окончателно да е погубил Венета. А той явно не беше събрал от контрабандата, колкото искаше, защото се сдобри с нея, поиска ѝ да му прости, но всичко беше само лъжа. Тя не вярваше, че е лъжа, все мислеше, че нещата могат да се

оправят. А и аз се разболях, разбрах каква ми е болестта, че няма да живея дълго и дъщеря ми ще остане жертва на онзи подлец.

И така вървеше до онзи ден, когато се случи това. Аз знаех къде се срещат в градината, тя там го чакаше да излезе от работа. Той се обади у нас и каза, че не я намерил в аптеката и да ѝ предам, че ще я чака. А на мен ми беше ясно защо я вика така спешно. Трите месеца бяха минали, сигурно корабът беше дошъл и Венета трябваше да му отнесе кашончето с лекарствата, бях решил вече, че трябва да се сложи край, но още не знаех нито как ще го направя, нито дали ще мога да го направя. Не казах нищо на Венета, тя си легна, а аз излязох, когато заспа в стаята си. Тръгнах за градината, но не носех нищо със себе си. Като минах край новия хотел, реших да взема нещо, бях вече наистина не на себе си, но не искам да се оправдавам, осъзнавах, че искам да го убия. Вмъкнах се и намерих едно парче желязо. Скрих го под самото си и го държах с една ръка. Така стигнах до мястото, а той вече я чакаше. Когато ме видя, попита защо аз идвам, а не Венета. Аз казах само „ето, виж!“ и той се обърна, като помисли, че идва някой, а аз с всичка сила го ударих. Той даже не извика, просто падна на тревата, а аз още не разбирах, че е мъртъв, стоях и не мислех нищо. Тогава чух, че някой идва и бързо изтичах към улицата. Минах пак покрай новия хотел и захвърлих желязото там, откъдето го бях взел.

Гражданинът следовател Янкулов ми прочете протокол от експертиза на петно от ръжда по моето сако, с което бях онази вечер. Изследването е установило пълно сходство между състава на петното и ръждата по намереното желязо, както и ръждата по раната, която съм нанесъл на Каранешев, като по този начин материално се доказва моята вина. Нямам възражения по доказателството и напълно го приемам.

Това е всичко. Не дойдох веднага да се предам, защото исках още няколко дни да бъда с дъщеря си, да я виждам и тя да бъде около мене, понеже знаех, че все едно

ще ме намерят. Но тези няколко дни исках да си бъдат мои, да видя как тя ще посрещне смъртта на Каранешев и ако мога, да я успокоя малко. Не ме беше страх и сега не ме е страх.

Гражданинът следовател ме пита дали не съжалявам за извършеното. Не съжалявам. Аз съм свършен човек, така и така си отивам. Венета ще ме жали месец или година, но вече ще може да живее като човек, защото нищо лошо не е направила, и животът и ще бъде открит, а ако иска да си спомня за баща си — да си спомня.

Горното написах собственоръчно и по собствено убеждение, за което се подписвам.

В. Германов

Преписката лежеше на бюрото — така, разтворена на показанията, и Янкулов отново ги прочете. Все му се струваше, че нещо липсва.

Не, нищо не липсваше. Тук бяха хората, датите, имената...

А корабът се наричаше „Кентавър“.

И корабът, и смъртта.

ЕДНА СЪВСЕМ НЕТИПИЧНА ИСТОРИЯ

Целият двор чу писъка. Беше смразяващ душата писък, който разкъса спокойната вечер, блъсна се във фасадите на отсрещните кооперации и секна остро заедно с глухия удар на тежкото тяло в плочника.

По разтворените прозорци и по балконите, които гледаха към вътрешния двор, наизскачаха хора. Разнесоха се уплашени викове, по стълбите затрополяха стъпки. Децата, които играеха на площадката и които се бяха разбягали, още стояха притаени във входовете — не смееха да приближат.

Жената лежеше на плочите подгънала неестествено ръце. Една тъничка струйка кръв пропълзяваше от ухото надолу към шията и бавно се стичаше по цимента.

Пръв дотича шофьорът от партера. Почти веднага след него се появи Мария, вдовицата на старшината от съседния блок.

— Божичко! — изхлипа тя. — Ангелина!

Наведе се и придърпа полата, която се беше отметнала високо над коленете на падналата. В това време шофьорът подхвана тялото под мишниците и се опита да го повдигне. Не успя, жената беше тежка и той можа само да я извърти встрани в някаква, както на него му се стори, по-удобна поза.

— Тичай за вода, Маре! — извика той. — Какво стоиш!

Мария забърза през двора, а насреща и по алеята, като прескачаха изсъхналата градинка, прибягваха хора. Шофьорът отново се опита да помести тялото, но се отказа. А и един от новодошлите мъже го сбута:

— Недей! По-лошо може да стане! Василе, недей!

После вдигна глава към балконите с наизлезлите хора.

— Ей-й! Няма ли лекар? Викайте някои да помогне!

Но на Ангелина Стамова вече никой и с нищо не можеше да помогне.

— Счупване на базата — каза доктор Найденов и сложи ръка върху протокола, който лежеше на бюрото пред него. — Мисля, че е ясно. Или имате още нещо да питате?

Доктор Захари Найденов беше към петдесетте и като опитен съдебен лекар не обичаше дългите разговори, в които трябваше подробно да обяснява на следователите какво точно е установил при аутопсията. „Счупване на базата“, или „счупване на основата на черепа“, в случая означаваше, че са били засегнати жизненоважни центрове в продълговатия мозък и че смъртта е настъпила почти незабавно след падането.

— Ясно е — кимна мъжът, който седеше в изтритото кресло срещу бюрото. Той се наричаше Боян Коларов и беше от новите следователи в управлението. Нему беше предадена за разследване злополуката с Ангелина Стамова.

Краткото потвърждение се хареса на Найденов. Този Коларов значи не беше от отегчителните следователи, които губеха времето му за ненужни обяснения. Можеше да си позволи още някоя фраза. И добави:

— Алкохол в кръвта. Не много. Как точно е станало?

— Ами как... — размърда се Коларов на креслото, което страдалчески изскърца. — Паднала от шестия етаж. Съвсем глупаво. Простираше прането. Качила се на един стол... и навярно се е подхлъзнала. Е, това е. Алкохолът в кръвта донякъде го обяснява.

— Н-да — процеди Найденов, бръкна в джоба на престилката си, извади една химикалка и подписа протокола. Нещо в думите „навярно се с подхлъзнала“ не му прозвуча добре. Или се е подхлъзнала, или не е. Той беше от дълги години в съдебната медицина, познаваше много от тънкостите на разследванията и му беше ясно, че едно подхлъзване, и то така съдбоносно, трябва точно да се документира и обоснове. Но не беше негова работа да учи следователите как да водят разследвания. Пък и може би за Коларов нещата вече бяха до голяма степен приключени.

Не бяха. Боян Коларов гледаше как съдебният лекар подписва протокола за аутопсия и в съзнанието му като в кадри от бърз филм изскачаха моменти от първия разговор, който бе имал снощи в жилището на Стамова.

Жилището всъщност беше мансарда на шестия етаж. Стая, кухничка и от кухничката се излизаше на балкона. На вратата, на която нямаше табелка, го посрещна мъж на около петдесет, петдесет и пет години, неприветлив и смутен. Небръснатата брада го състаряваше още повече.

Коларов се представи. Мъжът се отдръпна от вратата и само с очи му посочи кухничката и балкона.

Там, на балкона, още лежеше един съборен стол. Каменният парапет не беше много висок, стигаше малко над кръста на Коларов. От двата края се изправяха железни тръби с халки, между които бе опънато въже. Няколко калъфки и кърпи висяха на въжетото, а долу, на мозайката, имаше леген с изстискано, леко посинено и готово за простиране бельо. Една кърпа — онази, която Стамова се бе готвила да окачи — бе паднала до стола.

— Оттук ли? — запита Коларов.

— Оттук — потвърди мъжът.

Коларов извади от чантата си тебешир и очерта контурите на съборения стол. После го изправи и разгледа. Така, на око, не се забелязваше нещо особено. Стол като стол. Здрав.

— Как стана... инцидентът? — малко се запъна Коларов. Думата „инцидент“ прозвуча никак не на място.

Мъжът вдигна рамене.

— Не видях. Аз бях оттатък.

— Оттатък? А все пак не чухте ли?

— Чух. Какво да чуя? Извика... и това е.

Лицето му се изкриви в мъчителна гримаса, той потърси с поглед къде да седне, влезе в кухничката и тежко се отпусна на миндерчето, което почти я изпълваше.

Коларов също влезе и мина в стаята. Легло, гардероб, маса и два-три стола, старичка, но чиста черга на пода. На масата имаше две чинии с остатъци от зелена салата, бутилка гроздова ракия — вече преполовена, две стъклени чаши и нарязан хляб.

А на леглото, притиснато в дървената табла и подгънало крака под себе си, седеше едно момиче. Бледото му лице изцяло бе изпълнено от две сини очи, които като хипнотизирани се бяха впили в масата. Ръцете му конвулсивно стискаха таблата на кревата. Коларов имаше чувството, че момичето всеки миг ще изпиши.

— Не бива! — каза тихо той. — Не бива!

Момичето сякаш не го чу. А може би и наистина не го чуваше.

Коларов с края на очите си продължаваше да оглежда стаята. Скромно, даже прекалено скромно беше всичко. Но иначе беше прибрано и чисто. Нямаше я потиснатата миризма на бедност и запуснатост. А това момиче...

— Вие сте нейна дъщеря, нали? — запита той.

Момичето не отговори. Гледаше втренчено масата, без да мига.

Зад гърба му се чува тежки стъпки. Коларов се обърна — беше мъжът.

— Дъщеря ѝ, да — рече мъжът. — Фанке, не бой се! А това „ѝ“ какво значеше? Че не е негова дъщеря?

Коларов придърпа един стол и седна. Лъхна го отблизо острата миризма на ракията, останала в чашите.

— А вие кой сте? — запита той.

— Аз ли? — мъжът отговаряше бавно и този елементарен въпрос сякаш го затрудни. — Аз съм Борис.

— Борис кой?

— Борис... Пенков — каза пак със забавяне мъжът.

— Значи не сте съпруг на Стамова?

— Не, не съм.

Едва сега Коларов обърна внимание, че в стаята имаше само едно легло. Навярно Стамова живееше сама с момичето си?

— Седнете! — рече Коларов. — И ми разкажете подробно как се случи всичко!

Пенков се приближи и седна.

— Хайде, говорете!

Пенков неочаквано протегна ръка и бързо — сякаш някой щеше да му попречи — хвана чашата пред себе си, надигна я и я допи. Коларов търпеливо го гледаше.

— Ами... как — остави чашата Пенков. — Ние така, с Ангелина вечеряхме... Фанчето беше изпраля. Идва, казва „Високо ми е!“ Тя и друг път... Та вечеряхме, значи...

Той пак се замисли, потъна в себе си.

— Добре. После?

— После... Тя Лина ѝ каза да вземе стол и малко ѝ се скара. Поскара ѝ се, нищо... Тя Лина е малко нервна. И отиде... сама отиде, с

Фанчето...

Как всичко беше станало за броени минути! И как за тези минути един човек беше станал от масата и отишъл до балкона, за да не се върне вече никога! Но тук говореха за него като за жив. Още никой нямаше ясното съзнание, че Ангелина Стамова вече не съществува и никога повече, в цялата вечност, няма да съществува!

Но имаше нещо, което го смущаваше, и Коларов още не можеше да определи какво е то. Нещо в описанието. Пенков разказваше всичко точно и все пак...

— Тя беше ли там, на балкона? — Коларов погледна към свитото на кревата момиче.

— Да... но нищо. Беше.

— Бяхте ли? — обърна се Коларов към момичето. И понеже то не отговори, повтори малко по-високо: — Бяхте ли? Кажете най-после!

— ... Не... не искам! — изхълца момичето. То явно беше в шок от преживяното и не съобразяваше какво отговаря.

— Да. После? — обърна се Коларов отново към Пенков.

— Ами... не видях. Чух само как извика... и столът падна.

Да, излизаше, че това е всичко. Чиста злополука. Стамова се бе качила на този стол. Бе загубила равновесие — случайно се бе подхлъзнала, а може би и ракията бе оказала влияние. Коларов просто не знаеше какво повече да запита, а и като че ли нямаше нужда. Можеше да остави тези двамата и да довърши онова, което се полагаше в такива случаи.

Той стана и се сбогува. И едва въвн, на улицата, разбра какво го бе смущавало. Не беше нещо много особено, но все пак. Стамова бе поканила приятеля си на вечеря, а дъщеря си бе оставила в кухничката да пере и да простира. Даже и да бе искала да бъде след вечеря сама с приятеля си, нищо не пречеше малката да седи на масата заедно с тях двамата. Но всяка къща си има свой ред. Може би тук редът бе такъв.

Това бе станало вчера вечерта. А сега Коларов гледаше как доктор Найденов подписва протокола за аутопсия и размисляше.

Найденов не подаде веднага изписаните листове. Той сви устни и каза:

— Имате ли някакви съмнения... Че падането е било провокирано?

— Още не зная — въздъхна Коларов. — Обстановката е една такава... Трябва да се изключи напълно или да се потвърди.

Този следовател все повече се харесваше на доктора. Вместо да демонстрира колко всичко му е ясно, той просто призна, че се колебае. И се подразбираше, че няма нишка, от която да започне.

Найденов се облегна на стола си.

— Старото правило, нали? Всеки нещастен случай се разследва като убийство до доказване на противното!

— Да.

— Кой е видял падането? Имате ли сигурни свидетели?

Коларов описа с няколко думи положението. И докато говореше, отново в съзнанието му се появи онази маса с двете чаши. А момичето е прало само в кухничката...

— Н-да... — поклати глава Найденов, — не мога да ви помогна много! Ние, съдебните лекари, виждаме следствията, а не причините! Все пак искате ли да огледаме внимателно дрехите?

— Имах и това предвид. Но какво можем да намерим?

Найденов не отговори. Бръкна в чекмеджето на бюрото си и извади две големи лупи.

Острият светъл кръг от прожектора сякаш вадеше и увеличаваше всяка гънка на плата. Блузата беше обикновена, от светла щампована материя и навярно Стамова си я бешешила сама, защото никъде не се виждаше обичайната фабрична марка. Една дълга цепнатина се изкачваше до подмишницата и в горния ѝ край разкъсаните ръбове бяха потъмнели от прах. По якичката ярко се открояваха две големи кървави петна.

Лупата мина по ръбовете на скъсаното и тъканта изскочи с преплетените си нишки — странна и нереална. После слезе по дължината на блузата.

— Ще поискам сравнителен анализ на праха. И реда на наслявяването — каза Коларов.

Найденов продължаваше да се вглежда през своята лупа.

— Н-да. Интересно като догадка. Ако прахът тук... не съответствува на праха от мястото на падането, а е еднакъв с този от балкона... Интересно, колега! Ще искате да докажете, че е имало

борба и Стамова се е съпротивлявала? Само че това още не е доказателство!

— Не е — съгласи се Коларов. — Може да се е ударила в перилото на балкона при падането. Но все пак, да знаем!

Той отмести блузата и сложи на нейното място полата. В силната светлина на прожектора петната от прах придобиха релефност и сякаш се отделиха от тъканта.

— И от тези петна също — каза Коларов. — Какво има?

— Няколко косъма от коса. Подайте, ако обичате, някоя от онези кутии!

С една пинцета Найденов вдигна няколко дълги косъма от полата и ги положи в пластмасовата кутийка, която Коларов му поднесе.

— Малко работа и за колегите! — усмихна се криво Найденов. — Да кажат чии са и как са откъснати! Може да ни послужи в общата картина! Това, разбира се, е само предварителен оглед. Ще ги видим и с микроскоп, и в ултравиолетова светлина. И пак ще ви позвъня!

Коларов кимна мълчаливо.

Лейтенант Цанков седеше в креслото пред писалището на следователя и не знаеше как да започне, само местеше на колената си една папка с картонени корици. А Коларов, който го бе поканил, се бе настанил в съседното кресло — за да подчертае, че разговорът е между колеги. Въпросът беше съвсем обикновен — какво може да каже районният инспектор за Стамова и нейното семейство.

— Да си призная, доста съм затруднен — започна Цанков. — С Ангелина имаме... имаме проблеми.

— Проблеми?

— Да. Просто да се чуди човек, така да се държи една майка!

— Как да се държи? — вдигна вежди Коларов.

Лейтенант Цанков тръсна глава.

— Лошо. Говорил съм с нея, толкова пъти съм говорил! Не разбира. А момичето е добро. Стефанка. Тича от съмнало, мие стълбищата на кооперацията. А тя я пъди.

— Как така „я пъди“? — учуди се Коларов.

Цанков изпъшка. И пак помести папката на коленете си.

— Така. Заклучва вратата и я оставя навън. На студа, през зимата! Стои детето и плаче. А вече не е малко момиче, всякакви хора има! Умът ми не го побира! Майка!

Коларов учудено се размърда на креслото. Това, което Цанков каза, го изненада и разтревожи.

— Какво говорите, колега! Ако това са обикновени караници... ако тази Фанка нещо се е провинила?

— Да се провини? — възмути се Цанков. — Знаете ли как ѝ казват на Фанчето в квартала? Козета! Оставя я без храна, да не говорим как я бие! И защо? Питам се, защо?

Лейтенантът видимо се бе развълнувал и нервирал.

— Колко пъти я виках! Питам я: „Обяснете ми, Стамова, как ви дава сърце да се отнасяте така със собственото си дете!“ А тя: „Щом ми е дете, ще правя с нея каквото искам!“

Стъписаният Коларов го гледаше с недоверие и учудване. Той все още не можеше да смели казаното от лейтенанта.

— Ама как може! Вие сериозно ли... Ще го потвърдите ли, ако трябва?

— Де да беше несериозно! Проучвах — да не би нещо да има, Фанчето да е чужда, нали разбирате... Ами! Нейно дете си е, от мъжа ѝ. Много работи съм виждал, но такова съвсем не мога да проумея! То... ако всичко проумявахме в живота!

Цанков замълча. Коларов не го съдържа на креслото, изправи се и започна безцелно да се разхожда из кабинета.

— А бащата? — това беше първият въпрос, който му дойда на ум.

— Починал е. Още когато е била на годинка. И родителите му са починали. Така че по тази линия роднини няма.

— А от майката?

— Някаква леля. Още вчера се е нанесла там, щом разбрала! Сутринта ходих. Отваря, една такава наперена... Не ми харесва. Ще вземе да изгони Фанчето!

— Как така ще я изгони! — ядоса се Коларов. — А ние за какво сме? Хората нас ще гледат!

Той спря и махна с ръка.

— Добре де, нещо все пак не сте ли опитвали да направите? Пред очите ви е било най-после!

— Какво да направим? С бай Ангел, партийния секретар, искахме да я дадем в пансион. Но къде ти! Щом опреше ножа до кокала, и веднага ставаше една! Аз, казва, детето си не мога да откъсна от дома, където съм го родила, то ми е моята грижа, то ми е моята радост! И не може! Фанчето е непълнолетна, само на петнадесет години, трябваше прокурорът да даде разрешение! А като я чуех как говореше... и никой не вярваше! Пък и веднага защитници се намираха!

— Но това не е нормално!

— Не е.

— Да не би този, Пенков, да е причината?

— Борис ли? Не. Напротив. Той е един такъв... малко бавно мисли, но е добър човек. Даже защитаваше Фанчето, когато онази налиташе да я бие!

— Заедно ли живеят?

— Не. Идва от време ма време. Той работи в „Малчика“, зная нещичко за него. Кротък човек, нещастен. Пийва си, но е кротък.

Коларов преглътна и пак седна на креслото.

— Това просто не мога да го възприема! — каза той. — Има нещо патологично в цялата работа! Не мога да си представя такива майки!

— Е! — вдигна рамене Цанков. — И аз не можех да си представя, но видях! То... — той се запъна стеснително — ... имам един приятел лекар, говорил съм с него. Казва, съществуват и такива. Много рядко, но съществуват. Комплекс някакъв. А и Стефанка... и тя не е добре. Как да е добре?

— Само че ние не можем да се съобразяваме с комплекси! — отсече Коларов и се намръщи, защото почувствува, че думите му прозвучаха не на място. — Е! — продължи той. — Да приключим! Аз ще се заема с момичето! Тя сега е съвсем сама, никого си няма! А вие намерете Пенков и ми го пратете! Без да го плашите, просто искам да поговоря пак с него!

Цанков се изправи.

— Разбирам — кимна той.

Коларов стана, ръкуваха се и когато Цанков излезе, седна зад бюрото и дръпна към себе си папката „Стамова“. Разтвори я и се

загледа в аутопсионния протокол. Не го четеше, само имаше нужда нещо да прави, докато се опита да подреди мислите си.

Така. Една майка, навярно психически болна, и едно измъчено, докарано до отчаяние полудете на петнадесет години. Полудете, но достатъчно силно, за да бутне майка си от балкона! Дали го е направило? Господи, дали наистина го е направило?

Можеше ли да се докаже? И трябваше ли да се доказва? Не беше ли по-добре нещата да се оставят, както са, и времето само да реши.

Той веднага отхвърли последната мисъл. Истината! След това вече може да се мисли за всичко друго!

А кому щеше да помогне? На умрялата, която си беше отишла завинаги и за която вече нищо нямаше значение? Или на момичето, чийто живот щеше да бъде осакатен от съзнанието за ужасния миг... ако то наистина го бе сторило! Та то би могло да бъде подсъдно само ако е разбирало значението на постъпката си.

Какво да направи? Да затвори папката, да напише едно заключение от страница две и всичко да отиде по местата си.

Какви места? Та момичето трябваше да живее! Ако беше виновно — да живее със съзнанието, че хората всичко са разбрали, премислили са и са простили. Че има хора, които са се изправили зад нея и са поели върху себе си отговорността за прошката!

Това е. Нищо друго.

Момичето можеше и да признае, да разкаже всичко. Но никой прокурор, а и той самият — следователят Коларов — нямаше да приеме тези признания като чиста монета. Въобще признанията не са доказателство, още повече, когато са дадени от непълнолетен! Кой можеше да гарантира верността на тези показания?

Трябваше да се доказва. Всичко, отначало.

Той се опита да си представи цялата сцена — миг след миг. Ако изобщо бе имало такава сцена.

Вътре вечерят. Даже не точно вечерят, а се запиват. Изпили са по над стотина грама ракия, развеселени са. Дребните тревоги и неприятности от деня са избледнели. Животът не е толкова лош все пак...

А Стефанка отгатък в кухничката пере. Или вече е изпрала, посинила е прането, изстискала го е, сложила го е в легена. Какво

чувствува тя? Умора, отегчение? Неудобство, че майка ѝ подир малко ще се усамоти с онзи мъж?

Момичето взема легена и го изнася на балкона. Започва да простира, надигайки се на пръсти. Но в онзи край не може. Трябва да донесе стол. Тя и друг път се е качвала на стол, не е за пръв път. Защо тогава да вика майка си? Просто придърпва стола от кухничката... Изнася го на балкона...

Момент! В кухничката не е имало стол. Така трябва да е било. Това обяснява защо Стефанка влиза оттатък.

Самото влизане вече е един ням укор, упрек, който разваля настроението на майката.

У Коларов се надигна глухо раздражение. Пречила ѝ е. Собствената дъщеря ѝ е пречила! А когато е миела стълбищата на кооперациите, вместо да учи както другите момичета...

Той си наложи да сподави раздражението си. Това е била болна жена. Видимо — не, но нещо в психиката ѝ е имало. Не може постъпките ѝ да се разглеждат като обикновени постъпки.

Какво става после? Един сам по себе си дребен факт — влизането на момичето разгневява майката. Тя изнася стола. Остри, обидни думи, съвсем незаслужени. Момичето може да е отговорило. Навярно е отговорило нещо. Майката го е ударила.

Разбира се, че го е ударила. Веднъж, два пъти. Това обяснява тези няколко косъма, които намериха. Те са от косата на Стефанка. Настроението окончателно е счупено. После?

Разгневената майка иска да върне укора, момичето също да се почувствува виновно. Тя, майката, сама ще простре. Продължава да сипе остри думи и закани. Издърпва стола на балкона, качва се на него. Вика:

— Подавай сега прането! — и продължава да се заканва: — Само да простра и ще ти дам да разбереш!

„Само да простра!“ — Коларов даже потръпна от ясната представа. Напред е страшната височина, от които гневните викове няма да се върнат. Няма да има заплахи и удари...

Няма да простре!

Тласъкът е бил силен и точен като у хипнотизираните. Миг, в който едно тяло излита над перилата с ужасен вик и плочите на двора стремително се приближават...

Коларов побутна папката и с усилие се овладя. А може всичко да е било другояче, съвсем не така! Чисто следователски дефект — създаваш си една версия и започваш като омагьосан да се въртиш в нея, да търсиш доказателства там, където ги няма и не може да ги има!

Доказателствата — те бяха необходимото. Трябваше да докаже или да отхвърли престъплението.

Русата глава на секретарката се показва през полуотворената врата.

— Коларов! Началникът два пъти пита за тебе!

Коларов, който току-що беше влязъл, остави чантата си на бюрото.

— Зная. Идвам.

Разбира се, че знаеше. Още сутринта, когато даде преписката, му беше ясно, че полковник Димов ще го извика веднага щом хвърли поглед върху нея. Случаят беше особен, такъв той не бе чувал да е имало в отдела. Отнасяше се и до непълнолетен, а това го правеше още по-необикновен.

Полковникът му подаде ръка и посочи креслото пред писалището. После погледна преписката пред себе си и каза само едно „Е?“.

Докато Коларов разказваше, Димов нито веднъж не го прекъсна. Облегна се на стола си и слушаше, без да покаже с нещо одобрение или неудоволствие. Това беше една привичка, която смущаваше много от подчинените му. Имаха чувството, че говорят напразно и всичко казано не е най-важното, че най-важното е пропуснато.

Димов не го правеше нарочно, просто така беше свикнал. Зад привидно равнодушното лице мисълта работеше бързо и ловко. Вадеше от паметта си подобни случаи — прочетени или видени, сравняваше, асоциираше, гледаше на дадения случай от по-необичаен ъгъл. Долавяше къде във версиите на следователите има пукнатини и къде се е появила остроумната находка.

Така беше и сега. Смъртта на Стамова бе такава, че той слушаше, но едновременно мълчаливо прехвърляше в съзнанието си всичко, което бе чел за провокирани падания — едни от най-тежките за разследване случаи. Доказателствата се вадеха троха по троха, защото имаше почти пълно покритие с нещастна случайност.

„Почти“. Ето, в това „почти“ беше цялата работа.

Коларов свърши.

— Добре — рече Димов, като прекъсна настъпилото мълчание. — Първо, какво направихте с момичето? Тук пишете — и той погледна преписката — ... реактивна амнезия. Сигурен ли сте?

— Тъй вярно — кимна Коларов. — Това е заключение на доктор Манев. Мълчи. Само едно „не искам... не знам!“ Доктор Манев твърди, че е от силния шок. Няма симулация. Просто почти цялото й

минало като че е изтрито от паметта и. И не може да се каже колко ще трае това! Може да е с години.

— Е?

— Доктор Манев сметна, че ще е добре, и аз се съгласих да я вземе при себе си в отделението. Дадохме една сестра от нашите служителки. Тя е непрестанно при нея. Каквото е нужно, осигуряваме.

— Правилно — кимна Димов. Нотка на задоволство прозвуча в гласа му. Коларов беше действувал съвсем правилно. — А после? Разпитахте ли отново този Пенков?

— Разпитах го. Не е видял падането, но достатъчно ясно възстанови събитията. Не-не, не е бял пиан! — избърза Коларов, защото долови недоверчивия поглед на полковника. — Стамова е ударила дъщеря си, после и двете излезли на балкона.

— Значи все пак е видял? — вметна Димов.

— Седял си на мястото и не обърнал особено внимание. Сметнал, че това е поредната караница.

Предположението на Коларов се беше оказало вярно. Стефанка наистина бе влязла да вземе стол. Майката бе избухнала — ненужно както обикновено. Ударила ѝ два плесника и излязла да простира, като продължила да заплашва. После — ужасният вик.

Димов се облегна с две ръце на бюрото.

— Да. И какво предлагате сега? Говорихте ли с института?

— Оттам идвам. Обясних им всичко.

— Какво предлагате?

— Не мога да предложа нещо съвсем конкретно — призна Коларов. — Но може да се направи модел. Да се въведат всички данни в електронноизчислителна машина. Като се вземе предвид тежината на Стамова, да се изчисли устойчивостта на стола и посоката на падането. И да се пресметне дали е бил нужен допълнителен тласък.

Димов поклати глава.

— Интересно. Но недостатъчно. Кой ще приеме като доказателство само подобни изчисления? Вярно, интересно е, но трябва и друго.

— Мислех за следи по дрехите. От ръцете на момичето.

— Ако въобще се намерят!

— Да, ще бъдат пак спомагателни данни. Но вече много сериозни. И като се съчетаят с резултатите от

електронноизчислителната машина...

Коларов се беше ровил из справочниците, после беше отнесъл дрехите на Стамова в една от лабораториите на института и беше поискал консултация. Можеха ли да се намерят отпечатъци от пръсти по блузата или по полата на Стамова? Трудно. Специалистите от лабораторията не дадоха много надежди.

— ... изчисленията и отпечатъците от пръсти, това вече е нещо. Ако отпечатъци има въобще...

Той не довърши. Някаква смътна идея се въртеше в съзнанието му. Изскочи за миг, но думите я замъглиха. Димов забеляза колебанието, но го изтълкува съвсем различно.

— Така е. Негативният резултат не е доказателство.

Каква беше идеята, дявол да го вземе! Потомастни отпечатъци от пръсти. При положение че момичето беше прало със сапун — така казаха специалистите, — беше малко вероятно да се открият. Даже с някои методи...

Идеята се появи пак внезапно, и то така ярко, че Коларов едва не стана от креслото. Синката! Ръцете на момичето са били мокри, по тях е имало сапунена вода и следи от синка! И на него, на следователя Коларов, не му дойде на ум да го каже в лабораторията!

— Какво има!? — запита Димов. — Нещо се сетихте?

— Да. Може ли?

И Коларов започна да излага идеята си. Димов мълчаливо и пак така безизразно го изслуша, после натисна един клавиш от селектора на бюрото си и каза отчетливо:

— Тодорова! Свържете ме, моля ви, с института! Лабораторията за луминесцентен анализ. Да, да, ще чакам!

Докато чакаше да го свържат, Димов закри с ръка слушалката и добави:

— А ако не намерят следи, ще бъде също така важно. И много по-добре!

ЕДНО НЕОБХОДИМО ОТКЛОНЕНИЕ

Тази история е съвсем нетипична като случай и като приложение на луминесцентната микроскопия, но е типична с настойчивостта, с която оперативните работници издирват улики и доказателства.

Затова е нужно може би, както пишеха старите автори, да оставим събитията да се развиват по своята логика, а ние да се пренесем на друго място и в друго време.

Това друго място са лабораториите за луминесцентен анализ, за който стана дума.

Преди всичко е нужно да се каже, че луминесцентният анализ има много по-широки задачи и по-голям диапазон на приложение. Случаите, поднасяни от криминалистиката, са сравнително малобройни. Към луминесцентен анализ прибягват много други специалисти — геолози, хидроинженери, технолози по обработка на метали, агрономи, химици аналитици и въобще всички, които съумяват остроумно да използват възможностите на метода и апаратурата.

Всъщност що е луминесценция?

Навярно мнозина са слушали легендите за странници, които в невярна нощ, заблудени в гората, били подмамвани от дяволски огньове. Когато отчаянието обхващало замръкналия пътник, пред него се появявали блуждаещи светлини. Те припламвали и гаснели — синкави, синьо-зелени, виолетови — и като че показвали спасителната пътека. Но горко на заблудения, ако ги последвал! Крачка подир тях — и той потъвал в бездънното блато.

„Дяволските огньове“ по горите съществуват. Те са луминесциращи гниеци останки от растения. Луминесцират обаче не само гинеци тъкани, а също и минерали, както и живи растения, и животни — микроорганизми, гъби, риби, някои земноводни. За тези призрачни огньове има десетки описания. В корабни дневници могат да се срещнат бележки за необикновени явления — как корабът в ясна безлунна нощ навлязъл в залив, който светел отвътре със странна синкава светлина. Или как в открито море към кораба се приближил огромен светец кръг, широк няколко мили. Приближил и отминал пред очите на смутените моряци.

Светенето, забелязвано близо до повърхността на морето, се дължи на луминесценцията на милиарди и милиарди микроскопични морски същества, които по неизвестни причини се натрупват на някои места в Световния океан. В морските дълбини живеят риби, които, луминесцирайки, примамват жертвите си. Свети не цялата риба, а само един израстък, който виси пред широко разтворената ѝ паст. По-

дребните риби, подведени от светлината, приближават, без да подозират клопката.

„Свети, но не грее“ — в това се състои, образно казано, същността на луминесциращите тела, които са доста разпространени както в неживата, така и в живата природа.

За да има светлина, трябва да има енергия. Същността на луминесценцията е в това, че атомите на минерала или на тъканта поглъщат енергия и след това я отделят като светлинно излъчване.

Какъв източник на енергия е необходим за луминесценцията? Най-различен. В едни случаи това са лъчения в най-широк диапазон, като се започне от гама- и рентгеновите лъчи и се стигне до невидимите инфрачервени вълни. Когато излъчването на студената светлина е резултат от поглъщане на вълни от видимия спектър и на ултравиолетовите вълни, имаме фото луминесценция. Ако енергията се получава от химически реакции — хемилуминесценция, а ако е предизвикана от електрическо поле — електро луминесценция. Телата, които преобразуват енергията в светлинно излъчване, се наричат луминофори.

И още едно уточняване. Ако светенето се прекратява незабавно, след като спре достъпът на енергия до луминофора, тогава се говори за флуоресценция. Щом светенето продължава още известно време, терминът е фосфоресценция.

Луминесцентният анализ е основан на факта, че след облъчване по подходящ начин различните вещества и съединения излъчват специфична светлина. Специфична е и продължителността на светенето. Това означава, че дадено съединение, влизащо в състава на някакъв материал, т.е. съединение, чисто наличие не може да бъде установено, става „видимо“, може да бъде изучено. В зависимост от обстоятелствата, наличието или липсата на това вещество може да бъде тълкувано от криминалиста по един или друг начин.

Почти във всички книги, в които се описва приложението на луминесценцията в криминалистиката, се привежда историята с британския физик Робърт Ууд. Може читателят да я знае и за това нека ми прости, че пак ще я разкажа.

В края на Първата световна война, през 1918 г., някои служители от британските тайни служби се похвалили пред Ууд, че са изобретили такава специална хартия, на която не може да се направи запис със

симпатично мастило, т.е. изобрети ти са „анти тайнописна“ хартия. Всъщност цялото изобретение се състояло в това, че на хартията била нанесена мрежа от разноцветни линии. Едни от багрилата на тази мрежа се разтваряли във вода, други — в бензин и ацетон, трети — в алкохол. Понеже в състава на симпатичните мастила влизат като разтворители вода, спирт или бензин, при писане върху такава хартия симпатичното мастило ще разтвори част от линиите и скритият текст веднага ще стане явен.

Ууд надиграл тайните служби. Той взел обикновен вазелин и с него намазал един нов печат, който получил от военната цензура. След това изтрил печата така добре, че той вече не оставял очевидни мазни следи от пласта вазелин. Ууд притиснал печата върху „анти тайнописната“ хартия и след това я дал на секретните служби за изследване. Те разгледали внимателно хартията под микроскоп в обикновена и поляризирана светлина, не открили нищо подозрително и решили, че Ууд им се подиграва. Заключение то било, че хартията е чиста. Тогава Ууд облъчил пробата с ултравиолетови лъчи. И тъй като вазелинът луминесцира, нищожният невидим с обикновени средства пласт бил достатъчен, за да засвети текстът на печата: „Секретни сведения няма“.

Работата е в това, че да се види и фотографира луминесценция са достатъчни свръхнищожни количества луминофор. Една десетмилиардна от грама — количество, което е просто абстрактно за нашите представи — може да бъде забелязано. В някои случаи това количество е всичко на всичко десетина молекули от изследваното съединение. Ненапрасно и не съвсем на шега се твърди, че ако някоя извънземна цивилизация би пожелала да маркира всички хора по земното кълбо, за да може да ги разпознава, ще са нужни не повече от половин грам добър луминофор!

Понякога в изследвания обект луминофорите са в достатъчно количество. Тогава задачата, поставена от оперативните или следствените органи, се решава лесно. Но има случаи, когато луминесциращото вещество в обекта е такова, че е трудно да бъде открито. Тогава аналитиците използват съединения, които като че „проявяват“ луминофора. Те взаимодействуват с търсеното вещество и или усилват светенето му, или променят цвета на луминесценцията. Нещо повече. Този метод се прилага и в случаите, когато търсеното

вещество въобще не луминесцира, например при откриване на нищожни следи от метал. Има съединения, които предоставят на криминалиста просто фантастични възможности. Ето два такива случая от световната практика.

Първи случай. Бандити делят банкноти от обир на банка. В едно от куфарчетата, където са поставени парите, е попаднала случайно една монета. Дотук — нищо особено. Кой ще обърне внимание на монетата, когато до нея, около нея, над нея са струпани пачки банкноти?

Само че монетата се трие о пачките и нанася невидими, абсурдно нищожни следи по някои банкноти.

Част от банкнотите попадат в следствените органи. В един от заподозрените е намерено и куфарче, в което, ненужна и забравена, се търкаля монетата. Бандитът, разбира се, отрича всичко.

Досещате ли се вече колко удивителна е задачата, която хрумва на един находчив следовател? Да се докажат следите от тази монета върху онези банкноти!

Следователят не само е находчив. Той просто е чел или слушал за възможностите на луминесцентния анализ и за техническите устройства, които могат да решат такава непосилна задача.

И те я решават. Следите се доказват.

Втори случай. Извършено е убийство. С пушка с оптичен прицел е застрелян индустриалец. Полицията успява да блокира съседната сграда и намира пушката. Задържа и три съмнителни лица.

По пушката няма пръстови отпечатъци — те са изтрити. А дали не може да се намери обратното: следи от метала, от който е изработена пушката, по нечи ръце?

И тази задача е също удивителна. Но може да се реши. Убиецът едва ли е имал време да се измие грижливо!

С определено съединение се обработват ръцете на тримата задържани. Търси се луминесценция — такава, която да отговаря на дадения метал.

Намират я у един от тримата! Релефът на следите отговаря на метални части от тази пушка, не от друга. Съпадението е такова, че се проявява образът на болт, съответстващ на болт от пушката!

Право на читателите е да не повярват. Но такива примери се описват в специалната литература, а това вече говори твърде много.

Тук няма да цитираме съвсем обикновените случаи, когато по дръжките на сейфове, секретни помещения, тайници и т.н. се нанася невидим луминофор във вид на прах или на разтвор. Всеки, който се е докоснал до такава дръжка, е вече белязан. Трябва само следите да се облъчат с ултравиолетова светлина.

Има една подробност. Могат да се подберат такива луминофори, че и най-старателното измиване да не може да ги премахне! Стоят със седмици по ръце, дрехи, обувки.

Веднъж е трябвало да се установи колко души са пипали секретни документи, които не са били за техните очи. Наложило се по десетки ръце да се търсят следи от луминофора, с който са били обработени документите. Работата била огромна, но била извършена. Станало неопровержимо ясно кой е имал досег с документите — в джоба на балтона на един от сътрудниците имало ръкавици, по които след съответните манипулации светнали следи от луминофора.

Това отклонение — разказът за луминесцентния анализ, има един съществен недостатък. То поднася на читателя най-особените, най-трудните случаи. А всекидневието на една лаборатория за луминесцентен анализ е изпълнено с рутинни изследвания. Прави се главно експертиза на подправени документи, фалшиви банкноти (когато се случат!), фактури и ведомости, в които са вписани или изтривани данни и числа. Това не представлява никаква трудност. Заличеният текст се вижда така, като че никога не е бил заличаван. Добавената цифра свети издайнически върху сметката или експедиционната бележка. Фалшивите банкноти, които някой наивник е купил и е смятал, че прави много изгодна сделка, се подсмивват с несвършените си портрети в синкавата светлина.

Казваме, че изследванията са рутинни просто защото подобни престъпления, при които може да се приложи луминесцентният анализ, са най-чести. Впрочем те имат достатъчно дълга история — за пръв път документи са били подложени на такъв анализ през 1900 г. В криминалистичната практика ги е въвел физикът Роберт Ууд, за когото вече стана дума. Принципът е останал същият, само техниката се е променила значително за изминалите десетилетия.

Понякога в лабораторията идват с молби да се помогне не при криминални случаи, а когато трябва да се подложат на експертиза музейни предмети и предмети на изкуството.

Представено е например старо евангелие. По страниците му е имало преписки с вековна възраст. Полунеграмотен поп, забравен от бога и хората, е писал за черна чума и кърджалийска напаст, за хайдути отмъстителни и за робско тегло. Но после нечия ръка е изстъргала несръчните букви, старателно е заличила думите. Какво се крие по белите полета на евангелието? Загубено ли е? Луминесцентният анализ може да го извади от сумрака на годините.

Иконата, донесена в музея, изглежда нова. Но някои едва забележими признаци навеждат на мисълта, че основата е много по-стара. Има начини това да се провери. Луминесцентният анализ ще покаже дали под новите образи не се крие нещо по-ценно, което си заслужава труда да бъде реставрирано. Методът всъщност е един от първите, към които експертизата се обръща, за да се установи фалшифицирането на картини. Доказват се различия в багрилата по състав и по нанасянето им във времето, проявяват се по-късните поправки, виждат се невидими подписи, закрити от пластовете бон.

Читателят навярно ще попита:

— А как се развиха по-нататък събитията около смъртта на Ангелина Стамова?

Страшното предположение не се потвърди.

Подробната експертиза не откри по дрехите на загиналата следи от ръцете на дъщерята. Нямаше такива следи. Прахът също беше аргумент. Навсякъде по блузата, полата и обувките той съответствуваше на праха от двора, а не беше от мазилката и балкона. И моделът на падането, създаден от електронноизчислителната машина и възпроизведен на екран, говореше за трагична злополука.

Стефанка Стамова въобще не знаеше нищо за хората, които се бяха старали да стигнат до истината и които щяха да се погрижат за бъдещата и съдба. И не можеше да знае. Защото все още други хора търпеливо, ден след ден и връщаха паметта, за да я върнат към живота.

СЛЕДИ ОТ НЕИЗВЕСТНА КОЛА

Той крачеше бързо по банкета на шосето и пътят му беше така познат, че би могъл и нощем да върви спокойно по него. Но нощта още не беше дошла. Слънцето беше залязло и от планината се бе спуснал мек синкав здрач, само небето на запад беше още розово и бистро.

„Ако бях го чакал, повече щях да се забавя... — помисли мъжът и премести сакчето, което носеше, от дясната в лявата си ръка. — Утре трябва да видя кошерите, времето ще е добро!“ Той плъзна поглед към планината с розовото сияние над нея, после — към тополките край пътя, които не поклащаха нито лист. И продължи да върви... По шосето покрай него, с меко свистене на гумите, преминаваха коли. Някои бяха запалили вече фаровете и в това смесване на сивата здрачевина по пътя с бяло-жълтите светлини имаше нещо нереално и чуждо.

До разклона, откъдето трябваше да поеме вдясно покрай хълма, бяха някакви стотина метра. Ето, тук стоеше и табелката, която показваше отклонението. Той я знаеше все такава от години — олющена и потъмняла от дъждовете.

Някъде отзад пак идваше кола, той чу далечния глух шум на мотора. Стигна до табелката, пак я погледна, погледна и небето над планината.

Това беше последното, което видя. Една невероятна, разкъсваща болка сякаш избухна в него, прониза го до всяка клетка, до върха на пръстите, с които държеше сакчето. После го запрати в мрака.

Покрай ранения, сгърчен на банкета мъж първо мина сива „Шкода“. Силната светлина на фаровете се плъзна над мъжа, улови го. „Шкодата“ едва-едва забави ход, след това рязко увеличи скоростта и потъна из завоите.

Зад волана седеше мъж около петдесетте, с ниско подстригани, вече посивели коси, остри очи и спортно, загоряло от слънцето лице. Той беше сам в колата. Видя лежащия на банкета и разбра. Не беше вечерашен, не можеше да се залъже, че там лежи някакъв пиян. Веднага прецени какво означават отблясъците от счупено стъкло, които просветнаха в очите му, отхвърчалото на метри сакче, неестествено подгънатите ръце. Не спря, защото се уплаши. Не му беше ясно и от какво се уплаши, просто беше навикнал да избягва усложненията в живота. Стисна здраво волана, защото ръцете му затрепериха, и натисна газта. Въпреки мъжествеността си спортен вид после дълго щеше да сънува кошмарното видение на банкета, но в края на краищата щеше да се успокои и да го забрави.

А полумъртвият загуби три минути от шанса да бъде спасен. Нови две минути загуби от един бял „Москвич“, който профуча в насрещното платно. Хората в него — мъж и две жени — се разправяха за някаква ограда от циментови колове, която трябвало да бъде направена в неделя на мястото, но за които още не бил намерен превоз. Ако бяха видели ранения, те може би щяха да го вдигнат.

После мина металносиво „Пежо“. То също забави ход след двадесетина метра, даже светнаха стоповете му, но после угаснаха и „Пежото“ набра скорост.

Зад волана седеше момче и до него, на предната седалка — момиче. Момчето едва ли имаше и двадесетина години, беше с мек, още почти детски овал на лицето и беше наметнало ново кадифено яке с големи кожени кръпки на лактите. Шофираше добре и даже някак непривично уверено за възрастта си.

Момичето беше още по-младо от него — дребничко и хубавко, с големи тъмни очи на нежното лице. В първия миг то застина на седалката, после посегна към дръжката на вратата и се извъртя учудено към момчето, когато колата увеличи скоростта.

— Вальо! — каза то. — Там лежеше някой!

Момчето не отговори, държеше волана и гледаше напред.

— Вальо! — повтори момичето високо. — Спри! Там лежеше...

— Не е наша работа! — каза глухо Вальо, или Валентин.

Момичето извика нещо неразбрано и посегна към волана. Момчето я блъсна с лакът. Колата закриви по шосето, мина бялата линия. Насрещно движение нямаше и тя успя безпрепятствено отново да се върне в платното. Момичето се дръпна в ъгъла на седалката, по бледото му лице не беше останала капка кръв.

— Не е наша работа! — повтори този Вальо. — Какво толкова! Ще го вдигне някой! А аз едва взех колата и ключа!

Момичето поклати глава.

— Не искам! На никаква вила не искам! Да не спреш...

„Пежото“ летеше по шосето, човекът на пътя беше загубил още две минути и половина от последния си шанс да оживее, а момичето още не знаеше, че чуждото нещастие ще се окаже за него късмет в живота.

После мина една „Лада“ със служебен номер.

И някакъв камион.

Мъжът вече нямаше шансове.

Шести или седми по шосето мина лимоненожълт „Москвич“. Шофьорът в него беше сам — светъл, едър мъжага, с руса смешновата брада и кафяви кръгли очи, които му придаваха някак учуден израз. Той беше журналист от окръжния вестник и гледаше да се прибере

незабелязан в града, защото беше пил две водки при председателя на АПК и главата му беше леке замаяна.

Той видя мъжа и машинално натисна спирачките. Те изскърцаха жално, колата наведе предницата си, залюля се и спря подир двадесетина метра.

Журналистът — името му беше Владимир Семов, едва сега започна да преценява какво точно е положението му. Беше пил. А там лежеше един пострадал, навярно блъснат от кола. Ако го вдигнеше и отнесе до болницата в града, щяха да му вземат кръвна проба и най-малкото щеше да загуби книжката си за една година, без да се броят другите усложнения — например да го обвинят за нещастията. Но там лежеше един човек, а той беше журналистът, онзи, при когото хората идваха да се оплакват от неразбориите и живота си. И той, Владимир Семов, седеше, размисляше и... се страхуваше!

Семов изруга на глас, даде заден ход и спря до мъжа. После блъсна вратата и излезе.

Раненият лежеше по очи, присвил крака и отметнал ръце, сякаш бе искал да хване нещо във въздуха и бе паднал след това. Веднага се виждаше къде бе ударен — вляво в кръста. Там сакото му беше раздрано и охлузено, ризата беше скъсана, напоена с кръв, и под нея се виждаше не кожа, а нещо зловещо, яркочервено и трептящо.

Семов стисна зъби, наведе се и хвана ръката на ранения. Не можа да намери пулса, но мъжът дишаше някак особено — едва доловимо на моменти и после с дълги хъркащи въздишки. Беше още жив.

Семов бързо отвори задната врата на „Москвича“, хвана мъжа под мишниците и се опита да го довлече до колата. Не успя. Не толкова, че раненият беше тежък, просто журналистът никога не бе носил хора, които са в безсъзнание и са отпуснати и неудобни за пренасяне. А и се боеше да не би с някое непредпазливо движение да стори нещо непоправимо.

Затова той остави ранения и излезе на шосето. Трябваша хора, трябваше още някой да помогне.

Първата кола, която наближи, беше една „Лада“. Семов размаха ръце, навлезе даже опасно навътре в платното. „Ладата“ го забележа отдалеч, намали и спря.

От страничния прозорец се подаде главата на млад мъж с кръгло, грубовато лице и гъсти бакенбарди.

— Един ранен има там! — каза Семов бързо. — Помогнете, трябва да помогнете да го вдигнем!

Мъжът го изгледа така, сякаш не разбра. Семов се приближи до вратата, като се готвеше да повтори думите си. Това беше грешката му — че освободи пътя. Ръката на мъжа незабелязано се спусна към скоростите и „Ладата“ потегли от място с писък на гумите.

— Гадина! — изрева Семов в безсилна злоба.

Втората кола той спря вече другояче. Застана отпред и изкрещя:

— Слизайте! Само да посмеете да избягате! Там има ранен! — посочи с ръка към банкета.

В колата — едно старичко „Жигули“, седяха двама възрастни, вероятно съпрузи. Мъжът беше нисък, с прошарена, доста оредяла коса и внимателни очи. Той разкопча предпазния колан, отвори вратата и бавно излезе. Жената, която седеше до него, гледаше уплашено ту Семов, ту мъжа си.

— Живо! — извика отново Семов. — И няма да бягаш!

Мъжът нищо не отговори. Той с един поглед оцени положението, видя ранения на банкета и тръгна към него пак така, без да бърза. Семов изтича напред, подхвана ранения под мишниците.

— Дръжте краката! — каза той. Когато крещеше — не усещаше, но сега изведнъж почувствува, че не може да говори грубо на този възрастен мъж. В това време жената беше излязла. Тя изтърва само едно възклицание и неочаквано сръчно издърпа отнякъде светло мъхесто одеяло. Изтича и докато мъжете вдигаха ранения, постла одеялото на задната седалка на „Москвича“. Дватама положиха ранения на одеялото и го загърнаха.

— Трябва да дойдете с мен! — нареди Семов. — За свидетели! Всичко видяхте! — Възбуждението и водката отново взеха връх и той добави ненужно остро. — Записал съм номера, никакво бягане!

Мъжът, който досега не беше казал нито дума, сви очи и отвърна също така нападателно:

— Я мълчете! Аз съм учител, а ние какъв сте? Вие само да посмеете да бягате!

Семов се сепна. Усложненията вече започваха. Светлото му лице се изкриви в гримаса. Той отвори бързо вратата на „Москвича“ откъм

волана и докато се надъхваше в колата, извика:

— Карайте след мен! Не съм го ударил аз, намерих го!

Не разчиташе, че другият ще му повярва, но държеше да го каже. Включи на скорост, натисна газта и помисли:

„Хайде сега! Да става каквото ще!“

Данаил Габровски пристигна в хирургическата амбулатория десетина минути, след като му позвъниха от управлението. Сестрата — една възрастна стегната жена, явно с голяма практика — погледна пациентката, която седеше на кушетката и се мръщеше от болки.

— Вие сте за приемната! Можете ли сама?

Жената се надигна с охкане. Сестрата я изпрати до вратата и се обърна към Габровски:

— Раненият е в операционната. Доктор Николов отиде с него и ще се върне. Дрехите ги прибрах. Сега ли ги искате или...?

— Само две думи — каза Габровски. Кой доведе ранения.

— Вън са, в чакалнята. Двама мъже и една жена. Казах на милиционера да не ги пуска никъде!

— Добре. Дайте ми дрехите!

Дрехите бяха акуратно сгънати на купчинка зад паравана.

Габровски измъкна от куфарчето си голям найлонов плик, разтвори го и преди да ги прибере, ги огледа.

Сако, разкъсано вляво, с голяма следа от охлузване. Следата беше дълга, с шоколадовокафяв цвят и опираше в широко, подгизнало от съсирена кръв петно. Левият ръкав също бе охлузен и потънал в прах. Риза. Съвсем обикновена. Беше разпрана вляво и още по-напоена с кръв. Бельо, панталон, чорапи, доста износени обувки. На панталона също имаше следа от удар вляво, но цветът ѝ беше по-друг, като бронзов.

„Ясно. Гор е калникът, долу е бронята“ — помисли Габровски.

Мълчаливо, под погледа на сестрата, той напъха дрехите в плика. Завладя го едно особено чувство — знаеше, то винаги се появяваше у него в такива случаи. Дрехи. Най-обикновени вещи. Това е, което е останало от човека. Сако, панталон. Те още са живи, тези вещи, но човекът вече го няма. И никога няма да го има, защото е неповторим.

Габровски залепи плика със скок, прокашля се и нареди:

— Покажете ми свидетелите!

Още като го видя на вратата, Семов разбра — това е следователят — висок, слабоват, с издължено лице, изсивяла на слепоочията коса и тъмни добродушни очи, които изведнъж го погледнаха изпитателно.

Той стана, изправи се и учителят. Докато чакаха тук, двамата бяха разговаряли. Отначало недружелюбен и подозрителен, постепенно учителят беше повярвал, че Семов не е виновният — особено след като журналистът разказа как се бе опитвал да спре колите по пътя.

— Кой ги възпита тия подлеци? Кой? — беше възкликнал учителят. — Ние ли?

И после разговорът беше потръгнал. Споменаха и други такива случаи. Семов разказа нещичко от своята журналистическа практика. И все си мислеше, че ей сега ще дойдат, ще го извикат за проба за алкохол и после ще се завърти една...

— А вие извинявайте, аз малко така... — каза по едно време учителят, — но то е ясно. Ей там е вашата кола, трябваше веднага да съобразя, че по нея няма удар! А, като че следователят идва!

Представиха се. Габровски погледна хората наоколо и каза тихо:

— Тук не е удобно. Елате, ако обичате!

Заведе и тримата в кабинета на старшата сестра, който в момента беше празен. Покани ги, изслуша ги, включително и жената на учителя, която просто като че нямаше какво да добави. Но Габровски знаеше, че жените имат изострено чувство към детайла. Тази възрастна, много видяла жена може би беше забелязала нещо, което двамата мъже и не предполагаха, че съществува. После нареди:

— Добре. Вие ще дойдете с мен на мястото! — обърна се той към Семов, а — на учителя и жена му — вие можете да си отидете, но ще бъдете на разположение и тази вечер, и в близките дни! Няма начин престъпникът да се скрие! Ще го намерим. Впрочем, преди да си тръгнете, нужна е една проба за алкохол. Формалност може би, но така е!

Габровски беше разследвал десетки пътнотранспортни произшествия, беше си изработил точен начин на действие и го

следваше неотклонно. Едната насока бяха данните около жертвата: всичко, което можеха да дадат лекарите, разказът на пострадалия, ако беше в състояние да говори, лабораторните изследвания на следите по дрехите. Втората насока бяха показанията на очевидците. И третата — огледът на мястото, издирването на всички следи — видими и невидими. Това бяха насоки, чиито резултати в края на краищата се събираха в неумолим възел и не бе имало случаи престъплението да остане неразкрито. Самият характер на нещастията е такъв, че остават много следи и те въобще не могат да бъдат заличени.

Алкохолната проба беше ясна и категорична. Габровски мълчаливо протегна ръка и Семов подаде шофьорската си книжка. Учителят само поклати глава и в очите му отново проблесна недоверие. Как можеше така? Значи беше пил...

— Вие седнете отпред! — каза Габровски сухо, когато влизаха в дежурната кола. Самият той се намести на задната седалка и положи до себе си своето черно куфарче. — Къде казвате, че е? Към шестнадесетия километър?

Беше ясна и доста прохладна нощ. От планината появаше и макар че беше средата на май, да се стои дълго на открито не беше много приятно. Шофьорът — старшина, застана на шосето и със знака предупреждаваше рядко минаващите коли да завиват встрани.

Семов стоеше на банкетата, слушаше спокойното свирене на щурците, което се носеше от поляните, и в душата му неуловимо и неприятно се прокрадваше колебание. Беше спрял там, където другите бяха отминавали, беше се опитал да спаси човек. Ъй какво? Рицар някакъв. Сега книжката отиде най-малко за година, ще има неприятности, ще пише показания... И защо на него трябваше да се случи? Защо не се забави още половин час? Случайност, това е. Излизаш десет минути по-рано и изпускаш човека, от когото зависи съдбата ти и който вече няма да се върне и да позвъни у дома ти. Навеждаш се да си завържеш връзката на обувката, губиш половин минута, но на съседния ъгъл катастрофата отнема нечий друг живот, не твоя!

Семов въздъхна и отмести поглед към тъмните заоблени хълмове наоколо.

А Данаил Габровски следеше точните и внимателни движения на експерта криминалист, който беше пристигнал с втора кола и сега събираше с пинцета малките разпилени стъкълца на мястото на злополуката. Експертът заобикаляше голямото петно кръв и разменяше по някоя дума със своя помощник под светлината на лампите. Всичко вървеше по своя ред — снимки общ план, възлов, детайли. Скица.

Габровски гледаше експерта, но мислеше за Семов. Значи има още такива хора! Каквото и да се говори, но има! Ако не беше виновен, а по всичко личеше, че не е, той добре знаеше на какво се излага. И бе спрял. Случайност някаква. Изпадаш в беда и покрай тебе профучават равнодушните, подлеците, мръсниците. А човекът, който може да ти помогне, който трябва да дойде, него го няма. Забавил се е в съседното село. Спрял се е да поговори с някого, за когото не си и чувал. И десетината минути, в които се решават съдби — и на теб, и на твоите близки, — са отлетели.

Експертът и помощникът му продължаваха огледа. Прибраха парченцата стъкла в пластмасови пликчета, свериха още веднъж скицата. Вдигнаха високо лампите, после ги снишиха до земята. Пороят светлина се блъскаше, преливаше и се отразяваше във всяка грапавинка.

И тогава забелязаха. Две къси, съвсем къси ивици — следи от гуми. Значи онзи в колата все пак бе натиснал спирачките. При тази скорост той напълно беше разбрал, че е ударил човек, но или беше много хитър подлец, или беше някой безчувствен идиот, защото даже не бе направил по-сериозен опит да спре.

Габровски също се приближи и се наведе над следите. Както изглеждаше, колата не беше от често срещаните у нас. Имаше опит вече с десетки, ако не и със стотици престъпления по пътищата. В окръга, а и в съседните окръзи той беше признатият специалист по пътнотранспортните произшествия. Окото му като че веднага сглобяваше частиците от счупените фарове, преценяваше предполагаемата височина на броните, широчината и вида на следите от гумите, разстоянията между колелата, т.нар. колея. Можеше почти със сигурност да каже каква е колата и лабораториите потвърждаваха догадките му.

Тези стъкълца бяха от фар, който не принадлежеше на обичайна кола. И колеята тук долу също. Колата беше от рядко срещаните и това

създаваше особено положение. Или още утре на обяд щеше да знае вида ѝ, годината на производство, номера и собственика ѝ в страната, или пък щеше да узнае вида и годината на производството, но собственикът ѝ — някой турист или транзитно минаваш чужденец — отдавна щеше да е прекосил границата.

Той, следователят Габровски, трябваше да действа бързо. Хората от граничните пунктове бяха опитни — не пропускаха ударени коли, а сега щяха да бъдат и допълнително предупредени. Но имаше и друго. Нужно беше да се спрат всички онези, които бяха влезли в страната с коли, а се опитваха да излязат без тях. В това отношение съществуваше разработена система, която действуваше безотказно, необходимо беше само да се подаде сигнал за такова пътнотранспортно произшествие.

Габровски влезе в колата и вдигна радиотелефона. В следващите секунди десетки други радиотелефони щяха да предават краткото съобщение, стотици очи щяха да се взират внимателно по пътищата, по улиците на градовете и на контролните пунктове, невидими бариери щяха да се спуснат пред беглеца престъпник. Той нямаше къде да избяга, не можеше да избяга.

Габровски предаде съобщението, погледна часовника на арматурното табло и отвори вратата.

— Елате! — кимна той към Семов. После извика. — Старшина, тръгваме!

След час, когато Семов дописваше показанията си, а Габровски беше одимил достатъчно кабинета си, влезе дежурният старшина, погледна към Семов и тихо каза нещо на следователя. Габровски кимна. Не беше очаквал и друго от проверката на последните часове от деня на Семов и възрастния учител.

Той се надигна, измъкна от бюрото си кафеварка, пакет кафе, захарница и започна да свещенодейства. Умираще за едно безумно горещо кафе, а знаеше, че и журналистът там, на съседната маса, не би се отказал.

Семов се подписа, стана и подаде листовете.

— Заповядайте! — помести чашките към него Габровски. — Ако не ви се спи много...

Семов седна пак, този път до бюрото, и се зае с кафето. Двамата мълчаха, но внимателно се изучаваха.

„Интересен — мислеше Габровски. — Малко детинска му е физиономията, макар и с брада, но кой може да каже какво се крие зад физиономията на един човек! Татко Ломброзо с неговите «родени» престъпници, а? Вятър! Този тук изглежда момче... момче, нищо не видяло и не чуло от живота, а ето... Знае ли човек? Да...“

„Виж ти! — мислеше Семов. — Какво ли му е минало през главата!? И интересно — има ли семейство, жена, деца, грижи... синът донесъл тройка, майка му боледува... И тая служба! Тежка служба...“

— Как е... раненият? — запита Семов по едно време.

— Все така. Още е в операционната.

Габровски допи кафето си и добави:

— Ще ви моля тия дни да не ходите в командировка, може да потрябвате при разследването! Какво да се прави... служба!

Едва сега, както седеше, Семов съзря на края на бюрото своята шофьорска книжка. Габровски проследи погледа му и я посочи с очи.

— А, да... Да не я забравите! Тя на мен съвсем не ми е нужна!

Стената насреща беше покрита с таблици и Халачев така беше свикнал с тях, че даже не ги забелязваше. Те не му и служеха — при всяка експертиза той отваряте справочниците и проверяваше на какъв състав автомобилна боя точно каква фирма производител отговаря. Понататък вече обръщаше фишовете в картотеката, сравняваше и размисляше. Беше като нареждане на мозайка, в която всяка частица трябва да попадне на своето място, за да се получи отговорът. А точен отговор винаги имаше, просто трябваше да се стигне до него. Нямаше никакво значение, че автомобилът е пребоядисван два и три пъти, че старата боя е била изстъргана, горена с горелка или замазвана. Методът улавяше онова, което и най-острото човешко око не можеше да види, хващаше всеки пласт боя с изключителна точност и нямаше значение, че той може да има дебелина само няколко молекули.

Методът се нарича лазерна спектроскопия. Зад сложното наименование и още по-сложната апаратура се крие прост и много сигурен принцип. Върху миниатюрното късче с неизвестен състав се насочва лазерен лъч. В тънкото острие на този лъч се концентрира огромна плътност на мощността. Върху площ с размер десетохилядни от милиметъра се получава такава температура, че за части от

секундата веществото на това място се изпарява. Ако променяме честотата на лазерното излъчване, ще можем да възбудим едни или други преходи в атомите или молекулите на изследваното вещество. Когато коя да е градивна частица се връща в изходното си състояние, тя излъчва строго определен, лично неин спектър вълни, по който пък ние можем да установим наличието и — количествено и качествено — в обекта. Получава се абсолютно точна „химическа снимка“ на изследваното вещество: титан — толкова процента, манган, хром, цинк, барий в така нататък. Наблюдава се дори картината и на различните изотопи. Това е много съществено, защото специфичността на дадена боя често може да се констатира именно по различията в процентното съдържание на изотопите.

От състава на боята и от фирмата производител се стига до марката на автомобила, евентуално до годината на производството. Слоеве от пребойдисването се установяват веднага, независимо от всички опити за заличаване и това дава допълнителна информация. Ако се намерят и други следи — например от бронята, отпечатъци от гумите или частици от счупен фар или мигач, — тогава лабораторните изследвания обрисуват автомобила с невероятна точност. Стават известни, марката, годината на производство, цветът, степента на остаряване на боята, видът и захабяването на бронята, в какво състояние са фаровете, каква марка са гумите, нови ли са или стари и даже приблизително колко хиляди километра пробег имат, защото това личи по релефа на протекторите. Понякога се намират и части от крушки на фарове или мигачи. Тогава специалното изследване на жичката и вътрешната повърхност на стъклото може да установи дали крушката е светела в момента на счупването. А това е важно в много случаи, когато шофьорите или пострадалите твърдят, че колата е била със запалени фарове. При счупване на светеца крушка жичката прегаря по определен начин. Ако крушката не е светела, скъсването е друго или просто жичката остава цяла. Микроскопското изследване лесно установява този факт.

Халачев имаше за днес два анализа. Първият беше на материалите, изпратени от Габровски. Сакото на ранения беше донесено още през нощта. И както при всички такива проби, подготовката отне почти десет пъти повече време, отколкото самата

проба. Това беше много характерно при тези изследвания. Трябваше да се спазят всички условия, за да бъдат резултатите абсолютно точни.

Докато лаборантката подготвяше частиците боя, като ги снимаше под микроскоп от плата на сакото, Халачев проверяваше апаратурата. На пръв поглед тя не правеше особено впечатление нито с външния си вид, нито с големината си. Но именно малките размери говореха за съвършенството на техниката. Стара истина е, че гигантските апарати — „динозаври“, стъписват само непосветените. Една апаратура, изградена от течни кристали, която може да се окачи на стената като картина и да не заема повече място от един цветен постер, е по-съвършена от старите амперметри, волтметри и термометри така, както транзисторният радиоприемник е с цяла епоха по-съвършен от ламповите приемници!

Сега и лазерните устройства не предизвикват особено удивление, а преди двадесетина години те бяха сензация в науката. И както често става, предсказали ги бяха писателите фантасти. Хиперболоидът на инженер Гарин от едноименния роман на Алексей Толстой си е просто един лазер. С тази подробност, че Алексей Толстой е написал романа близо тридесет години преди Басов, Прохоров и Таунс да направят откритието. Писателят е имал гениалната догадка, че светлината може да бъде събрана и насочена като страшен всеразрушаващ лъч. Откритието потвърди, че светлината може да се обуздае, но по особен начин.

Принципът, за който става дума, е влязъл даже в гимназиалните учебници. Всяка естествена светлина от Слънцето, светкавиците, пламналата савана или вулканите, а и изкуствената светлина от електрическите крушки се получава по един и същи начин: атомите на веществото приемат енергия отвън и когато се връщат в предишното си състояние, излъчват енергията във вид на порции светлина — фотони. Тези фотони се разлитат хаотично във всички посоки, а съответстващите им вълни имат най-различни дължини. Светлината от лазерното устройство е по-друга, тя е съставена от вълни с еднаква дължина. Едно доста изтъркано, но точно сравнение оприличава лазерната светлина на дивизия, която марширува в крак. Това качество придава на лазерния лъч необикновени свойства. Той е едноцветен (монохроматичен), разходимостта му е изключително малка, което дава възможност за концентриране на енергията в тесен сноп и за

получаване на невероятна плътност на мощността, така че той да действува например като свръхнажежено тънко острие.

Към девет часа сутринта по лазерната емисионна спектрограма можеше да се разчете съставът на двата пласта боя от калника. В друга лаборатория бе намерен съставът на стъклото от фара. По релефа на лицевата повърхност на стъкълцата, макар те да бяха само една пета от фара, електронноизчислителна машина възстанови контурите на целия фар и веднага посочи от кой тип е и в кои марки коли се монтира. Ширината на колеята беше допълнителното сведение. Всичко това беше предостатъчно. В девет часа и двадесет минута вече беше известна марката и годината на производство на колата. Тя наистина се оказа от по-рядко срещаните: „BMW-318“, произведена през 1979 година.

В девет часа и двадесет и пет минути данните бяха изпратени на граничните пунктове. Подобна кола не беше минавала от снощи. Междувременно се завъртяха картотечните табла в справочния отдел на управлението за контрол на автомобилния транспорт. Справката продължи само минута и половина. Коли BMW-318, шоколадовокафяви, в страната имаше само две. Едната беше на доктор Живко Обрешков, началник-отделение в болница в Русе и беше произведена през 1979 г. Другата, също модел 1979 г., принадлежеше на инженер Марио Ганчев, живеещ в комплекс „Изток“ в София.

Между девет часа и четиридесет и пет минути и девет и петдесет от управленията в София и Русе почти едновременно тръгнаха две дежурни коли и сините им „светулки“ блеснаха на кръстовищата.

В Русе един младичък лейтенант откри доктор Обрешков на утринна визитация в отделението. Старшата сестра приближи до доктора и му прошепна нещо на ухото. Той примигна неспокойно и излезе в коридора, където, заметнат с бяла престилка, стоеше лейтенантът, който се представи, извини се за прекъсването на визитацията и запита:

— Къде е сега вашата кола, доктор Обрешков?

Лекарят примигна още по-неспокойно и каза тревожно:

— Как къде? Какво е станало?

— Питам: къде е? — повтори по-твърдо лейтенантът.

— Ами на двора! — учуди се докторът. — Ето!

Той пристъпи няколко крачки, приближи се до прозореца на коридора и посочи с ръка:

— Там, на паркинга!

Действително на паркинга между другите коли тъмнееше шоколадовокафявото BMW.

— Ще ви помоля да слезете за малко с мен! — каза лейтенантът. Той искаше собственикът да присъствува на огледа — това беше важно правило.

Слязоха. Колата беше доста напращена, не беше мита поне два-три дни. Явно докторът не отделяше много от времето си, за да се грижи за нея. По боята не се виждаше никаква следа от удар. Фаровете си бяха на мястото, по калниците и бронята нямаше и драскотина.

На лейтенанта веднага му стана ясно — с тази кола нищо не бе се случвало. Но понеже беше млад и много старателен, пък и не знаеше какво може да нареди началникът, поиска докторът в негово присъствие да откара колата в КАТ.

— Какво е станало! — развълнува се Обрешков. — Какви са тези истории! Аз съм си купил нормално колата, три години съм работил в Африка! Вие знаете ли какво е да работите там!

Лейтенантът не знаеше. Колата трябваше да се достави в КАТ и беше доставена. Там един майор от техническата служба само я погледна, надникна под калниците, поразчопли с ножче твърдата кора от кал и масло. После се изправи и каза на лейтенанта, който внимателно наблюдаваше:

— Идете да извикате доктора! Трябва да му се извиним за безпокойството!

В десет часа и пет минути дежурната софийска кола спря пред блока на Марио Ганчев в квартал „Изток“. Асансьорът, разбира се, не работеше и капитанът се запъхтя по стъпалата до седмиятаж. Натисна звънеца. Отначало отвътре не се чуваше нищо, но той продължи да звъни и по едно време до вратата приближиха тихи стъпки.

— Кой е там! — рече един старчески глас.

— Отворете! Служебно! — отговори капитанът. Той не искаше да употреби думата „милиция“.

Старецът отгатък се поколеба, но отвори. Когато видя униформения мъж, изохка от изненада.

— Господи! Ка... какво...

— Търся инженер Марио Ганчев! — каза капитанът. — Къде е сега?

— Къде... работи? — не разбра въпроса старецът. — Ами в чужбина... Какво има? Влезте! — засуети се той.

— Къде в чужбина? — запита, влизайки капитанът и машинално огледа антрето. Нищо особено. Антре като антре, доста поизоставено, с купчина обувки от едната страна.

— В Мароко, четири години вече е там! Моля ви се, какво е станало с Марио? Синът ми, господи!

— Нищо не е станало. Но значи той не е тук, в страната?

— Не е, не е! И снахата, и внукът са там! Ще си дойдат за лятото!

— А колата им къде е? С тях ли е?

— Не е, не е! — засуети се пак старецът. — Тука е тя, тука е, в гаража!

— Къде е гаражът?

— В Лозенец... На Христо е той, племенника му.

— Кой има ключовете от колата?

— У Марио са... и у Христо. Той на него остави един, да я наглежда...

— Адресът и телефонът на Христо!

— Ей тука е, тука... — старецът повлече крака към кухнята. — Ето го телефона на Христо! — и той подаде на капитана, който го беше последвал, едно листче.

„Христо Великов, в кантората 899-14-29“ — прочете на ум капитанът.

— Каква кантора?

Той очакваше да чуе за кантора на адвокат, но излезе, че това е кантора на външнотърговска организация. Когато го потърси, Великов беше на съвещание.

— Извикайте го, спешно е! — настоя капитанът.

Гласът на Великов, отначало сух и неприязнен, когато започна разговора, бързо придоби тревожни нотки. Да, ключовете са у него. И от гаража, и от колата. Никому не ги е давал, никому! Какво има, не

може ли следобед? Трябва веднага да се отиде до гаража? Добре, ще чака да минат и да го вземат.

Капитанът остави слушалката и се обърна към стареца:

— Извинявайте, но ще трябва да дойдете с нас до гаража! Обадете се на някого от съседите, че излизате с мен и че пак аз ще ви доведа!

— О, какво е станало... а? Какво е станало, другарю? — завайка се старецът. — Колко ги молихме да не заминават, да не ни оставят нас, старите, така! А ето на...

— Още нищо не се е случило! Просто трябва да видим колата, не се вълнувайте толкова!

Капитанът се поуплаши не на шега. Доста рязко беше започнал, а току-виж някой инфаркт...

Христо Великов, когото взеха от кантората, се оказа сдържан мъж към четиридесетте, с тънко светло лице, вчесана на път коса и малко изпъкнали сини очи.

Докато пътуваха към Лозенец и изчакваха на светофарите, Великов разказа съвсем пестеливо, че гаражът бил негов, преотстъпил го на чичо си, защото за самия него бил неудобен — нямало вода и парно, а собствената си кола държал другаде, понеже непрекъснато му трябвала.

„В служебния гараж — помисли капитанът. — Позната история“ — а гласно каза:

— Значи само наглеждате колата на чичо си?

— Точно така — потвърди Великов. — Е, на седмицата веднъж. Излизам понякога с нея. Нали знаете, те колите трябва и да се раздвижват по малко.

— Кога излизахте с нея за последен път?

— Да помисля малко... — рече Великов и по бледото му лице трепна тревога. — Н-да... миналия месец. Но бях в гаража преди седмица. В сряда. Защо?

Капитанът не отговори. И Великов повече нищо не запита.

Гаражът беше в Лозенец, на една от онези улици, които все още са останали в София. Мястото беше почти пасторално — с двора, двуетажната къща, с розовия облак на късно разцъфтяло дърво и лехата с лалета. От влажната земя се вдигаха тънки ивици пара и бързо се топяха в прозрачния въздух наоколо.

До двете клетки на гаража водеха само няколко метра пътека, рехаво застлана с плочки. Металните крила на вратите вдъхваха сигурност. Як стоманен катинар висеше на резето на лявата врата, до секретната ключалка.

Само висеше. Защото по-отблизо се виждаше, че не е заключен — скобата му беше отворена.

— Вие не пипайте! — нареди капитанът на Великов. — Дайте ми ключовете!

Той измъкна от джоба си чиста кърпа, хвана с нея катинара отстрани и го извади от резето. После със същите внимателни движения се опита да откrehне вратата. Секретната ключалка поддаде веднага и вратата се разтвори съвсем спокойно.

Гаражът беше празен.

В следващите часове разкриването на престъплението на шосето бе възложено на друга служба. С разследването му бяха натоварени други хора.

Единият от тях, майор Александър Ботев, беше от опитните служители в отдела, специализирал се по разкриване на пътнотранспортни престъпления. Той беше нисък, мургав мъж към четиридесетте, с тънки черти и живи реакции, от типа, с който хората бързо влизаха в контакт. На какво се дължеше това, самият Ботев не се беше замислял. Навярно на спокойствието, което вдъхваше, и на чувството за хумор, което притежаваше — едно отмиращо в нашия век качество. Язвата, която го мъчеше от време на време и от която той не се оплакваше, вместо да го направи раздразнителен, по-скоро го настройваше философски. Така или иначе майор Ботев беше човекът, комуто поверяваха по-сложните случаи и при когото без никакво стеснение идваха за консултации.

Другият беше Николай Стаматов — млад, рус и безкрайно мълчалив инженер — лейтенант, завършил двигатели с вътрешно горене. Не мълчеше от стеснителност, просто такъв беше характерът му. Но Стаматов притежаваше ценно качество, което в отдела се наричаше „ухо за моторите“. Достатъчно бе да чуе двигател, дори без да го вижда, и можеше да определи марката и модела. Стоеше, вслушваше се и посочваше дефект, който и професионални монтьори не можеха лесно да открият. Ботев на няколко пъти му бе поверявал

разпити, но резултатите се бяха оказвали съвсем скромни. „От всеки каквото може!“ — бе заключил накрая философски Ботев.

Това бяха двамата, които поеха търсенето на изчезналата кола на Марио Ганчев.

Първите сведения, разбира се, бяха получени от Великов. По своя пестелив, добре премерен начин, явно изработен в сложните разговори в кантората, той пръв даде показания пред Ботев. Изясни пак, че минавал по веднъж на седмица или на десет дни през гаража, отключвал го, поглеждал колата. Понякога, но рядко излизал с нея.

— Не е вече за каране из града! — оплака се Великов. — Мъчно стана движението. А и защо да нося рисковете? Ще ме удари някой, после трябва да се оправям с Марио. И въобще...

— Кога видяхте колата за последен път? — запита Ботев.

— Миналата седмица. В сряда.

Майорът пресметна на ум. Значи колата е можело да бъде открадната през всеки от следващите три дни, но най-късно броени часове до снощния миг на шосето. На осми, девети и десети. Но в кой ден?

— Колко бензин имаше в колата?

— Малко. Резервата беше ударила на нулата.

Това беше важно. Онзи, който я бе откраднал, очевидно познаваше добре управлението на този вид коли и веднага е забелязал, че не може да отиде далеч. Но на бензиностанция крадецът в никакъв случай не би се появил. Значи трябвало е по някакъв начин да се погрижи и за бензин.

— Работеше ли автоматичното заключване на волана?

Великов се замисли за миг.

— Не съм го изпробвал, но предполагам, че е работило.

Това също беше важно. При съвременните коли воланът се заключва автоматично. Ако двигателят не бъде запален с оригиналния ключ или поне с ключ, който да е свършено негово копие, воланът автоматично блокира и крадецът би могъл да стигне най-много до първия завой. Изключването на блокировката е сложно, изисква време и специални познания.

Оттук следваше вторият извод — по колата е работено продължително. Къде? Най-вероятно в самия гараж, но можеше и да е някъде навън, по времето, когато Великов беше излизал с нея.

— Когато последния път я взехте... казахте, че е било преди месец, къде ходихте?

— Не помня точно. Из града, по работа.

Ботев инстинктивно почувствува, че нещо не е в ред.

— Спомнете си, моля!

Великов поклати глава.

— Сам ли бяхте?

— Да.

Сега майорът долови — Великов лъжеше. Едно „да“ може да бъде изречено по стотици начини: нехайно, когато не те интересува мнението на събеседника ти, внимателно, когато очакваш неудобен въпрос, тревожно, когато знаеш, че не ти вярват, подозрително или спокойна с искане или надежда... Едно твърдо „да“ понякога звучи като най-сериозното „не“.

Великов лъжеше, защото с колата беше взел приятелката си и бяха прекарали нощта във вилата на негов колега. Понеже беше интелигентен и разбираше от хора му стана ясно: тези живи внимателни очи бяха виждали всякакви лъжци и вече не му вярваха. Все едно — майорът щеше да стигне до истината.

— Всъщност не — добави Великов рязко. — Бях с една жена. Но това не интересува никого.

По лицето на Ботев не мръдна и мускул, той си го наложи. Всъщност наистина не го интересуваеше с кого и къде е бил Великов. Беше важно друго.

— Добре — каза той. — Сега, моля ви, откровено. Не питам за имена и места. Но ще премислите и няма веднага да ми отговаряте, добре ще премислите! При някоя, от тези ваши... е, разходки, дали се е създавала възможност друг човек да остане сам в колата — примерно за половин час. Ясно ви е за какво питам. Дали се е създавала възможност кой опитен човек да поработи необезпокояван от никого и да изключи автоматичната блокировка?

Великов замълча. Прехвърляше на ум пътуванията си.

Имаше такива моменти. Беше давал ключовете на един от шофьорите в обединението — от време на време го беше молил да взема колата и да я зарежда с бензин. Мразеше опашките по бензиностанциите. Данчо — така се казваше шофьорът — му беше правил някои дребни услуги, а и Великов му беше помогнал веднъж да

отчете един преразход на масла. Но струваше ли си сега да замесва и Данчо в тази история?

— Не желая веднага да отговаряте! До утре обаче трябва да ми се обадите! — заяви отново майорът. — Това е всичко. Засега.

Той разписа пропуска и Велинов се изправи.

— Впрочем... — каза майорът. — Къде бяхте снощи между седем и девет часа?

Великов тръсна глава.

— Очаквах въпроса ви. На официална вечеря с австрийска делегация. Поне двадесет души са ме видели и може да се провери!

— Благодаря и довиждане.

Великов излезе.

А сега трябваше да се разбере по-подробно що за кола беше откраднатата. Да се изясни „биографията“ на това „беемве“, от чийто модел в страната имаше само две.

Данните се намираха в друга служба и Ботев предпочиташе сам да отиде и надникне в документите. Поръча на секретарката на отдела да намери Стаматов и да му каже да го чака, наметна шлифера си и излезе.

В досието на колата най-отгоре лежаха формулярите по регистрацията и даването на номер, паспортните данни на собственика Марио Ганчев, статистически листове, фактури по застраховката. Нищо особено. Особеното беше друго.

Марио Ганчев бе купил колата на търг. „Беемвето“ беше бивша собственост на някой си Надир Муса Низами, чужд гражданин, който се беше опитал да контрабандира хероин. На Капитан Андреево го бяха пропуснали, но на Калотина един митничар с набито око го беше разкрил. По-нататък събитията се бяха завъртели по обичайния ред. Съд, присъда, конфискация на колата, предаването ѝ на „Мототехника и автосервизи“. Технически оглед търг. И Марио Ганчев беше станал собственик на сравнително новото „беемве“.

Това беше любопитно. Кола, която е купена на търг? Но какво отношение можеше да има този факт към инцидента на шосето? Никакво. Раненият беше съвсем случаен човек, жител на едно планинско село, и никога през живота си не бе чувал за Марио Ганчев, а и Марио Ганчев едва ли знаеше, че съществува в България такава

село. Но дали не знаеше? Колата, купена на пазар, пораждаше въпроси, които отсега нататък предстоеше да се изясняват.

Ботев получи досието, пъкна го в чантата си и се запъти към гаража. Искеше да провери какво точно бе извършила оперативната група.

А извършеното вече беше доста.

Преди всичко бяха иззети, катинарът и секретната ключалка. В лабораторията катинарът щеше да бъде изследван за отпечатьци от пръсти, макар че беше малко вероятно да бъде открито нещо. Крадецът очевидно беше осъществил своя замисъл твърде внимателно и не набързо. Едва ли щеше да остави „визитната картичка“ на пръстите си.

Но по-важно беше, че после катинарът и ключалката щяха да отидат в трасологичната лаборатория, където щеше да се установи как са били отворени. Даже най-елементарният видим оглед подсказваше, че те не бяха насилвани. Следователно бяха употребени подправени ключове или копия от истинските. Това можеше съвсем точно да се установи. Неоригиналният ключ оставя нови, пресни следи върху частите на ключалката, и то на местата, които не пасват добре.

Трасологът вече приключваше огледа в самия гараж. Когато Ботев пристигна, той прибираще споните уреди и гасеше силните лампи. Вън на улицата чакаше колата на следствено-оперативната група, следена с жадни погледи от десетина момченца, застанали на

почетно разстояние в съседния вход. Те вече знаеха всичко — че гаражът е бил отварян, че „беемвето“ е откраднато и милицията го търси. Щастиято да присъствуват на издирването на следи беше събитие, което дълго щеше да се разказва и преразказва в тихите квартални вечери.

— А този е най-малко майор! — каза едно слабовато момче с лунички. — Нищо, че е цивилен!

„Личи ли ми?“ — помисли Ботев. И изведнъж се видя сред тези момчета, които живееха в своя свят на пътешествия в джунглите, космически приключения и тежки контролни по математика. Кога беше това? Кога от също такова източено не за възрастта си момче, което тичаше по дворовете, се беше превърнал в майор от милицията? Преди десет, двадесет, сто години?

Той мина по пътеката и кимна на трасолога. Беше полупоздрав — полувъпрос.

— Изглежда, не му е за пръв път — каза в отговор трасологът, като навиваше на ръката си кабела на лампите. — Изпипано е като по книга. Взех от пресните стъпки, но не знам дали ще ви свършат работа! — и той посочи с очи бетонния под на гаража.

— Ясни ли са? — попита майорът. С невъоръжено око, разбира се, нищо не можеше да се забележи по този под.

— Прилични. Но нали ви казвам — никакво насилване. Аз такова нещо съм виждал само два-три пъти. Ще взема и почвени проби, може и от тревата. Имате ли представа кога е извършено?

— Така, както изглежда, вчера през нощта.

Ботев застана на входа и загледа стената, която отделяше гаража близнак. Стена като стена — от измазани тухли.

Той заобиколи и разгледа гаража отвън. Не, нямаше възможност вътре да се проникне от другаде. Крадецът беше влязъл през вратата спокойно, като собственик. Беше запалил двигателя, бе излязъл и пак бе затворил вратата така, че дълго време да не предизвиква съмнение. В добре разработения сценарий имаше само една несполука. Ключът на катинара беше заял. Често ставаше. Подправеният ключ отключва, но не успява да заключи. Всичко останало обаче беше толкова изпипано, че ако не бе дошла онази тежка злополука на шосето, още поне няколко дни кражбата нямаше да бъде открита.

Ботев изви глава и плъзна поглед по двора. Нищо особено. Двор, двуетажна къща. Сега предстоеше търпелива, поглъщаща много време работа. Трябваше да разпита хората от къщата какво са чули, видели ли са нещо съмнително, какво мислят по тази кражба. Трасологът предвидливо ги беше помолил да се приберат, да не се суетят около гаража и да чакат човека, с когото ще разговарят. Този човек беше той, майор Александър Ботев.

— Вчера през нощта? Не, нищо не сме чули, другарю. А и въобще този гараж, нали е малко встрани...

Беше жената от семейството вляво на втория етаж. Тя току-що се беше върнала от работа с две пълни пазарски мрежи и поглеждала към кухнята. Ботев разбра. Сега идваха часовете на домакинството — когато трябва да сготви за вечерта, когато синът ще дотича от училище и трябва да му помогне за домашните, иначе ще избяга навън да играе, когато...

— А да сте виждали хората, които са влизали в гаража? През другите дни?

— Един по-възрастен... светъл мъж, той идваше. Ама рядко.

Ясно, нямаше смисъл да губи и своето, и нейното време. Това бяха хора, които нощем спят, а денем работят. Щеше да търси други. Ако имаше късмет, можеше да попадне на семейство с кърмаче, което се буди нощем, на възрастни с лош сън, на студент, който чете за сесията.

— Не, не съм чул. (Телефонният техник от другото жилище на втория етаж.)

— Бях нощна смяна в хлебозавода. Жена ми? Че питайте я... Марче, виж другарят какво ще те пита! (Сменният майстор от първия етаж.)

Марчето не е чула нищо през нощта. Не знае, може би към разсъмване една кола... Но то по улицата и без друго минават коли, не може да се различи дали излизат от гаражите или не.

— Към четири часа излезе кола от гаража, другарю!

Беше пенсионерът от другото крило на първия етаж. Най-после! Ботев се превърна в слух.

— Аз, понеже раничко се будя... Тъкмо се бях събудил — и чувам: кола излиза от гаража. От този, дето е отсам. После вратата се затвори и колата тръгна. Ама не ми направи впечатление. Хората си имат работа, пътуват.

— Да сте виждали друг път кой влиза в този гараж?

— Ами да. Един рус човек, млад.

Така е, годините са относително нещо! Великов за едни беше възрастен, за други — млад!

— Добре. А други хора?

— И един съвсем млад. Ама той май беше шофьор, на такъв ми приличаше.

— Защо пък да е шофьор, вие говорихте ли с него?

— А, не. Но те всичките са с полушубки, като униформени. Все полушубки носят с кожени яки.

Значи някакъв шофьор? Това вече беше нещо. Великов трябваше да каже кой е.

Ботев се повъртя още малко из къщата, но повече нищо не научи. Сбогува се и като излизаше, реши — ще поговори и с момчетата от улицата. Децата знаят всичко за колите, те са мечтите и сънищата им. А едно „беемве“ винаги е под наблюдение на кварталната тайфа.

Тайфата даде изчерпателни сведения, даже Ботев се учуди колко точно бяха описани Великов и непознатият шофьор. Великов — дори до сините му, леко изпъкнали очи. А непознатият веднага беше „разкрит“. Момчетата бяха говорили с него, знаеха и името му — Данчо, и това, че е шофьор в службата на онзи другия, с очите. Данчо беше идвал няколко пъти, беше изкарвал и връщал колата. Момчетата го бяха харесали. Не се беше държал отвисоко, не беше ги пъдил от колата, даже беше взел веднъж двама от маляците и ги беше разходил до бензиностанцията.

Значи — Данчо. Един професионален шофьор, който има достъп до гаража? Всичко може да се окаже много просто. Взел е колата, за да отиде някъде, смятал е да я върне незабелязано. Дори може да е замислил нещо не съвсем законно, затова му е трябвала колата...

Не, не беше така, Ботев знаеше, че напразно се самоуспокоява. А и логиката на събитията говореше друго. Касаеше се за внимателно подготвяна кражба на кола, за която е известно, че от дълго време не е под надзора на собственика. Това не се прави, защото някому просто е

хрумнало нещо. Самата кражба също беше загадка. Извежда се колата на разсъмване. А къде е била цял ден — до злополуката вечерта?

Защо въобще се крадат коли?

Най-често за развлечение. Компания пийнали младежи, които искат да се поразходят. Полунощ е, те се чувствуват герои, повелители на улиците. А колите, общо взето, са беззащитни. Стоят си спокойно до тротоарите, чакат. Отварянето е детска играчка за онзи, който умее и е достатъчно ловък. Няма контактен ключ? На тази задача също има решение. Грубо, лошо, но съществува. И ако колата няма автоматично блокиране на волана или блокировката не действа — тогава газ! Накъде? Светът е наш. Утре сутринта сме на Слънчев бряг, на Златните пясъци...

Не, разбира се. Колите са като кучетата, придобиват права на стопаните си, не признават чужди хора. Има особености в спирачките, във волана, в подаването на газта. Дреболии, които само собственикът на свой гръб е научил. И които се оказват фатални. Осемдесет процента от този вид кражди завършват със злополуки. При шестдесет и пет процента има тежко ранени, осакатени младежи, които после цял живот помнят тази нощ, тя им се явява като натрапчиво видение, кошмарна разплата за илюзорните минути на могъществото. А двадесет процента не помнят нищо, защото са мъртви. Вместо тях помнят близките им.

Коли се крадат и за пари. Това вече е кражба, която изисква опит. Отварянето и потеглянето е същото, дори се върши по-бързо, тъй като ги извършва човек с подготовка. Той обаче съвсем не се чувства господар на магистралите. Напротив. Избира околни пътища, гледа да не бие в очи. Защото задачата е да откара колата на скрито място — там, където може да я разглоби спокойно, с познаване на занаята. Само ценните части — онези, които могат да се продадат! Останалото трябва да се унищожи — да се нареже на парчета и разпилее, да се закопае, да се изгори. Следва бизнес по тъмните канали.

Само че бизнесът процъфтява за кратко време. Защото срещу опитните крадци действа цяла система, създадена и изпълнявана от не по-малко опитни хора, и то въоръжени с най-съвременна техника. Някои от крадените части така или иначе все пак попадат у оперативните работници и отиват в лабораториите. А там не само че веднага се определя марката, моделът, годината на производството на

детайла — това е работа за минути! — но когато е нужно, се извършва по-подробно изследване. И за час-два става ясно тази част от коя открадната кола е.

Електронни уреди измерват детайла и изчисляват какъв срок от „живота“ му е изтекъл, с други думи — колко хиляди километра е служил на собственика. Например може да се каже с точност до хиляда километра колко път е изминало дадено бутало.

Ако е нужно да се изследва смазочно масло, един метод — инфрачервена спектрофотометрия — може да покаже колко е работило то. За непосветения думите „инфрачервена спектрофотометрия“ звучат като заклинание, но всъщност методът е известен още преди Втората световна война и широко се използва от химиците. Главно когато трябва да се установят фини разлики в молекулната структура на еднородни органични съединения. Обектът се облъчва с инфрачервена светлина и чрез спектрофотометър се установява съставът му. Това е така, защото всяка сложна органична молекула поглъща по строго определен начин инфрачервените вълни. И работилото смазочно масло също бързо бива характеризирано: марка, производител, доколко е променено, т.е. приблизително колко хиляди километра са изминати с негова помощ. Идентификацията с помощта на този метод се използва не само за коли или части от тях.

Рядко, но се случва да бъдат крадени коли с наивната надежда, че като се пребоядисат, могат да се продадат. Тези надежди са направо абсурдни, защото както двигателят и шасито, така и някои по-важни части имат номера, които са регистрирани. Опитите да се заличат номерата са предварително осъдени на неуспех — независимо че номерът може да е изстърган и шлайфан. Съществува метод, който се нарича гама радиография и с който веднага може да се съзре заличеният номер. Ако е уместно да се прави сравнение, гама радиографията е метод, подобен на обикновената рентгенография, използвана във всяка поликлиника. Но в сравнение с рентгеновите лъчи гама-лъчите имат още по-голяма проникваща способност. Гама радиографията, или гама дефектоскопията, намира приложение в промишлеността, за да се откриват скрити шупли в различни лети части или некачествени заварки на тръби, които ще бъдат подлагани на голямо налягане. На гама снимката ясно се вижда вътрешната шупла, притаена под полираната повърхност.

А защо старателно изстърганият и шлайфан номер или буква се проявяват при гама радиографията? Много просто. При самото нанасяне на номера се получава един вид увреждане на металните слоеве в дълбочина, което вече не може да бъде нито изстъргано, нито шлайфано. Надеждата, че подобни уреди са тежки, тромави и трудно преносими, за да бъдат използувани широко, е съвсем напразна. Напротив. Гама дефектоскопите са с големината на малък портативен телевизор и когато е нужно, с тях може да се работи и на открито.

Какви са другите причини за кражби на коли? Има, макар и по-сложни, по-необикновени.

Например, за да се извърши престъпление. Колата може да послужи при обир. Или да се пренесат стоки или предмети, които се търсят от оперативните работници. Крадецът си свършва работата, но след това вече възниква проблемът, как да се освободи от неодушевения, но не по-малко нежелан свидетел. И най-хитрият престъпник не може да реши този проблем, защото той просто не може да бъде решен. Съществува плътно действаща система за откриване на такива коли. Изоставената някъде — в града или на пътя — кола се намира много бързо. Не е трудно да се открие и кола, съборена в пропаст или в запусната кариера. Опожаряването е нещо, което веднага привлича вниманието, а опожарената кола е сигнал, който вдига на крак десетки хора и специални служби. Даже когато колата е нарязана с електрожен на части и частите са закопани в земята — пак може да бъде открита. Следи винаги остават, защото и хората, и колите не са безплътни духове.

Краде се кола понякога и за да се прикрие престъпление, което вече е извършено. Но това са толкова редки и изключителни случаи, че обикновено се разглеждат само като теоретично възможни. А що се касае до кражбите на коли, за да бъде прегазен с тях човек — т.е. за да бъде извършено убийство или отвлечане, тях ще оставим за западните филми. Пък и не само за филмите, а и за другата действителност.

Но все едно. Факт бе, че колата на Марио Ганчев бе открадната и Ботев прехвърляше на ума си всяка възможност. От тях най-близка до реалността му изглеждаше кражбата заради части. Следователно „беемвето“ щеше да бъде откарано някъде, където можеше да се разглоби. А това предполагаше помещение — гараж, барака или поне навес, — достатъчно изолирано, но все пак с елементарни удобства.

Още с връщането си в отдела Ботев извика помощника си, извади от сейфа голяма карта на окръга и двамата се наведоха над нея. Стаматов вече знаеше подробностите около престъплението на шосето, знаеше и за откраднатата кола. Ботев повтори последните новини от гаража и квартала. Стаматов слушаше, вметвайки само по някои къса реплика.

— Ето тук! — заби пръст Ботев в една извивка по зелената нишка на шосето. — Тук е злополуката. Идва от София, а къде отива? Забележете, не е тръгнал по магистралата! Значи?

Лейтенантът си замълча, а и въпросът изглеждаше чисто риторичен.

— Значи — продължи Ботев — базата му, ако може така да се каже, е някъде по това шосе! Не сте ли съгласен?

— Не съм. За няколко часа може да прескочи и до другия край на България!

— Вярно — съгласи се Ботев. — В това е слабото място на тази версия! Но да видим по-нататък! Става нещастие. Сега вече колата е като белязана. Една „прокажена“ кола, която мнозина ще забележат. Какво трябва да прави той? Първи вариант: да я зареже на пътя? Може. Само че не е вчерашен! Знае, че с патрулните хеликоптери за два часа ще проверим всичко по шосето и ще я намерим. А освен това такава скъпа кола посред нощ на пътя прави впечатление! Впрочем вече е проверено. Нито в нашия, нито в съседните два окръга са открили изоставени автомобили! Значи минаваме на вариант втори...

Вторият вариант беше също така логичен, но и несигурен. Най-близкият град по шосето беше на тридесет километра. А до там по склоновете на планината се редяха малки селца и вилни зони. Ако базата на крадеца, както се изрази Ботев, беше някъде из вилните зони, той щеше да се опита бързо да се прибере. Следователно трябваше да се огледат всички гаражи по вилните зони и съмнителните да се проверят.

— Това вече се прави, само че никак не е лесно! — заяви Ботев. — До утре са ни обещани предварителните сведения.

Той заобиколи бюрото, седна на стола и се загледа в картата. Стаматов проследи погледа му. Беше спрял на едрите сини петна, чиито неравни очертания се доближаваха до шосето. Ботев поглади с пръсти брадичката си.

— Язовирите, колега! Неизвестно защо, но някои крадци на коли смятат язовирите за сигурна гробница! Особено ако с колата се е случило ей такава нещо, блъснали са човек... Намират едно подълбочко място, палят двигателя, има един прост трик със съединителя и хайде! — колата сама тръгва за дъното! И какво? Смятат, че не можем да се доберем до „удавената“ кола! Вие поне добре знаете, че можем!

Лейтенантът кимна.

— А това ще е и вашата задача! — заключи неочаквано Ботев. — Вижте, цяла верига от язовири са покрай шосето! Ще вземете хора от отделението със сонарите, те имат опит в търсенето на обекти под вода! Сега ще позвъня, за да се уговорим!

Той погледна във вътрешния указател и посегна към слушалката. Набра номера, почака и затвори.

— Заето дава. Чакайте, има още една работа да се свърши! — Той извади от чекмеджето найлонов плик, в който тънко издрънчаха ключовете, и обясни задачата. Стаматов трябваше да ги отнесе в трасологичната лаборатория, за да се провери дали от тези оригинални ключове е снеман отпечатък.

— Е, действайте, колега! — каза Ботев. — А аз ще поговоря с един човек...

И още докато Стаматов стана и тръгна да излиза. Ботев набра номера на обединението и по-точно на гаража на обединението. Търсеше шофьора Йордан.

Стаматов първо се отби в трасологичната лаборатория. Намери завеждащия и обясни проблема: възможно ли е да се открият следи по ключове, от които навярно са снемани отпечатъци?

— Къде са ключовете? — запита завеждащият.

Стаматов извади найлоновия плик от куфарчето си.

Завеждащият не ги пое. Само ги погледна и каза:

— Знаете ли, питам ви, защо обикновено ни ги носят неопаковани. А опаковката е много важна, за да се запази всичко, което може да е останало по тях! Изследването не е за нашата лаборатория, а за съседите, но нищо. Ще ги дам на колегите.

— Кога бих могъл... — започна Стаматов. Искаше да помоли да получи резултата поне утре.

— Резултатът ли? — досети се завеждащият. — След половин час. Предварителен.

— След половин час? — Стаматов помисли, че не е разбрал.

— Но да. Първоначалното изследване е просто. Флуоресцентна микроскопия, учили сте я по криминалистика. За да се изработи копие, крадецът снима отпечатък. А отпечатъкът се прави... е, в различни смеси. Като се почне от прост пластилин и се свърши с най-съвършени втвърдяващи се вещества. Но те почти всички флуоресцират, стига да се подбере подходящата светлина.

Стаматов погледа ключовете, които беше поставил на бюрото.

— А, не! — вдигна вежди завеждащият. — Това, което флуоресцира, не се вижда с невъоръжено око. Това са микроскопично малки частици, останали по ръбовете или в някой улей. Ако, разбира се, е снимано копие. Е, има и някакъв дребен процент грешка. В смисъл че положителният резултат е винаги положителен, а отрицателният може в някои случаи да не е отрицателен.

— Предварителен резултат, казахте?

— Предварителен. За да се изключи грешката, прави се и допълнително микрохимично изследване. Но флуоресценцията е доста важен белег. Впрочем колегите сами ще ви позвънят!

Втората служба, където Стаматов отиде, беше извън града и там всъщност вече го чакаха — Ботев беше звънил от отдела.

Капитанът, който го прие, просто не се нуждаеше от много обяснения, беше разбрал всичко, а и изглежда, че тази работа при тях не беше от редките. Само запита имат ли по-определени съмнения за някой от язовирите.

— Не... не бих могъл да кажа! — Стаматов беше съвсем несигурен.

— Защото те са три! — допълни капитанът. — Но нищо! Ние горе-долу сме наясно за местата, където може да се бутне кола! Кога желаете да започнем? Сега?

— Възможно ли е?

— Защо да не е възможно? Само ще минем покрай вас да си вземете по-топли дрехи! Там още не е за слънчеви бани! Апаратите са ни готови, натоварени. От ехолокация разбирате ли?

— Не много — призна Стаматов.

— Ще ви покажем кое-що. Сега ще позвъня на началника и тръгваме.

— И аз ще се обадя в отдела — каза Стаматов. — Не очаквах така бързо! Колко време ще отнеме?

— А, това не зная! — усмихна се капитанът. — Зависи как ще попаднем! Може ден, може и седмица! Важното е да проверим дали има нещо!

По същото време, когато Стаматов посегна към телефона, Ботев беше в кабинета си. Разговаряше с шофьора Данчо.

Данчо — пълното му име беше Йордан Манов Йорданов — изглеждаше по-възрастен от годините си, навярно заради мустаците и едрата си фигура. Всъщност той беше съвсем млад, миналата есен се бе уволнил от казармата. Сега седеше срещу майора и в кестенявите му очи нямаше тревога, а по-скоро любопитство. Разговорът беше започнал с това, кога е виждал за последен път колата. Миналата седмица. Не бе излизал с нея. Само бе отворил гаража и беше подритнал гумите — дали не са спаднали. Не бе имал и много време да я разглежда, защото беше спрял с „Волгата“ на обединението просто по път.

Телефонът звънна. Ботев вдигна слушалката, размени няколко думи — обаждаше се Стаматов — и затвори. Но отново някой позвъни.

— Другарят Ботев? — каза един непознат женски глас. — Обаждаме се от лабораторията по флуоресцентна микроскопия.

Ботев се представи. Гласът продължи:

— Можем да ви дадем предварителен резултат. Положителен е.

— В смисъл?

— По ключовете има микроследи от втвърдяващо се вещество. Утре ще получите окончателния отговор. Навярно е „Дентафлекс“.

— „Дента...“?

— Една смес, която се използва в стоматологията. Стигат десет-петнадесет минути за снемане на отпечатък. Така че до утре!

Ботев положи слушалката и се вгледа в момъка пред себе си. Това, че бяха правени копия на ключовете, почти изключваше вината на Данчо, освен ако не се касаеше за някаква много хитра комбинация. Дава ключовете другиму за отпечатък, за да отклони подозрението от себе си...

— Кажете, къде бяхте завчера вечерта? Между седем и десет часа.

Данчо се замисли. После лицето му просветна.

— Завчера? С директора бях. На ловната хижа.

— Каква ловна хижа?

— Ами има там една... Двама чужденци водихме.

— Къде е тази ловна хижа?

— Над язовира. След преговори обикновено... Двама австрийци бяха.

Над язовира? Значи по това същото шосе?

— Нещо не ви ли направи впечатление?

— Не. Те австрийците още оттук...

— За шосето питам. Нямахте ли нещо особено по шосето?

Данчо вдигна рамене:

— Не. То беше светло още... Към седем тръгнахме.

Значи, ако Данчо казваше истината, бяха минали преди злополуката. Можеше и да е чисто съвпадение — толкова хора пътуваха по шосето! — но това съвпадение никак не се харесваше на Ботев. Крадецът прекалено бе рискувал. Една разлика от половин час, не повече, и Данчо би могъл да разпознае откраднатата кола. А ако е знаел, че тя вече е открадната?

— Давали ли сте ключовете от колата някому? Имам предвид докато те са били у вас?

— Не. На кого да ги давам?

— Питам. А къде ги държахте?

— В джоба си.

— Вижте — каза Ботев, — искам да помислите и да ми отговорите точно. Имало ли е случай или възможност, докато ключовете са били у вас, някой да ги вземе за малко и после незабелязано да ги върне?

Данчо загледа с недоумение майора.

— Случай или възможност...

— Помислете добре! Примерно, оставяте ги някъде, забравяте ги, после ги намирате... Но през това време те не са били у вас. Е?

— Не знам. Не, такова нещо... не е имало.

Имаше. Само, че Данчо не му бе обърнал тогава внимание. Беше измил колата в гаража на обединението и я бе оставил да съхне във на

тротоара. Ключовете бяха в работната му престилка, той я метна на закачалката в халето на гаража, защото я беше понамокрил, и влезе в стаичката на шофьорите да изиграе една тройка на табла с бай Манол. Един от заместник-директорите се беше обадил и искаше „Волгата“ след час, така че имаше време. Когато след тройката Данчо потърси в престилката си ключовете, не ги намери. Разтревожи се, но не много. Нямаше къде да изчезнат, нали сега бяха тук? Потърси ги пак, гледа под масата и миндерчето в стаичката, не — нямаше ги. Не оставаше и много време, докато да излезе с „Волгата“, затова я извади, поизбърса я тук-там и едва тогава реши да погледне в „беемвето“ по-добре. Ключовете бяха на пода, до педала на газта.

„Ама че съм и аз? — помисли тогава той. — Изсулили са се от джоба! Че къде гледах преди малко?“

И това беше всичко. После този незначителен случай просто се изтри от паметта му. Но някъде в подсъзнанието, изглежда, беше останало нещо, защото в отговора се прокрадва неуловимо колебание.

— Помислете! — настоя Ботев. А сам си рече на ум:

„Сега тръгва една... Трябва подробно да се види кой от обкръжението на Великов или Данчо с могъл да се добере до ключовете!“ И каза напосоки:

— Избройте ми приятелите си! И по-близките си познати!

— Какво? — стъписа се Данчо.

— Не, по-добре не ги изброявайте, а седнете тук и ми ги напишете на този лист! Приятелите си, нали разбрахте?

Данчо извади от джоба си химикалка и започна да пише. Отначало вървеше бързо — име след име, след това започна да се замисля.

А Ботев разгъна досието на откраднатата кола и отново се взря в протокола на търга. Нищо особено. Изброяваха се различните формалности по депозита и огледа, после по наддаването и възлагането на покупката. Тук всичко изглеждаше съвсем обикновено.

Той се намести по-удобно на стола и обърна листовите на протокола. Под тях лежаха два други листа — протоколът за откриване на контрабанда и постановлението за конфискация и предаване на колата на „Мототехника и автосервизи“ за продажба на търг.

Вторият протокол беше също така сух и делови. На еди-кой си ден, месец и година митнически служител Богдан Ников от граничен

пункт Калотина, в присъствието на... и така нататък... констатира, че в еди-коя си кола, собственост на Надир Муса Низами... следваха паспортните данни... под тапицерията на лявата задна врата бяха открити три пакета с общо тегло един килограм и шестстотин и петдесет грама, които по предварителна преценка са хероин и не са декларирани от споменатия Надир Муса Низами. Иззетите пакети се съхраняват... и така нататък.

Толкова. Митницата беше свършила своята работа. После с контрабандата се бяха заели следствието и прокуратурата, а на края — и съдът. Преписката вече лежеше в архивата на съда.

„Трябва непременно да ида до съда! — помисли Ботев. — Докато не разберем защо е открадната именно тази кола, а не друга, доникъде няма да стигнем!“

Той вдигна очи от протокола. Данчо, изглежда, беше приключил, защото седеше и нерешително поклащаше листа в ръката си. На него имаше не повече от петнадесетина имена.

— Добре, дайте го! Този кой е? — запита Ботев, като посочи първото име от списъка пред себе си.

Данчо обясни. Роднина, братовчед. Другите трима-четирима бяха също роднини. След това имаше приятели от казармата, колеги — шофьори от гаража, няколко момичета от компанията и... толкова. Ботев знаеше колко е трудно на човек да изброи близките и приятелите си. Изглежда просто, а щом започнеш да пишеш имена, се оказва, че всеки от нас няма чак толкова много близки и познати.

— Е, това е засега! — рече Ботев — Благодаря ви! Дайте си пропуска!

И помисли: „Трябва да се види и този гараж, хората там, обстановката... Много работа се събра! Но първо — в съда!“

Делото не беше от обемистите. В него вече значително по-подробно бяха дадени показанията на митническия служител. Той ги бе потвърдил и пред съда. Имаше и експертиза от лабораторията: никакво съмнение — хероин.

Много по-интересни бяха показанията на самия Надир Низами. Той беше заявил, че не е знаел какво е скрито във вратата. Това беше естествено — такава е обяснението на всички, заловени в контрабанда.

Те никога не знаят какво са пренасяли. А колата бил купил на старо. И това беше обикновено извъртане. Имаше и приложен документ за оказионна покупка, но такива документи могат да се изфабрикуват за петнадесет минути. Нов модел кола купува на старо, така ли? Впрочем случва се.

А в колата — килограм и шестстотин грама хероин. По международните тарифи — четири хиляди долара за килограм на изходния пункт в Близкия изток. В Париж или Хамбург цената е тройна. При това никой не продава хероин на кило, правят се дози с лактоза. Една доза — пет долара. Така че в новия модел „беемве“, купен на старо, неизвестно как се бе появил хероин за двадесет и пет хиляди долара!

По-нататък събитията се бяха развили както обикновено. Протоколите от разпитите обаче оставяха особено впечатление. Като че този Низами наистина не бе знаел за скрития хероин. Възможно е. Понякога контрабандистите скриват пратката в дадена кола без знанието на собственика, а за себе си оставят само ролята на наблюдатели. Можеше и тук да е така, още повече че този Низами по обществено положение не приличаше на контрабандист. Обжалвал е присъдата и тя е била намалена. Изтърпял е наказанието си и преди половин година напуснал страната. С това историята е била приключена.

А сега колата е открадната по такъв добре подготвен и премислен начин!

Ботев разтвори бележника си и преписа някои данни от делото. Имаше нещо в делото, нещо, което го смущаваше, но той не можеше да определи какво е то. Беше му познато това чувство. Като че някъде около него, съвсем наблизо, на повърхността, лежеше събитие, което му се изплъзваше. И беше важно. Имаше случаи, когато бе подминавал това чувство и после бе съжалявал.

Ботев се застоя така, изправен. На обикновената, издраскана и добре отслужила времето си маса на архивата лежеше делото. Той се готвеше да го върне и да си тръгне, но особеното чувство се противеше. Трябваше да отиде вече в гаража, както си беше намислил... Не.

Делото по някакъв необясним начин беше свързано със сегашната кражба на колата и с тежката злополука на шосето.

Ботев издърпа стола и отново седна. Какво трябваше да направи, какво беше нужно още да се направи?

Той започна да разлиства делото и бележникът до него сам му го подсказа. Имена и срокове. Смешната и нелогична интуиция искаше от съзнанието да записва имена и срокове. Служебният защитник на Низами, свидетелите по делото, прокурорът, синът на Низами, който бе поискал да внесе гаранция, експертите, съдиите...

Бяха всичко около двадесетина души. Ботев записа имената им и затвори делото. Да, сега интуицията мълчеше.

Можеше вече да върви в гаража.

В същото време една кола с ремарке изкачваше пътя към язовирите, наредени като броеница в тясната и дълбока долина. Стаматов и капитанът седяха отзад, шофираше един старшина, а до него на предната седалка се беше настанил помощникът на капитана. Долу в ниското ги бяха посрещнали невероятните, като рисувани с акварел облаци от бели и розови цъфнали дървета. Те бяха останали назад, сега по склоновете владееше строгата наситена зеленина на боровете.

Бяха отминали мястото на злополуката и Стаматов с няколко думи бе разказал историята. Там, на пътя, вече нищо не беше останало. Следите от гумите бяха изтрити от десетките коли, парченцата стъкло бяха прибрани, а кръвта беше попила. Нищо нямаше. Природата лесно забравя смъртта.

Колата вземаше завой след завой. Постепенно скатовете на планината отстъпиха встрани вляво и между високите разлистени храсти и кафявите сипеи прогледна широка плътно синя ивица вода. Язовирът беше доста голям, но не се виждаше целият оттук.

— Жеков, докарайте колата до стената! — нареди капитанът. После се обърна към Стаматов: — Тук има две-три места, които са съмнителни. Само че знаете ли, психологически не ми върви! Много е близо. Ако е решил да свърши с колата, ще иде по-далеч от мястото, където е блъснал човека! Но няма какво да говорим, щом ще проверяваме да проверяваме!

Колата изви, спря встрани до язовирната стена. От будката на охраната излезе един милиционер, а подир него се показа и възрастен мъж. Капитанът отвори вратата и стъпи на бетонната площадка. Стаматов също се измъкна и неволно присви очи — слънцето

блестеше по дребните вълнички на водата. Тънък планински ветрец слизаше по долината.

Капитанът набързо представи едни на други спътниците си и охраната и веднага попита за лодките.

— Пак ще търсим някого, а? — погледна към язовира възрастният. — Миналият път кога беше? Май през ноември... един студ! Момчетата, дете се гмуркаха, на шушулки станаха!

Капитанът се обърна към Стаматов:

— Миналият път имахме съмнения за удавник, затова веднага взехме и леководолази. И сега ще вземем, но нека да минем първо с ехолота!

Той погледна към слънцето, после — към водата.

— Е, днес поне ще е по-топло! Какво ще кажете, да започваме!

„Започването“ обаче се оказа не толкова лесно, главно заради монтирането на апаратурата в лодките. И щеше още да се проточи, ако капитанът и старшината нямаха някои готови от по-предишните търсения, приспособления.

По-нататък, когато потеглиха с лодките по крайбрежната ивица, работата тръгна бързо. На седалката до себе си капитанът разгъна една карта на язовира, разграфена на квадрати, и я оглади с ръка.

— Първо местата, които са съмнителни. И ще оглеждаме брега за следи от кола. Иначе няма смисъл! Ето оттам — той посочи с очи

отсрещния склон, по който се спускаше гъста борова гора — просто не би могло!

Моторът на лодката, с който се занимаваше старшината, тихо пърпореше на малки обороти. Помощникът на капитана ги следваше с втората лодка, а Стаматов седеше на пейката и с любопитство се вираше в белия екран на ехолота. По него бавно пълзеше тъмносиня линия.

— Такива, с автоматично изписване на екрана, има само във флота! — не се стърпя капитанът. — Жеков, малко вляво!

Тъмносинята линия пълзеше на едно ниво и Стаматов, без да иска, се напрягаше да чуе звука на ехолота, макар добре да знаеше, че това е невъзможно. Ехолотът работи със звук, който е извън обсега на човешкия слух. От сърцето на апаратурата — генератора, няколко пъти в секундата в тъмната вода потъва ултразвуков импулс. Неговото насочване се извършва по специален начин така, че ултразвуковите вълни да обхващат определено пространство по дъното. Те стигат дъното, отразяват се от него и пак се връщат в ехолота. Времето за отиване и връщане мигновено се изчислява, превръща се в разстояние и електронните уреди го нанасят на екрана. Точността е удивителна — ехолотът улавя и малките обли камъни, които едва-едва се подават от пясъка на дъното. Рязкото отскачане на електронния лъч нагоре означава не само наличието на предмет със значителни размери, но може да покаже и приблизителната форма на този предмет. Потънала кола не може да се сбърка с нищо друго.

Науката има право да се гордее с такива апарати като ехолота, само че не много. Защото принципът на ехолокацията е „познат“ на природата от милиони години и десетки животински видове дължат съществуването си на него! Прилепи, делфини, тюлени, пещерната птица гуачаро... Животни, които намират храната си на тъмно или през дебел слой вода. Зрението в такива случаи малко помага. В безлунните нощи прилепът лети бързо, ловко заобикаля препятствията по пътя си и точно определя в мрака разстоянието до своята жертва — някое едро насекомо. Този пример впрочем е влязъл във всички учебници по зоология. Прилепът издава ултразвук през много кратки интервали. Ултразвуковите вълни се отразяват от жертвата или от препятствието, връщат се до чувствителните уши на прилепа и разстоянието бива определено до милиметри. Други животни —

делфините, гуачаро — използват звуци, които са в обсега на човешкия слух.

Такъв е принципът. А техниката е вложила този принцип в сложна и прецизна апаратура, добавила е електронноизчислителни устройства и екрани, въвела го е в живота на хората. Оказа се, че той има много приложения.

Като това, на този спокоен язовир, огрян от слънцето.

И наистина от брега и от десетината вили, накацали по склона, хората, които виждаха двете лодки, едва ли си представяха какво се върши в тях. Две лодки с четирима мъже, които сякаш бяха тръгнали да се разхождат.

Гаражът беше на едно безкрайно неудобно място — на улица в центъра, притисната между високите фасади на кооперации и с тесен тротоар, непрестанно задръстван от коли. И в добавка — на двадесетина метра от двора на едно училище ехтяха разногласия викове.

Ботев приближи с нехайния вид на случаен минувач. Той не се надяваше да намери някого по това време, към обяд, когато шофьорите вече са тръгнали и отдавна нервничат по кръстовките или изчакват нови курсове.

Оказа се обаче, че в гаража все пак има някой. Вън, на тротоара, беше паркирана една „Волга“ и мъж в работно облекло и ботуши я миеше с четка и маркуч. По тротоара се стичаха тънки струи вода и мазните петна проблясваха седефено синьо. А пред колата се беше изправила немлада вече жена с посивели коси и остър профил. Като натъртваше на „р“-то, тя говореше ядно и високо:

— Не разбирате от нищо, но ще ви наредим, да знаете! Какво като сте на обединение! От цяла София си водите колите да ги миете, а ние на етажите стоим без вода! Забранено е, колко пъти ви предупреждавахме!

Мъжът с ботушите търкаше мълчаливо с четката.

— Ще ви затворим гаража, да знаете! В министерството ще пусна оплакване, щом като вашите началници не искат да разберат! Ей сега отивам да звъня на инспекторите от водоснабдяването! Нахалници с нахалници!

Ботев се приближи и застана малко встрани. Изглежда, нещо във вида му направи впечатление на шофьора, защото той наведе маркуча и хвърли къс въпросителен поглед към него.

— А пък аз съм почти от водоснабдяването! — каза Ботев. — Спрете водата и елате за малко вътре!

Мъжът измърмори нещо, от което ясно се чува само думите „късметя му“, хвърли четката до колата и тръгна бавно към гаража. Ботев го последва, сподирен от победоносния поглед на жената.

Малката стаичка на шофьорите беше сравнително чиста, ако се изключи отдавна немитото прозорче, гледащо към вътрешния двор, и пращното огледало на миндерчето. От стените предизвикателно се усмихваха полуразголени, почти разголени и съвсем разголени красавици във всякакъв размер, изрязани от най-различни списания. На масата, до празните бутилки швепс лежеше отворена табла.

Мъжът огледа отново Ботев, изтри ръцете си в една кърпа, окачена зад вратата, и каза — някак равно и съвсем примирено:

— Това не е служба!

— Не е! — съгласи се Ботев и седна безцеремонно на миндерчето. — Да миете коли вън и да дразните хората, каква служба е това? Кой ще плаща акта?

— Що го не кажете на началниците ни? — опъна се мъжът. — Той явно продължаваше да взема Ботев за човек от водоснабдяването. — Искат колите да са измити, а че мивката не работи през ден, не ги интересува! Какво сега, ще пишем ли?

— Първо ще говорим. Как е вашето име? Моето е. Ботев.

— Манол Данов.

Мъжът седна на един от столовете. Все още не му се вярваше, че актът може да се размине.

Ботев размисляше бързо. Този беше Манол, отговорникът на гаража, шофьорите бяха Данчо и Стоимен. Той беше попрегледал вече кое-що от документите им в обединението и впечатлението и за тримата беше добро. Не изключваше естествено някой от тях да е съучастник в кражбата на колата и престъплението на шосето, но все пак му се струваше, че е по-разумно да разбере кой още се навърта в този гараж, в момента това беше най-важното.

— Мият коли и познати, нали? — запита Ботев.

— Да. Мият — помрачня бай Манол. (Значи актът все пак беше на дневен ред.)

— Номерата на колите!

Ботев измъкна от джоба си бележник, откъсна един лист и го подаде заедно с химикалката си на бай Манол. Онзи постави листа на масата, но не се забърза да пише. Ботев се усмихна криво.

— Ще ги взема от онази от кооперацията! Само че ще бъде лошо!

Заплахата подействува. Бай Манол стисна химикалката и записа четири номера.

— А сега — всички, които идват по за някоя услуга! И са идвали тук последните месеци!

— Това пък за какво е? — учуди се бай Манол.

— Трябва ми. И да не изтървете някого!

Бай Манол за миг помисли да се възпротиви, но заплахата от акта висеше във въздуха и изключваше всякаква възможност за дискусии. Той смръщи лице и продължи да пише. После подаде листа.

Ботев го пое, мина с поглед по номерата и имената. Бяха не повече от десетина. Стана.

— Сега си приберете „Волгата“ и да не виждаме миене на тротоара! Това е. А на директора ви аз ще позвъня.

— Е, то... — изправи се бай Манол нерешително — ние ще му кажем, така че...

Значи приказките за развалената мивка не бяха от най-достоверните! Ботев се усмихна вътрешно, но изобрази на лицето си нещо като полуснизхождение, кимна и излезе.

След половин час, вече в отдела, той разполагаше на бюрото си със същия списък, но вече с имена, адреси и професии. Наглед в този списък нямаше нищо особено, но така ли беше в действителност? Осем мъже и една жена. Вътре беше и Великов със своята кола. Разбира се, много по-удобно му е било така!

А тази жена, тя каква беше?

„Петра Тонева Стефанова. «Жигули» еди-кой си, номер, модистка в ТПК за дамско облекло. Адрес... и така нататък“.

Значи и жени се бяха появявали в гаража? Нещо не изглеждаше много правдоподобно. Но пък бай Манол беше написал номера на колата й...

Ботев сложи списъка в папката и вдигна телефона. Още сутринта бе решил да поиска и това сведение, но после работата го бе завъртя, та и не бе останало време. Трябваша му „професионалистите“ — хората, които бяха съдени или уличени в кражба на коли и продажба на скъпи части. Щеше да отсее случайните крадци — момчетата, които поради глупост и мимолетен авантюризъм бяха посегнали на чужда кола, както и онези, за които сам се бе убедил, че са изоставили завинаги „занаята“. Щяха да изплават — той имаше опит! — не повече от петнадесет-двадесет души. Някои от тях Ботев лично познаваше, беше ги разпитвал, даже имаше двама-трима, които му бяха и посвоему симпатични. Например един весел, дружелюбен момък, монтьор с най-висок разряд, който се беше специализирал само в кражба на „опел“.

— Защо, обяснете ми, Енчев, защо крадете? — бе го питал тогава Ботев. — Златни ръце имате и при такава професия какво друго ви трябва? Защо крадете?

— Не знам.

— Как така не знаете? Да не сте невменяем?

Енчев бърчеше чело.

— Може и да съм невменяем. Като видя някой нов „опел“, и се разтрепервам, просто се разтрепервам! Ден и нощ започвам да мисля за него, ръцете ми сами посягат!

Ботев дълго бе разсъждавал върху тези разговори, дори се беше съветвал и с доктор Гетов от съдебната медицина. Готов бе потвърдил:

— Има такива случаи. Разстройства на волевия процес с клеptomански прояви. Само че човекът си е вменияем. Разбира напълно смисъла и значението на извършеното. Ще изтърпи наказанието, а после ще видим, ще се опитаме някак да му помогнем!

Такива, разбира се, бяха единици. По-чести бяха алчните лентяи, които с един удар разчитаха да оправят положението си за години. Само че след удара прекарваха годините в затвора.

Сега на Ботев му беше нужен именно този списък — на „професионалистите“, къде са, с какво се занимават.

Трудности нямаше. Щеше да получи списъка утре сутринта. А в следващите два-три часа се налагаше да довърши още някои работи в отдела — главно писмени — и да се прибере вкъщи колкото е възможно по-рано. Защото там, в така наречения семеен уют, го

очакваха проблеми от по-друг род. Беше започнал един дълго отлаган и много дискутиран ремонт. И както лесно можеше да се предположи, беше затънал до гуша в него. Занимаваше се с други „професионалисти“, които разбиваха плочки и стени и изчезваха безследно, с тръби, които убийствено упорито течаха по съединенията, четеше препоръките от книги с надписа „Направи си сам“, но нищо не можа да си направи сам.

Просто не му се връщаше вкъщи, дотам беше стигнал.

Следващият ден започна с две събития.

В момента, в който Ботев отключваше кабинета си, телефонът упорито зазвъня. И друг път бе ставало, но Ботев добре знаеше, че няма да успее да отвори, да влезе и да вдигне слушалката. Онзи, който звънеше, винаги беше вече затворил и оставяше у майора неприятното чувство, че е пропуснал нещо много важно.

Сега обаче Ботев по чудо изпревари. Вдигна слушалката почти в последния миг и чу гласа на Стаматов.

Бяха намерили колата — това беше първото събитие.

По-точно бяха намерили кола във втория язовир, на дълбочина около пет метра. Още не можеше да се каже дали това е търсената, но само след час-два щяха да знаят, защото капитанът беше извикал група леководолази и специален кран за изтегляне на колата. По стръмния бряг отчетливо личаха следи от колелата.

— Следи от стъпки има ли? — в гласа на Ботев прозвуча плаха надежда.

— Да. И следи от стъпки. Вече са фотографирани. Имам материал, за да взема отливки.

Чу се прашене, слушалката изпука. Ботев нетърпеливо разклати и почти извика в микрофона:

— Стаматов, чувате ли ме? Непременно вземете проби от пръстта около следите и контроли! Непременно!

— Разбрано! — отговори далечният глас. — Разбрано, проби...

Връзката прекъсна.

Ботев затвори телефона и събличаше шлифера си, когато на вратата се почука. Показа се секретарката на отдела — едно чернооко пъргаво момиче.

— Този плик рано сутринта го оставиха за вас! — рече то и го подаде на Ботев.

Това беше второто събитие — донасянето на сведенията, които той вчера бе поискал за „професионалистите“.

Ботев се настани зад бюрото си, извади листовете и мина с поглед по редовете. Така. „Никола Иванов Бинчев — или «Бинката», излязъл преди година, постъпил на работа с помощта на отдела, няма данни за противозаконни прояви... Петър Станков Шулев, остават му четири месеца... Нако Методиев Наков, излязъл преди месец и половина, не е постъпил на работа, потърсил е връзки с предишни приятели...“

„Този пак ще започне! — помисли Ботев. — Жалко“. Той познаваше Наков и даже бе давал за него показания, които можеха да повлияят благоприятно за срока на присъдата. Жалко.

„Григор Тонев Гатев, излязъл преди седем месеца, постъпил на работа с помощта на отдела, няма данни...“

Чакай! Тонев?

Ботев почувствува как буквите сякаш изскочиха от редовете и се набиха в очите му. Тонев?

Той стана, измъкна другата папка от касата си и я отвори така, както беше прав.

Петра Тонева Стефанова, жената с „Жигули“, която е посещавала гаража! Какво общо имаше тя с този Тонев? Тя ли беше ходила в гаража или друг? Защото в списъка на бай Манол отначало бе стоял само номерът на колата! А можеше да се окаже, че с колата бе ходил примерно нейният брат и той е именно този Григор!

Ботев сложи папката на бюрото и хвана слушалката. Беше се изпотил от напрежение.

Оказа се наистина брат. Засега живееше при сестра си и зет си.

Е и какво? Що за улика? И имаше ли основание за някакви мерки? Само защото беше изтърпял наказание за две кражби на коли и навярно се бе появявал в гаража на обединението?

Това практически беше нищо.

Ботев седеше, разгънал преписката пред себе си. От първоначалния ентузиазъм не бе останало много. Сегашното

състояние му беше добре познато. Намираш някаква следа или само ти се струва, че е следа. Засилваш се, всичко подкрепя твоята версия. Един факт, втори. Готов си веднага да действуваш, никакво съмнение няма!

Никакво ли? Я по-трезво! Започваш да разчопляш така наречените факти и излиза, че те могат да имат и друго обяснение. Съвсем не по-лошо от това, което си съчинил в следователската си еуфория. И в края на краищата може не само да удариш на камък, а и да обидиш незаслужено някого. Колко струват после извиненията ти?

Да, такава беше винаги втората фаза. Отдръпваш се, разглеждаш критично логическата постройка. Събираш данните от лабораториите. И рекапитулацията се обагря в по-тъмни краски, не така, както си я виждал преди. Трябва още нещо.

Трябваше още нещо, наистина!

Ботев стана, пристъпи до прозореца и отмести тънката завеса. Долу по улицата припряно сновяха коли, отсреща в хлебарския магазин с трополене стоварваха касетки. Някъде миеха тротоара и покрай бордюрите подскачаха живи поточета. Съвсем близо, почти можеше да ги досегне с ръка, се полюляваха клоните на един кестен — от редицата кестени по булеварда, потънали в зеленина и восъчнобели цветове.

Трябваше още нещо. Би могъл търпеливо да изчака да извадят колата от язовира — това беше търсената кола, той не се съмняваше! — и да дирят следи по нея. Да се опитат без много шум да сравнят отпечатъците от стъпките по влажната земя около язовира със стъпките от Тонев. Да го разпитат. Но един неподготвен разпит можеше да донесе само вреда. Всъщност засега уликите срещу Тонев бяха несериозни, въобще не бяха улики.

Защо беше открадната точно тази кола, на Низами?

Низами. Опитал контрабандата, излежал си присъдата и след това бил изпратен до границата с вежливата и настойчива молба повече да не се вестява у нас.

Момент! Къде е излежал присъдата?

Ботев пусна завесата, върна се на бюрото и отвори вътрешния указател. Но веднага го затвори. Не, по-добре беше сам да намери нужните хора, сам да направи проверката! А ако се окажеше... всъщност, ако се окажеше...

Така беше! След по-малко от час Ботев сверяваше данните и последното съмнение се топеше — Надир Низами и Григор Тонев положително се познаваха от затвора. Почти половин година от пребиваването и на двамата в това не особено приятно учреждение съвпаднаше.

Случайност? Прекалено много ставаха случайностите!

Трябваше да се действа, да не се губи нито ден! Независимо че версията можеше да се окаже и погрешна.

До обяд Ботев получи от прокурора разрешение за задържането на Григор Тонев Гатев и за обиск у дома му.

— Този панталон ваш ли е?

— Не зная. Може и да е мой.

Ботев се усмихна, разгъна сивия панталон и го положи на бюрото, точно пред мъжа, който седеше отсреща.

— Питам само така, за формалност. А иначе е съвсем просто да се докаже чий е! Е?

— Да речем, че е мой.

Гатев беше среден на ръст, с набита фигура и широко квадратно лице. Може би и затова изглеждаше по-нисък, отколкото бе в действителност. Едрото му лице сякаш беше застинало без израз, но това впечатление беше измамно — пъстрите очи внимателно проследиха всяко движение на Ботев, когато той разгъна панталона и го показа. Ръцете му — едри, със захабени нокти на монтьор — лежаха на коленете.

Ботев измъкна от чекмеджето голям найлонов плик и грижливо прибра панталона.

— Добре. Това — за панталона. А обувките чии са? — и погледна към обувките, сложени встрани от бюрото, но така, че и двамата да могат добре да ги виждат.

— Тези? Ами да.

— Какво — да? Пак повтарям — чиста формалност!

— Мои са.

— Добре. А защо откраднахте колата на Марио Ганчев, или точно колата на Надир Низами?

Сега очите на мъжа застинаха, а лицето му се раздвижи. Той помръдна едрата си челюст, като че дъвчеше нещо. Но не отговори.

Ботев почака малко. Напрежението нарасна, сгъсти се. Той сякаш физически го усети. Този отсреща беше костелив орех — имаше опит и със следователи, и със съд. Нямаше да се предаде лесно. Ако въобще версията излезеше вярна, защото у Ботев тлееше и едно спотаено съмнение, че може да греши.

— Е? Ще говорите ли?

— Не съм крал никаква кола.

— А познавате ли някой си Надир Низами?

— Не си спомням.

— Добре, така и ще запишем. Панталонът и обувките са ваши, не сте крали никаква кола. А Надир Низами не си спомняте да сте познавали. Това е всичко засега! — И Ботев натисна копчето на звънеца на бюрото си.

В пъстрите очи премина нещо като учудване. Гатев явно беше очаквал и други въпроси, навярно беше обмислял и отговорите. А само така?! Не, тук имаше нещо!

Когато го изведоха, Ботев опакова панталона и обувките и извика дежурната кола. Сега беше важно всичко да отиде по-бързо в лабораторията. Всъщност първият разпит беше само едно разузнаване и наистина формалност Гатев да потвърди, че вещите са негови. Нищо

повече. Разговорите за посещенията в гаража, за ключовете, кражбата и престъплението на шосето бяха предвидени за по-късно. Следобед Стаматов щеше да пристигне с пробите от пръстта около мястото, където откраднатата кола бе блъсната в язовира. Тези проби щяха да бъдат отнесени в лабораторията за изследване на почвата и щяха да бъдат сравнени с калните петна по подгъвките на панталона — този същия панталон, който Ботев с артистична небрежност разгъна пред Гатев. Следите от обувките щяха да бъдат проверени дали съответствуват на неговите обувки. По обувките кал нямаше, Гатев навярно се бе досетил да ги почисти и лъсне. Резултатът можеше да бъде и отрицателен. Какво гарантираше, че Гатев няма съучастник — един още неизвестен съучастник, който бе оставил следите край язовира?

Само да извадеха колата! По нея навярно също имаше следи. Независимо че беше престояла под водата, можеха да се потърсят отпечатъци от пръсти по волана, около дръжките на вратите и по багажника. Можеха да се открият следи от обувки по постелката пред шофьора, по педалите на съединителя и газта. А и подправеният ключ положително беше на контакта. Следи щеше да има. Колкото и да беше хитър този мъж с неподвижното лице, каквито и мерки да бе взел да ги заличи. Защото той е човек от плът и кръв. И още, защото — престъпниците не знаеха това обстоятелство! — самото заличаване на следите вече създава извънредно много нови следи.

Ако Гатев беше откраднал колата, доказателства щеше да има.

— Това са калните петна, така ли?

Доктор Панов се пресегна към лабораторния плот и разтвори една метална кутия. Вътре по преградките ѝ бяха подредени десетина различно големи лупи. Той мина с ръка по преградките, избра една лупа и я извади. Побутна очилата си, после предпазливо разгъна подгъва и се взря през стъкленото око на лупата. Петното, което преди се губеше върху сивия фон на тъканта, сега изпъкна релефно като очертаня върху географска карта. Беше сухо и напукано, но без никакво съмнение — кално петно. До него по подгъва се редяха още петна, някои много по-плътни.

— Не зная дали ще са достатъчни... — каза колебливо Ботев — ... но това е, което имаме!

Той стоеше до лабораторния плот и следеше с напрежение хода на лупата. Ако сега началникът на лабораторията започнеше с уговорки, с уговорки...

— Какво? А, напълно достатъчни са! — доктор Панов сгъна дръжката на лупата и я прибра. — Значи задачата е... да уточним задачата, другарю Ботев! Дали почвата на тези петна е идентична с почвата от представените проби?

— Точно така.

— Разкажете ми откъде са взети пробите! Знаете ли, характеристиката на мястото е важна!

Ботев накратко разказа. Планински язовир. Кола, която е съборена в язовира. Има следи от стъпки, а панталонът е на заподозряно лице.

— Значи планински терен, близо до вода — уточни Панов. — Има ли наоколо цъфнали дървета?

— Какво? — Ботев очакваше всякакъв въпрос, но не и такъв.

— Цъфнали дървета. Можете ли да опишете по-подробно мястото? Поляни с трева например има ли наблизо?

На Ботев му стана неудобно, макар че нямаше защо.

— Аз лично не съм бил на мястото, моят помощник беше, той би могъл да го опише! Да го извикам ли?

— Няма да е лошо. Елате, ще се обадите от моя кабинет!

Стаята на Панов беше отсреща, през коридора, и кабинет не беше най-точната дума за нея. В тясното като кутийка помещение имаше писалище, отрупано с папки, от които се подаваха листчета с бележки, телефон, лабораторен плот с микроскоп, мивка, рафтове, огънати под тежината на подвързани книги, и покрай стената — кашони с налепени по тях адреси на латиница и задължителните знаци: чаши — за чупливо. Ботев беше виждал задръстени стайчета, но това минаваше всяка граница.

— Тук е като в дядовата ръкавичка! — засмя се Панов, докато със сложни маневри превеждаше Ботев покрай мивката и кашоните. — Докараха нова апаратура, а строителите все не са готови! Като стане новата лаборатория, ще ви покания тогава да видите! Ще пиете ли едно кафе?

Ботев го погледна учуден, а Панов се усмихна зад очилата.

— Плачем за противопожарния инспектор! Плачем, ама тук пием кафе, защото оттаък, в лабораторията не им давам!

И докато Ботев набираше номера, Панов ловко измъкна от писалището кафе, захар и кафеварка за еспресо. Напълни я, включи я в някакъв потаен контакт и нареди три чашки на плота.

Стаматов не се забави, почука на вратата точно когато Панов разливаше кафето и гъсто сладко ухание изпълваше кабинета — склад.

— Разполагайте се, както можете! — покани го домакинът. (Ботев вече седеше на табуретката пред плота.) — И разказвайте!

Стаматов започна, повтори онова, което и Ботев беше споменал. Панов само вметваше къси въпроси. Да, по склона има цъфнали дървета, навярно са джанки. И една шипка.

— Къде е тя, близо ли е? — оживи се Панов.

— Почти над следите. Да има два-три метра, не повече. Защо?

— Защото, ако открием цветен прашец от шипка, това ще е много характерно! Покрай другите данни, разбира се!

И понеже Ботев и Стаматов дискретно замълчаха, Панов добави:

— Интересно е. Въобще случаят ми се струва интересен. А всяка проба е индивидуална! Специфична за даденото място. Стига да можем да я подхванем! Никога по шаблон! В едни случаи прилагаме неутронно активационен анализ, в други са достатъчни предимно биологичните съставки! Сега нямаме много време, но някой друг път...

Трябва да се признае, че този „друг път“ нямаше особени шансове да се осъществи. Ботев и Стаматов допиха кафето, станаха и тръгнаха, като получиха обещанието, че част от резултатите ще имат така, неофициално, още утре, а микробиологичните, които изискват повече време — след три-четири дни.

Почвените проби от следите над язовира и по панталона на Гатев тръгнаха из лабораториите. Вярно беше, че никоя проба не се изследваше по шаблон, винаги се отчитаха специфичните особености на мястото, откъдето беше взета, но имаше и някои общи правила. И те се спазваха.

Първо пробите постъпиха в лабораториите за биологични и микробиологични изследвания, защото с тях трябваше да се избърза. Биологичните обекти търпят изменения.

Преди всичко бе установен органичният състав в пробите почва. Ботаничната експертиза определи вида на частите от треви, листа и корени. По специален метод се отделяше пращецът от цъфтящите дървета и се разглеждаше внимателно под електронен микроскоп. Характерната форма на всяко зрънце от пращца сочеше веднага произхода — череша, дъб, бор, иглика, роза...

Част от пробата отиде в микробиологичната лаборатория. Удивително беше разнообразието от микроорганизми — понякога десетки видове от тях обитават късче пръст, едва видимо с невъоръжено око. Но разнообразието не означава хаос. Напротив. Микроорганизмите в различните почви живеят в съобщества, които се подчиняват на определени закономерности. Достатъчно беше микробиологът да огледа, преброи и определи микроорганизмите, които беше възможно да се култивират от дадена проба, и той рече можеше да каже от каква почва е тази проба и дали представените проби са от един и същи район.

Това и стана в случая с пробите на Ботев. Заключение от биологичната и микробиологичната лаборатория беше единодушно: образците са приблизително от едно и също място. Освен това при биологичните изследвания се получи една особеност, която също беше характерна. Във всички проби беше открита една рядка микроскопична гъбичка, носеща любопитното име *Аспергилус нигер*. За да се изключат всички случайности, бяха взети още контролни проби от места, отдалечени най-малко на 500 метра от точката, където бяха намерени следите. В тях нито имаше същите микробни същества, нито се появи странната гъбичка *Аспергилус*.

Но за да бъде изследването пълно, пробите преминаха и през физикохимичната лаборатория. Там те бяха внимателно огледани под микроскоп с различно увеличение. Понякога в такива почвени проби идентичността се доказва по най-неочакван начин. Ако се открият например парченца стъкло, вар, тухлен прах или други материали, които обикновено нямат място там, тогава просто се анализират тези допълнителни включвания и лесно се доказва еднаквостта на състава им. Нищо по-лесно за съвременната химия. Имаше и по-недоверчиви следователи, които понякога нарочно изпращаха проби с различен тухлен прах или цимент, за да проверят сами достоверността на резултатите. Но това се случваше преди време, когато лабораторията

беше нова и следователите не можеха да повярват във възможностите ѝ. А за химиците подобни уловки изглеждаха съвсем наивни. Все едно е да покажеш на специалист геолог късове от желязна и медна руда и да го питаш дали са еднакви.

В пробите на Ботев такива допълнителни включвания нямаше. Затова те бяха подложени на един вид анализ, наричан неутронно активационен. Пълното му название е сложно: инструментален недеструктивен неутронно активационен анализ. Разшифровано, това означава, че при изследването пробите не се разрушават, запазват се напълно и могат да бъдат изследвани и по други способности. Освен това изследваният образец се облъчва с неутрони, в резултат на което атомите на елементите в образеца стават радиоактивни и сами започват да излъчват. Тяхното излъчване вече бива регистрирано и изучавано.

В случая в пробите, донесени от Ботев, беше доказано наличието на специфични количества изотопи, и то от такива елементи, които не се срещат твърде често — церий, скандий, европий, хафний... Човек трудно можеше да си представи каква точност се постига с този метод, щом като може да се открие елемент, който в земната кора се намира в астрономическото съотношение $1:10^{12}$, т.е. в астрономическото съотношение една част в хиляда милиарда части!

Експертизата беше неоспорима: почвените образци от мястото около язовира и от панталона на Гатев бяха еднакви.

Ботев получи протокола на експертизата, погледна най-напред заключението и си отдъхна. Защото все пак някъде дълбоко в съзнанието още припламваше съмнението: а ако се докаже, че Гатев няма нищо общо с онези следи? Сега беше ясно — имаше.

Междувременно колата бе извадена от язовира, натоварена на платформа и откарана за техническа експертиза. Сега с нея щяха да се заемат хора, които щяха да я разглобяват част по част и внимателно да я оглеждат. Съвсем не така както в „Мототехника и автосервизи“.

Ботев не очакваше, че полковник Кирилов, началникът на отдела, ще го извика толкова късно. Беше вече към осем и по кабинетите стояха само такива като Ботев, които имаха да довършват спешни преписки или се подготвяха за следващия ден. Ботев всъщност се готвеше — вече с доказателствата от експертизите — за новия разпит

на Гатев. Когато полковникът позвъни, Ботев разбра: случило се е нещо необичайно.

В кабинета при Кирилов имаше още един мъж. Беше възрастен, със сухо, бледо лице и тъмни очи, които внимателно огледаха Ботев, когато полковникът го представи.

— Другарят Йончев — каза полковникът. — По повод колата на Низами. Седнете, Ботев!

Ботев се настани и също внимателно огледа възрастния. Йончев... Йончев? Беше чувал за един експерт по златото и ценните метали, но не беше го виждал. Дали беше същият? И защо по никое време?

— Какво е положението по преписката? — запита полковникът.

Това също беше странно. Кирилов чудесно знаеше какво е положението, сутринта на оперативното съвещание бяха обсъдени данните от експертизите и бяха набелязани някои допълнения към следствено-оперативния план. Но щом като искаше нов доклад...

Ботев накратко изложи данните. Можеше да се смята доказано, че Гатев беше извършител, най-малкото съучастник в кражбата на колата, извършител или съучастник в престъплението на пътя и сам или с нечия помощ беше бутнал колата в язовира, за да замаскира следите. Експертизите бяха безусловни. По ключа копие бяха намерени следи от пръстите му, същите следи бяха открити и по дръжката на една от вратите, както и по волана. А експертизата на почвата и калните петна от панталона доказваше, че е бил и на онова място край язовира. Веригата от доказателства се сключваше неумолимо. Това беше всичко.

Полковникът се облегна на стола. А Йончев смръщи бледото си лице, от което то стана още по-сухо, и каза равно:

— Колега Ботев, току-що съобщих на вашия началник, смятам, че и вие трябва да знаете. В колата на Низами открихме около три килограма платина.

Ботев застина. Чу се само как тихичко изскърца столът на полковника.

Йончев изчака секунда-две и добави също така равно:

— Рядък случай на двойна контрабанда. Благодарим ви за усилията. И ще ви моля да предадете всички материали на

упълномощеното лице, което ще изпратим. Разследването преминава в други органи.

Той стана, сбогува се с двамата и излезе.

След като се ръкува с Йончев, полковникът известно време стоя мълчаливо. После отместе стола си, пристъпи към прозореца и се опря на рамката.

— Има още една подробност — каза той, — която другарят Йончев съобщи. Завчера е напуснало нашата страна лицето Фаик Низами. Какво съвпадение на имената, не намирате ли?

— Син? Брат? — запита Ботев предпазливо.

— Не знаем. Засега. Представяте ли си... как е станало всичко?

— Мисля, че да — отговори Ботев.

Полковникът потърка с два пръста брадата си.

— Станало е... Ако човек тръгне да го разказва, хората ще рекат, че е измислено. А ето... Този Низами си имал някакви съображения, решил да пренесе част от имуществото си в Европа. Защо... негова работа! Знаем ли как е придобил тази платина? Може да е собствена, може да е чужда, за някакви цели... Всяка банка в Швейцария ще бъде петимна да я прибере на сигурно! Запоява слитъците в средния сегмент на задната броня, подготвя изрядни документи и тръгва. Но... има едно „но“. Колата му се харесва на някой от онези по каналите на наркотиците и решават да я използват. Защо не? Солиден човек, солидна кола... и рискът не е по-голям от обикновения'. Ще пристигне Низами в Мюнхен или Хамбург и ще си приберат пратката! Но на Калотина акцията се проваля. Безславно се проваля. Низами хлътва в затвора, колата му е конфискувана. В „Мототехника“ я оглеждат. Може би злато биха разпознали, но платина... бяла, лъщи като никела на бронята... пропускат я. Марио Ганчев наддава и си купува кола с три килограма платина в нея, а Низами седи в затвора, проклина късмета си и мисли как да излезе и да се добере до колата си! В затвора се запознава с нашия Гатев, оглежда го, решава, че този може да му свърши работа! Излиза и си заминава, а тук праща някакъв свой много близък...

— Аз по този повод имам една идея, ако позволите — вметна Ботев.

— Предполагам каква е. Че паспортът на този Фаик е фалшив и че Фаик си е просто Надир Низами? Може. Така или иначе, пристига

тук и започва действие второ, добре подготвено и режисирано. Какво е било обещано на Гатев — това ще разберем. Гатев се присламчва до гаража, добира се до ключа. Може би Низами е направил копието...

— Има нещо неясно — рече Ботев.

— Какво?

— Защо му е нужно да прави копия? Низами може би си има дубликат от ключовете!

— Не знаете една подробност. На конфискуваните и продавани на търг коли обикновено се сменя контактният ключ. Така че... докъде стигнах, да, осъществява се кражбата. Но се появява някаква пречка, колата не може да се предаде на Низами веднага. Защо? Това Гатев ще ни разкаже!

— Имам още една идея — усмихна се Ботев.

— Каква е, да чуя!

— Гатев се досеща, че тази кола е прекалено ценна за Низами и иска да го шантажира. Бави, вдига цената.

Полковникът сви вежди.

— Може и така да е. Ще видим. А вечерта Гатев тръгва. За къде? Сигурно за мястото, където трябва да предаде колата. И сега вече големият малшанс! Удря смъртоносно човек. Може да е размислил, но то такъв размисля ли! За кражба на кола ще му дадат от три до пет години, а за убийство по непредпазливост ще е от пет до десет! И бяга. Бута колата в язовира. Сигурно съобщава на Низами какво е станало. Онзи се изпарява, а Гатев се скрива и чака. Чака и си въобразява, че няма да стигнем до него! Че ще мине някой и друг месец, следи няма да има... Какво мислите?

— А, нищо — рече Ботев. — Три килограма платина... виж ти!

Той се мъчеше да си представи как изглеждат три килограма платина. И не можеше.

Издание:

Автор: Светослав Славчев

Заглавие: Смъртта се нарича „Кентавър“

Издание: първо

Издател: Държавно издателство „Техника“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1984

Тип: разкази

Националност: българска

Печатница: Държавна печатница „Атанас Стратиев“, Хасково

Излязла от печат: 30.VIII.1984 г.

Художествен редактор: Любомир Михайлов

Технически редактор: Валери Спасов

Научен редактор: Лилия Гочева

Рецензент: ст.н.с.д-р ю.н. Костадин Кирилов Бобев; д-р Димитър

Александров Пеев

Художник: Никифор Русков

Художник на илюстрациите: Никифор Русков

Коректор: Дора Букурещлиева; Елена Ласкина

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/11370>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.